

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2567

DEVELOPMENT OF INTERGENERATIONAL ART ACTIVITY PACKAGE TO PROMOTE VALUE
PERCEPTION APPRECIATION OF THE WOVEN FABRICS IDENTITY
FOR ELEMENTARY STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education
Department of Art, Music, and Dance Education
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2024

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา
โดย	นางสาวอุษณา พิมพ์
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร แสงวงนิช

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
.....	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสเมฉาย บุญญานันต์)
.....	อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร แสงวงนิช)	
.....	กรรมการภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสูตร โพธิ์เงิน)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คำสำคัญ: ชุติกิจกรรมศิลปะ, การเรียนรู้ระหว่างวัย, การเห็นคุณค่า, นักเรียนประถมศึกษา, ผู้สูงอายุ
 อุษณา พิมพ์พร : การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้า
 ทอ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา (DEVELOPMENT OF INTERGENERATIONAL ART ACTIVITY
 PACKAGE TO PROMOTE VALUE PERCEPTION APPRECIATION OF THE WOVEN FABRICS
 IDENTITY FOR ELEMENTARY STUDENTS) อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก: รองศาสตราจารย์ ดร.
 ขนบพร แสงวณิช

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียน
 ประถมศึกษา และช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ได้แก่
 1. ระยะการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และออกแบบชุดกิจกรรม และ 2. ระยะทดลองใช้ชุดกิจกรรม ใช้เครื่องมือวิจัย จำนวน
 7 ชุด ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ 2. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา
 3. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย 4. แบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
 5. แบบสังเกตพฤติกรรม 6. แบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ และ 7. แบบสำรวจความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 คือ นักเรียนประถมศึกษา จำนวน 20 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย การหาค่าดัชนี
 ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับการเรียนรู้ หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้
 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1. การสานความสัมพันธ์ 2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 3. การสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน และ 4. การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผลการใช้ชุดกิจกรรม พบว่า 1. นักเรียนประถมศึกษา
 การเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอหลังใช้ชุดกิจกรรมเพิ่มขึ้นทุกคน และมีค่าเฉลี่ยคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก (M=4.08)
 นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเห็นคุณค่าใน 3 ระดับ คือ 1) ขั้นการรับรู้ โดยพบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมถามคำถามในกิจกรรม มี
 ความตั้งใจในการทำกิจกรรม รู้จักเลือกสิ่งของที่ชอบในกิจกรรมได้ 2) ขั้นการตอบสนอง โดยพบว่า นักเรียนมีความต้องการตอบคำถามใน
 ชั้นเรียน ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถนำเสนอผลงานได้ และ 3) ขั้นการรู้คุณค่า โดยพบว่า นักเรียนสามารถบอกคุณค่าของ
 อัตลักษณ์ผ้าทอได้ และสร้างสรรค์ศิลป์ดีเพื่อเชิญชวนให้ผู้อื่นรู้จักอัตลักษณ์ผ้าทอได้ นอกจากนี้ผลการสะท้อนคิดยังพบว่า นักเรียนมีความสุข
 และชื่นชอบในการทำกิจกรรมศิลปะที่ออกแบบ 2. หลังใช้ชุดกิจกรรมผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านการรับรู้
 ตนมีอำนาจ และการรับรู้ว่ามีคุณค่า นอกจากนั้นผู้สูงอายุทุกคนสามารถเสนอความคิดเห็นของตนเองได้และสามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดี
 ของตนเองแก่นักเรียนได้ 3. ด้านความพึงพอใจ นักเรียนและผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะในระดับมากที่สุดจำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้าน
 การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม (M=4.64) 2) ด้านความชอบในการทำกิจกรรมศิลปะกับคนต่างวัย (M=4.56) 3) ด้านความพึงพอใจในรูปแบบ
 กิจกรรม (M=4.56) 4) ด้านความพึงพอใจในวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม (M=4.60) และ 5) ด้านความพึงพอใจในสื่อ
 การเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม (M=4.64)

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ปีการศึกษา 2567

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก.....

6580183627 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: Art activity, intergenerational learning, Appreciation, Elementary Students, Elderly

Usana Pimporn : DEVELOPMENT OF INTERGENERATIONAL ART ACTIVITY PACKAGE TO PROMOTE VALUE PERCEPTION APPRECIATION OF THE WOVEN FABRICS IDENTITY FOR ELEMENTARY STUDENTS Advisor: Associate Professor Dr. Khanobbhorn Sangvanich, Ph.D.

The research aimed to develop a set of intergenerational art activities that foster appreciation for the woven fabrics identity among elementary students and promote self-worth among the elderly. This research is a research and development project. The study was conducted in two phases: 1. Reviewing relevant documents, research, and designing the activity set. And 2. Trial implementation of the activity set. The study utilized seven research instruments: 1. An Interview form for textile experts, 2. An Interview form for experts in elementary school art education 3. An Interview form for experts in intergenerational learning 4. An Evaluation form to assess elementary students' appreciation of the woven fabrics' identity. Behavioral observation forms 6. An interview form to determine the self-worth of the elderly and 7. Satisfaction survey. The sample group used in the research consisted of 20 elementary students and 5 elderly individuals. The data were analyzed using both quantitative methods, including the mean, the Index of item objective congruence, standard deviation (SD), and percentage. For qualitative data analysis, content analysis was used.

The research findings revealed that the development of the activity package comprised four key components: 1. Building relationships, 2. Knowledge exchange, 3. Creating shared pride, and 4. Integration into the art subject area. The results of the activity package showed that: 1) All elementary students demonstrated an increased appreciation for woven fabrics after participating in the activities, with an average behavioral observation score at a high level ($M = 4.08$). Additionally, their value appreciation behavior was evident at three levels: 1) Receiving level: Students actively participated by asking questions, showed enthusiasm during activities, and were able to choose their favorite parts of the activity, 2) Responding level: Students expressed a desire to answer questions in class, carried out assigned tasks with dedication, and were able to present their work, and 3) Valuing level: Students could articulate the value of the woven fabrics identity and created video clips inviting others to know about it. Furthermore, the results of reflective thinking revealed that students were happy and enjoyed participating in the designed art activities. 2. After implementing the activity set, the elderly participants developed a greater sense of self-worth, particularly in terms of self-empowerment and recognition of their virtues. Additionally, all elderly participants were able to express their opinions and share their positive life experiences with the students. and 3. In terms of satisfaction, both students and the elderly showed the highest level of satisfaction across five aspects: 1) Participation in the activity ($M = 4.64$), 2) Preferences for engaging in art activities with people of different ages. ($M = 4.56$), 3) Satisfaction with the activity format ($M = 4.56$), 4) Satisfaction with materials and tools used ($M = 4.60$), and 5) Satisfaction with learning media used in the activity ($M = 4.64$).

Field of Study Art Education

Student's Signature.....

Academic Year 2024

Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ชนบทร แสงวณิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำชี้แนะแนวทางในการทำงานวิจัย ให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ข้าพเจ้าด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งตลอดการศึกษาของข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณทุนโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรระดับปริญญาโททางการสอนในประเทศ ที่ได้ให้โอกาสและมอบทุนสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสศึกษาต่อ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสมฉาย บุญญานันต์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสูตร โพธิ์เงิน กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการเขียนรายงานวิจัยนี้ให้มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและให้ความกรุณาตรวจเครื่องมือในการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ข้าพเจ้าตลอดการศึกษาในสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้แรงบันดาลใจ และประสบการณ์อันดี เพื่อพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูจากโรงเรียนนิคม 3 (กรมประชาสัมพันธ์) ที่ได้ให้โอกาสข้าพเจ้ามาศึกษาต่อในครั้งนี้ รวมถึงกำลังใจ และน้ำใจไมตรีที่ทุกท่านให้แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณเพื่อนร่วมรุ่น รุ่นพี่ รุ่นน้อง และผู้ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เป็นกัลยาณมิตรอันดียิ่ง ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขตลอดการศึกษาในระดับปริญญาโท

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวของข้าพเจ้า ที่คอยสนับสนุนและดูแลข้าพเจ้า รวมถึงตัวข้าพเจ้าเองที่ยังไม่ย่อท้อต่อการเรียน กล้าที่จะออกไปเจอสิ่งใหม่ ไม่กลัวว่านี่คือการเสียเวลา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกได้ว่าประสบการณ์ชีวิตในการศึกษาต่อครั้งนี้มีค่ายิ่งนัก

อุษณา พิมพร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	10
2. ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21.....	13
3. เด็กและผู้สูงอายุ.....	14
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	20
5. อัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ.....	23
6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	32
7. การเรียนรู้ระหว่างวัย.....	33
8. การเห็นคุณค่า.....	38
9. ชุมชกกิจกรรม.....	52
10. กิจกรรมศิลปะ.....	56

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	70
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
ตอนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	78
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม.....	86
ตอนที่ 3 ผลการใช้ชุดกิจกรรม.....	97
3.1 ผลด้านการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอของนักเรียนประถมศึกษา.....	97
3.2 ผลสัมภาษณ์ด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ.....	113
3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม.....	117
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	120
สรุปผลการวิจัย.....	121
อภิปรายผลการวิจัย.....	128
ข้อเสนอแนะ.....	136
บรรณานุกรม.....	138
ภาคผนวก.....	148
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย.....	149
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย.....	151
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	153
ภาคผนวก ง ตัวอย่างภาพกิจกรรม/ผลงานบนเพจเฟซบุ๊ก.....	164
ประวัติผู้เขียน.....	170

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	10
ตารางที่ 2 เนื้อหาจิตวิทยาพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลางและวัยรุ่นสูงอายุ	19
ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์ผลดลยการปักเย็บที่พบในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ.....	28
ตารางที่ 4 ตารางวิเคราะห์กิจกรรม/โครงการที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัด ศรีสะเกษในปัจจุบัน.....	29
ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์การเห็นคุณค่าในตนเอง	43
ตารางที่ 6 สรุปรายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวังของเด็กและผู้สูงอายุหลังจากร่วมกิจกรรมและ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล	77
ตารางที่ 7 ตารางแสดงพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรม	97
ตารางที่ 8 ตารางแสดงผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนรายบุคคล.....	107
ตารางที่ 9 ผลเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา รายบุคคลจากแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอ.....	109
ตารางที่ 10 ผลการสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	111
ตารางที่ 11 ผลสัมภาษณ์ด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ	113
ตารางที่ 12 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสองช่วงวัย	117

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ภาพผ้าเหี้ยบลายลูกแก้วของจังหวัดศรีสะเกษ	25
ภาพที่ 2 ภาพผ้าทอเบญจศรีของจังหวัดศรีสะเกษ.....	26
ภาพที่ 3 ภาพตัวอย่างการปักแซว	27
ภาพที่ 4 แผนภาพสรุปรูปแบบกิจกรรม/โครงการที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอ จังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน	31
ภาพที่ 5 แผนภาพสรุปองค์ประกอบหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย	37
ภาพที่ 6 แผนภาพสรุปกระบวนการเห็นคุณค่า โดย ผู้วิจัย	40
ภาพที่ 7 แผนภาพสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะ ระหว่างวัยเพื่อ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา.....	85
ภาพที่ 8 แผนภาพผลการสรุปองค์ประกอบของชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็น คุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา	86
ภาพที่ 9 ผลงานการทำแผนภาพจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ	102
ภาพที่ 10 ผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์จากลายผ้าทอ “ผ้าเหี้ยบลายลูกแก้ว”	103
ภาพที่ 11 ผลงานการมัดย้อมผ้าจากสีของ “ผ้าทอเบญจศรี”	104
ภาพที่ 12 ผลงานการปักแซวผ้า	105
ภาพที่ 13 ผลงานการสร้างสรรค์คลิปสั้น	106
ภาพที่ 14 หลักในการจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา.....	131

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2563) มาตราที่ 22, 23 และ 24 ได้ให้แนวการจัดการศึกษา โดยสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนรู้การสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

ในปี พ.ศ. 2564 ที่ประชุมคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ภูมิปัญญาเรื่องผ้ามีมติเห็นชอบให้ “ผ้าเหยินบลายลูกแก้ว” เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้จังหวัดศรีสะเกษได้พัฒนาการย้อมผ้าให้เกิดสีอัตลักษณ์ของจังหวัด โดยนายสำรวย เกษกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ (2564) ได้กล่าวว่า จากเดิมมีการทอผ้าลายลูกแก้วย้อมจากผลมะเกลือได้ผ้าสีดำซึ่งเป็นภูมิปัญญาการย้อมดั้งเดิมของชาวอีสานใต้ มีข้อจำกัดคือไม่หลากหลายในการใช้สวมใส่ เนื่องจากเป็นสีดำ และเป็นผ้าหน้าแคบ ไม่สะดวกต่อการแปรรูปเป็นเสื้อผ้า การแสด์ ด้ายที่ใช้แสด์ เป็นสีที่ฉูดฉาด ลายที่ใช้แสด์เป็นลายไม่หลากหลาย จึงได้ร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ใหม่ จากเดิมมีผ้าสีเดียวคือผ้าสีมะเกลือ เพิ่มเป็นผ้าประจำท้องถิ่นตามลักษณะเด่น 5 สี ประกอบด้วย 1) ผ้าศรีลาวา 2) ผ้าศรีกุลา 3) ผ้าศรีมะดัน 4) ผ้าศรีลำดวน และ 5) ผ้าศรีมะเกลือ และสร้างแบรนด์ใหม่ภายใต้ชื่อ ผ้าทอเบญจศรี (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2566) แต่ในปัจจุบันพบว่า ยังคงมีปัญหาที่เด็กและเยาวชนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญในภูมิปัญญาท้องถิ่น จากบทความเรื่อง ผ้ากับผ้าไหมลายปราสาทปรังค์กู ภูมิปัญญาอาชีพชาติพันธุ์กูย ยังพบว่า หนึ่งในปัญหาการเผยแพร่และสืบทอดภูมิปัญญาผ้ากับ คือ เด็กและเยาวชนขาดการเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับการสืบทอดอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง (สำนักพัฒนานวัตกรรมการชุมชน จัดการความรู้และสื่อสาร, 2562) เช่นเดียวกับการทอดผ้าของพื้นที่บ่อสวกที่กำลังเข้าสู่ขั้นวิกฤต เพราะผู้สืบทอดการทอดผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การขาดโอกาสในการถ่ายทอดให้กับเยาวชน และการรับเอาการทอดผ้าชนิดอื่นที่ไม่ใช่อัตลักษณ์ของพื้นที่ส่งผลให้ภูมิปัญญาดังกล่าวใกล้สูญหาย (อริวิภา มงคลดาว และ อาชัญญา รัตนอุบล, 2565) ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2563) ยังพบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กและเยาวชนไทยคือการมีมุมมองเชิงลบต่อผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นการศึกษาของ ชามาภัทร สิทธิอำนวย (2564) พบว่า สภาพปัจจุบันความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเด็กในบริบทไทยมีลักษณะห่างเหินมากขึ้น เด็กมีความเคารพต่อผู้ใหญ่ลดลง คนในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันน้อยลง ผู้สูงอายุและเด็กไม่สามารถสื่อสารกันได้ ความสนใจของผู้สูงอายุและเด็กต่างกัน นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างรุ่นสู่รุ่นมีจำนวนน้อยลงด้วย

เนื่องจากสถานการณ์ในสังคมตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบันมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างวัยของคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าสูงมาก ความสัมพันธ์ของคนส่วนใหญ่เป็นสังคมครอบครัวเดี่ยวทำให้เกิดความห่างเหินกันมากขึ้น (ไชยันต์ ไชยพร, 2562) ด้วยวัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ยังเป็นเด็ก อีกทั้งปราชญ์หรือผู้รู้การทอดผ้าทอมือส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จึงเกิดความยากลำบากในการสื่อสารกันระหว่างคนต่างวัยในชุมชน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและนำไปสู่การแตกแยก และไม่เคารพความคิดเห็นของคนต่างวัยในชุมชน หรือที่เรียกว่า “ช่องว่างระหว่างวัย” (อริวิภา มงคลดาว และ อาชัญญา รัตนอุบล, 2565) พัฒนภาณุ ทุทธธรรม และ คณะ (2563) พบว่า ช่องว่างระหว่างวัยนี้เป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทำให้เด็กและเยาวชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติ รวมถึงขาดการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ข้อเสนอแนะและแนวทางว่าควรมีการออกแบบหลักสูตร การเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยให้คุณค่ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานรัฐในพื้นที่ควรจัดตั้งกลุ่ม ชมรม และเครือข่ายที่มีกิจกรรมต่อเนื่องโดยมีเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเพื่ออุดช่องว่างระหว่างวัย สานสายใยสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนเพราะเยาวชนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญายังคงอยู่หรือเลือนหาย เมื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างเยาวชนกับปราชญ์ชาวบ้าน หรือเยาวชนกับคนทำงานเชิงวัฒนธรรมแล้ว

ประเด็นการต่อยอดและยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืนก็จะเริ่มต้นดำเนินการได้ ซึ่ง “การเรียนรู้ระหว่างวัย” ทวีความสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกิดจากครอบครัว นอกจากจะช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนสองรุ่นกันผ่านกิจกรรมหรือโปรแกรมการเรียนรู้ ทั้งยังเป็นเครื่องมือส่งผ่านวัฒนธรรมและก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และทักษะของคนรุ่นปู่ย่าสู่คนรุ่นลูกหลาน รวมถึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรให้แก่คนต่างรุ่น (ขามภักดิ์ สิทธิอำนาจ, 2564) นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับมือกับการก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ในขณะที่วัยที่ผู้สูงอายุเองมองว่าเด็กและเยาวชนเป็นคนที่ก้าวร้าว รุนแรง และไม่สามารถสื่อสารหรือทำกิจกรรมอื่นใดร่วมกันได้ ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง การมองภาพในมุมลบเช่นนี้เป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างวัย นำไปสู่ความห่างเหิน และสร้างผลกระทบกับการดำรงอยู่ในชุมชน (อริภา มงคลดาว และ อาชัญญา รัตนอุบล, 2565) ดังนั้นจุดเริ่มต้นที่ดีในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเริ่มจากการสานสัมพันธ์ให้กับเด็กและผู้สูงวัยที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วยังช่วยให้เด็กและผู้สูงวัยเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและมีความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดีอีกด้วย โดยโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดในการเริ่มต้นกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ระหว่างวัย เพราะเด็กจะได้ประโยชน์ในการเชื่อมการเรียนการสอนในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าไปบูรณาการร่วมกับการศึกษาในระบบ เกิดการสอดประสานกับชุมชนเพื่อลดปัญหาความแปลกแยกของสังคมอันจะช่วยส่งเสริมบทบาทและคุณค่าให้แก่ผู้สูงอายุ (Kaplan, 2001; ขามภักดิ์ สิทธิอำนาจ, 2564) ทั้งนี้การจะปลูกฝังให้เด็กเห็นคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังเล็ก อรุณ ลิ้มตศิริ (2542) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาเด็กโดยสรุปได้ว่า เด็กในช่วงอายุ 11-13 ปีนั้นเป็นวัยที่เริ่มอธิบายสิ่งที่ตนนามธรรมได้ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ มีความสามารถในการใช้เหตุผล การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ สนใจทำงานเพื่อค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบอภิปราย แสดงความคิดเห็น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือทำ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากสื่อที่เป็นของจริงและมีปฏิสัมพันธ์กับคน สื่อ และสิ่งแวดล้อม ค้นคว้าจากการไปศึกษานอกห้องเรียนหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระบุว่า ในระดับชั้นนี้นักเรียนนั้นควรรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งกิจกรรมศิลปะนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ทั้งความสำคัญโดยตรง ความเพลิดเพลิน ส่งผลให้

นักเรียนมีความคิดไตร่ตรองที่รอบคอบ มีความรับผิดชอบ ทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่หลากหลายสามารถช่วยสร้างเครือข่ายภายนอกได้อีกด้วย อีกทั้งกระบวนการทางศิลปะยังสามารถเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยผ่านการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มุ่งเน้นความร่วมมือร่วมใจของบุคคลที่มีความแตกต่างระหว่างวัย การร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนำไปสู่ความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัยสอดคล้องต่อการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลต่างวัย ที่มุ่งพัฒนานักเรียนควบคู่กับการพัฒนาทักษะสังคมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายของช่วงวัย (Libby, 2000; มรุต มากขาว, 2565; วสุ สกุรัตน์, 2557)

ข้อมูลด้านปัญหาและความสำคัญของปัญหาและการปลูกฝังให้เด็กได้เห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบข้างต้น จึงควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องผ้าทอก่อนให้เกิดการเห็นคุณค่าและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองเพื่อเป็นฐานของการสร้างความรู้ ความสัมพันธ์ร่วมกัน สำคัญต่อไปในอนาคต

คำถามวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ควรมีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง

ขอบเขตวิจัย

การวิจัยนี้เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาอัตลักษณ์ผ้าทอ เฉพาะผ้าเหยียบลายลูกแก้ว ผ้าทอเบญจศรี และ ภูมิปัญญาด้านการปักแหว

1.2 ศึกษาการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ 3 ชั้น คือ 1) ชั้นการรับรู้ 2) ชั้นการตอบสนอง และ 3) ชั้นการรู้คุณค่า

1.3 ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุเพียง 4 ด้าน คือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ 1) การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ 2) การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ 3) การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจ และ 4) การรับรู้ว่าคุณมีความดี

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร คือ ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษาของ จังหวัดศรีสะเกษ และผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปี ขึ้นไป จากกลุ่มทอผ้าในชุมชนของจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่าง คือ

1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 20 คน เลือกโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

2) ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปี ขึ้นไป จากกลุ่มทอผ้าในชุมชนของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มทอผ้าที่ยินดี เข้าร่วมตลอดการทำกิจกรรม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ชุดกิจกรรมศิลปะ หมายถึง สื่อการสอนศิลปะหลายอย่างประกอบกัน จัดเข้าไว้ด้วยกันเป็น ชุด หรือเรียกว่าสื่อประสม เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ระหว่างวัย หมายถึง การเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ของคนต่างช่วงวัย เพื่อ ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ หรือทักษะ โดยให้ความสำคัญที่การปฏิบัติและร่วมมือกันของคน ต่างวัยเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและเคารพซึ่งกันและกัน

การเห็นคุณค่า หมายถึง การเห็นความสำคัญของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดจากอารมณ์ ทัศนคติ ซึ่ง ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ ในวิจัยนี้ได้แบ่งการเห็นคุณค่าออกเป็น 2 ประเภท คือ

- **การเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอ** หมายถึง การเห็นและให้ความสำคัญของผ้าทอ สามารถสัมผัสได้ถึงความงามที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอ ความเพลิดเพลิน ความพอใจ ความประทับใจ จิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าทอ ความต้องการและความคาดหวังต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยศึกษา 3 ชั้น คือ 1) ชั้นการรับรู้ 2) ชั้นการตอบสนอง และ 3) ชั้นการรู้คุณค่า

- **คุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ** หมายถึง การที่ผู้สูงอายุรับรู้ว่าคุณค่า มีศักยภาพและภูมิใจในตนเองที่สามารถทำงานบางสิ่งบางอย่างตามความสนใจของตนเองได้สำเร็จ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ 1) การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ 2) การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ 3) การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจ และ 4) การรับรู้ว่าคุณมีความดี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ต่อนักเรียน

- 1.1 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเห็นคุณค่าของผ้าทอของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
- 1.2 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุในชุมชน ช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความเข้าใจในความแตกต่างที่หลากหลาย

2. ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

- 2.1 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในการร่วมจัดการศึกษาให้กับนักเรียนในบริบทของโรงเรียน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ได้ร่วมทำประโยชน์ให้สังคม

3. ประโยชน์ต่อโรงเรียน

- 3.1 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน
- 3.2 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้โรงเรียนได้ต้นแบบกิจกรรมเรียนรู้นอกสถานที่ที่ส่งเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

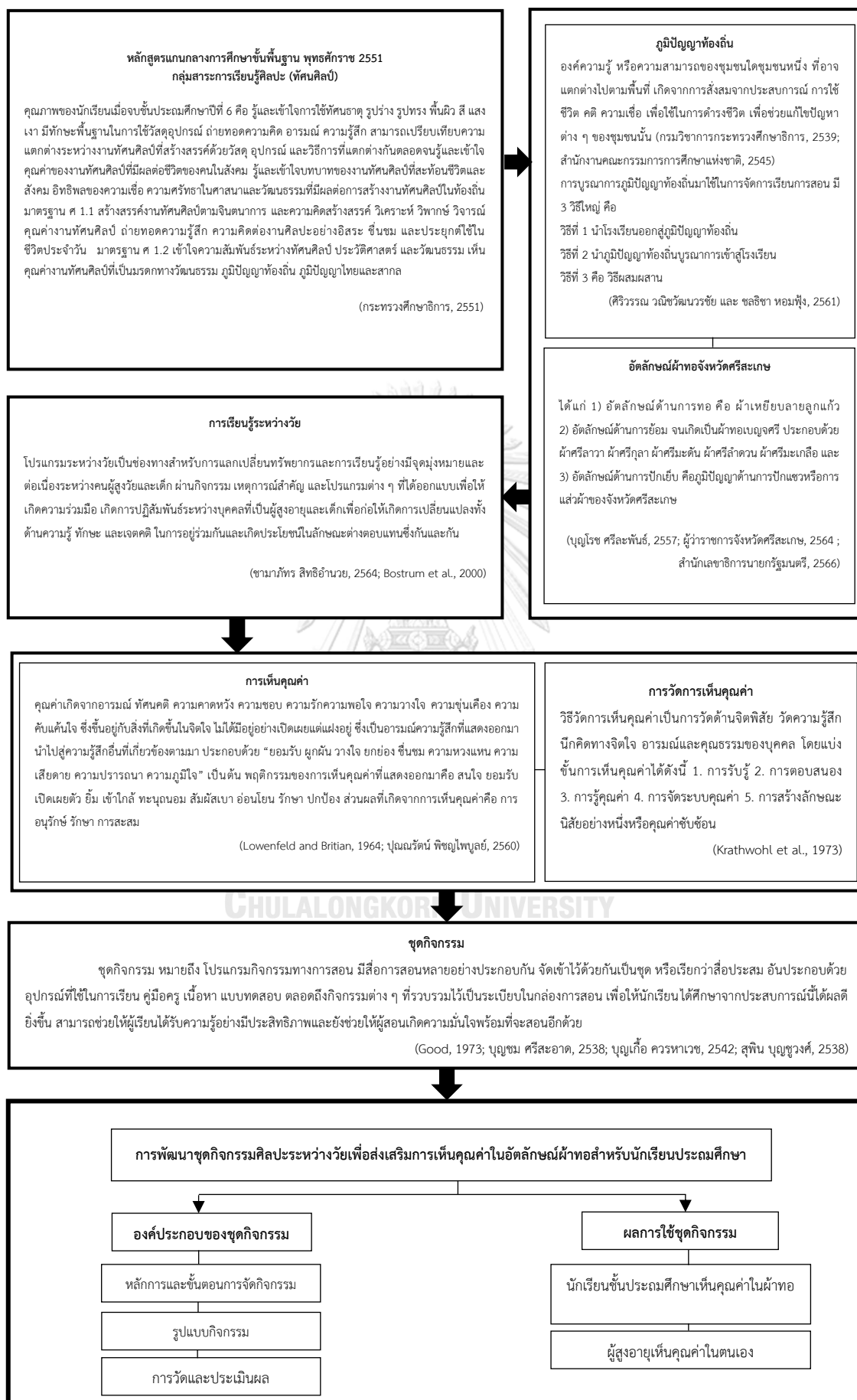
4. ประโยชน์ต่อชุมชน

4.1 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้ชุมชนได้แนวคิดในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

4.2 งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้ชุมชนได้ต้นแบบกิจกรรมในการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าของผ้าทอที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

กรอบแนวคิด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าใน
อัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” ผู้วิจัยได้มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21
3. เด็กและผู้สูงอายุ
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. อัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ
6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ
7. การเรียนรู้ระหว่างวัย
8. การเห็นคุณค่า
9. ชุดกิจกรรม
10. รูปแบบกิจกรรมศิลปะ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ ในศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยในด้านทัศนศิลป์ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ว่า มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการโดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะในสถานศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้อิงกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ มีการกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ตารางที่ 1 ตารางสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน		
ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. ระบุสีคู่ตรงข้ามและอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์	-วงสีธรรมชาติ และสีคู่ตรงข้าม
	2. อธิบายหลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์	-หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล ในงานทัศนศิลป์
	3. สร้างงานทัศนศิลป์จากรูปแบบ 2 มิติ เป็น 3 มิติ โดยใช้หลักการของแสงเงาและน้ำหนัก	- งานทัศนศิลป์รูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ
	4. สร้างสรรค์งานปั้นโดยใช้หลักการเพิ่มและลด	- การใช้หลักการเพิ่มและลดในการสร้างสรรค์งานปั้น

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่าง อิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน		
ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	5. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง	- รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์
	6. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาดสัดส่วน และความสมดุล	- การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วน และความสมดุล
	7. สร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ	- การสร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ
มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล		
ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม	- บทบาทของงานทัศนศิลป์ในชีวิตและสังคม
	2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น	- อิทธิพลของศาสนาที่มีต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
	3. ระบุและบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล	- อิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์

คุณภาพของนักเรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ ภาพ รวมทั้งสามารถสร้างแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่

สร้างสรรค์ด้วยวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่แตกต่างกัน เข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลดและเพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจนรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม รู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สุชาติ ทองสีมา (2546) ได้กล่าวถึง ศิลปศึกษายุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern Art Education) ว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามแนวทาง Post Modern ทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งสรุปว่าโลกในปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย และมีความสลับซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของการเมือง สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การกีดกันหรือแบ่งแยกเชื้อชาติ-เพศ การก่อการร้ายและความทุกข์ทรมานของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ การอยู่รอดของมนุษย์ กลุ่มชนหรือประเทศ ๆ หนึ่ง จำเป็นจะต้องเข้าใจและฟังพาอาศัยประเทศอื่น ๆ สังคมอื่น ๆ กลุ่มคนอื่น ๆ ตลอดจนต้องฟังพาธรรมชาติ ด้วยไม่ว่าประเทศหรือเขาเหล่านี้จะมีศักยภาพของตนมากแค่ไหนก็ตาม ด้วยเหตุนี้วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปะ นอกเหนือจากจะมีเนื้อหาทางศิลปะแล้ว ยังเชื่อมโยงความรู้ให้นักเรียนเข้าใจสังคมและเข้าใจโลกที่เขาอยู่อาศัยโดยผ่านสุนทรีย์ในงานศิลปะอีกด้วย โดยมองว่าผลงานและความรู้ทางด้านศิลปะไม่ได้แยกตัวออกจากศาสตร์อื่น ๆ แต่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้น เพราะวันนี้เด็ก ๆ ต้องการการเรียนรู้ศิลปะที่จะทำให้เข้าใจสังคมและโลกที่เขาอยู่อาศัยมากขึ้น เพื่อให้อนาคตดำรงอยู่ต่อไป (Efland et al., 1996)

สรุปได้ว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ควรสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะได้ตามจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานศิลปะ สามารถถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดของตนเองต่องานศิลปะได้อย่างอิสระ สามารถชื่นชม ประยุกต์ใช้ความรู้ศิลปะในชีวิตประจำวันได้ และต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เกิดการเห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนศิลปะในยุคสมัยปัจจุบันยังต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้เชื่อมโยงองค์ความรู้จากการเรียนศิลปะจนนำไปสู่การเข้าใจสังคมและโลก

2. ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงผู้คนที่มีความแตกต่างและหลากหลาย การจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนไม่จำกัดเพียงแค่การถ่ายทอดความรู้ หากแต่ยังต้องมุ่งสร้างทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ ให้เกิดแก่นักเรียน “ภาคีพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 หรือ P21 (The Partnership for 21st Century Learning)” ที่ก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของผู้นำทางการศึกษาจากสหรัฐอเมริกาและบริษัทชั้นนำของโลก ได้นำเสนอกรอบความคิดเรื่องทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเยาวชนหรือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้ทักษะเหล่านี้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยมากที่สุด ซึ่งแบ่งทักษะการเรียนรู้ออกเป็น 4 ส่วน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2562) โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

Key Subjects (3Rs) คือ การเรียนวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ 1) ทักษะการอ่าน (Reading) 2) การเขียน (Writing) และ 3) การคำนวณ (Arithmetic)

Learning and Innovation Skills (4Cs) คือ ทักษะใหม่ของการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ 1) การคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เช่น การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้การคิดอย่างเป็นระบบ การพิจารณาและการตัดสินใจ 2) การสื่อสาร (Communication) เช่น การสื่อสารอย่างชัดเจน การทำงานเป็นทีม 3) (Collaboration) เช่น การร่วมมือกับผู้อื่น และ 4) การสร้างความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เช่น การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

Information, Media and Technology Skills คือ ทักษะการใช้ข้อมูล, สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ต้องรู้จักเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ด้านสารสนเทศ เช่น การเข้าถึงและการประเมินข้อมูลสารสนเทศ การใช้และจัดการสารสนเทศ 2) ความรู้เกี่ยวกับสื่อ เช่น การวิเคราะห์สื่อ การผลิตสื่อ การพิจารณาและตัดสินใจ การแก้ปัญหา และ 3) ความรู้ด้านเทคโนโลยี เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

Life Career Skills คือ ทักษะการใช้ชีวิตและการทำงานในโลกที่ทุกอย่างล้วนเชื่อมต่อกัน ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องรู้จักยืดหยุ่น ปรับตัว และเปิดรับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม รวมไปถึงการเป็นผู้เริ่มต้นสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง โดยจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว เช่น ความยืดหยุ่น การปรับตัวเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 2) การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง เช่น กำหนดเป้าหมายทำงานด้วยตนเอง 3) ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม

เช่น มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในทีมที่มีความหลากหลาย 4) การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต และความรับผิดชอบที่เชื่อถือได้ เช่น การบริหารโครงการ การผลิตงาน และ 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เช่น แนะนำผู้อื่นได้ รับผิดชอบต่อผู้อื่น

สรุปได้ว่า ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดทักษะต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น ทักษะการเรียนรู้วิชาพื้นฐานต่าง ๆ ทักษะใหม่ของการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะการใช้ข้อมูล สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีต่าง ๆ ทักษะการใช้ชีวิตและการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานและดำเนินชีวิตได้ในยุคสมัยปัจจุบัน

3. เด็กและผู้สูงอายุ

เด็กและผู้สูงอายุมีพัฒนาการที่ต่างกันตามช่วงวัย เด็กอยู่ในช่วงของการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่วนผู้สูงอายุอยู่ในช่วงของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและรักษาคุณภาพชีวิต การเข้าใจพัฒนาการของแต่ละช่วงวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพอย่างเหมาะสม โดยแต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการ ดังต่อไปนี้

เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นักจิตวิทยา นักวิจัย นักการศึกษาที่สำคัญ ได้ศึกษา และรวบรวมพัฒนาการสำคัญของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไว้จำนวนมาก ในที่นี้จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ และพัฒนาการทางด้านศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักจิตวิทยา นักวิจัย และนักการศึกษาบางท่าน โดยสรุปได้ดังนี้

เพียเจต์ได้แบ่งขั้นตอนพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเป็น 4 ขั้น สรุปได้ดังนี้ (ไพบุลย์ เทวรักษ์, 2537)

ขั้นที่ 1 Sensory-motor period ช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ขวบโดยประมาณ เป็นระยะที่เด็กซุกซน เคลื่อนไหวอยู่ไม่สุข

ขั้นที่ 2 Preoperational period อายุในช่วง 2 - 7 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เด็กเริ่มพัฒนาการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจและแสดงออกกับสิ่งแวดล้อม มีการเรียกชื่อสิ่งของ แม้ว่า

บางครั้งเด็กจะสับสนเกี่ยวกับสิ่งของต่าง ๆ อยู่บ้าง แต่เด็กจะพยายามใช้ภาษาในการสื่อสาร ยึดถือตัวเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง และไม่รับรู้รับทราบความคิดผู้อื่น

ขั้นที่ 3 Period of Concrete Operations ช่วงอายุประมาณ 7 – 11 ปี เด็กมีความเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมได้ โดยสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ความเย็น น้ำ เปียก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 Period of Formal Operations อยู่ในช่วง 11 – 15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เด็กใช้เหตุผลเชิงตรรก และคิดทบทวนไปมาได้อย่างว่องไว เด็กจะมีความคิดสร้างสรรค์ โดยเริ่มตั้งแต่นำข้อมูลมาสร้างสมมติฐาน และสร้างข้อสรุปกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากการทดสอบสมมติฐานของตน กระบวนการคิดที่แตกฉาน และการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรมจะปรากฏเด่นชัดขึ้น

อรนุช ลิมตศิริ (2542) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กอายุ 11-13 ปี ไว้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสิ่งที่คู่ไปกับพัฒนาการทางภาษาและความคิด เมื่อเด็กอายุมากขึ้น พัฒนาการทางภาษาจะดีขึ้น จำคำศัพท์ได้มากขึ้น พูดเป็นประโยคยาวขึ้น ถูกหลักภาษามากขึ้น พัฒนาการทางภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ ทักษะคิดของพ่อแม่และลักษณะนิสัยของบุคคลในครอบครัวมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กด้วย โดยพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอายุ 11-13 ปี เริ่มอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ เช่น ความดี ความชั่ว สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ความสามารถทางสมองเพิ่มขึ้น เช่น การใช้เหตุผล ความจำ สมาธิ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เป็นต้น มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบแสวงหาความจริงเกี่ยวกับตนเอง สนใจทำงานเพื่อค้นหาความสามารถและประสบการณ์ใหม่ๆ สนใจปัญหาสังคม ชอบอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม เข้าใจเรื่องเวลา ลำดับวัน เดือน ปี ได้ถูกต้อง

โรงเรียนควรส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาให้กับนักเรียน โดยสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้ (อรนุช ลิมตศิริ, 2542)

- 1) ความสนใจของเด็กในวัยนี้ตอนต้น ๆ ยังสั้นอยู่ ควรกำหนดให้ทำทีละขั้นตอน ไม่รวมกันเป็นครั้งเดียวทั้งหมด
- 2) ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้ลงมือกระทำ ปฏิบัติกิจกรรมให้เด็กได้จับต้องสัมผัส ค้นคว้า เรียนจากประสบการณ์ตรงจากสื่อที่เป็นของจริงจากการเคลื่อนไหวและมีปฏิสัมพันธ์กับคน สื่อ และสิ่งแวดล้อม

3) ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมการอ่าน ค้นคว้าจากการไปศึกษานอกห้องเรียนหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

Lowenfeld and Britian (1964) กล่าวถึงพัฒนาการทางสุนทรียภาพโดยสรุปได้ว่า ศิลปะสามารถเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจการเติบโตของเด็กได้ ซึ่งพัฒนาการทางสุนทรียภาพเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของกิจกรรมสร้างสรรค์ทุกรูปแบบ พัฒนาการทางสุนทรียภาพเป็นเรื่องธรรมชาติที่ไม่มีมาตรฐานมากำหนด แตกต่างไปตามแต่ละบุคคล นอกจากนี้ในการสร้างสรรค์ผลงานของเด็ก พัฒนาการทางสุนทรียภาพจะแสดงให้เห็นเมื่อเด็กได้บูรณาการประสบการณ์ทั้งหมด ทั้งด้านความคิด ความรู้สึก และการรับรู้

ทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของ Lowenfeld and Britian (1964) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอายุอยู่ในช่วง 11-13 ปี จะอยู่ในขั้นที่ 5 The Pseudo - Naturalistic Stage โดยวัยนี้เรียกอีกด้านหนึ่งว่าช่วงวัยแรกเริ่มหรือช่วงวัยรุ่น มีการนำเสนอภาพของคนจะเปลี่ยนไปตามการรับรู้และความกังวลที่เกิดขึ้น เด็กผู้หญิงจะสนใจในการวาดภาพมนุษย์มากกว่าเด็กผู้ชาย โดยจะพบการวาดภาพตามสมุดบันทึก บนเศษกระดาษ หรือบนปกหนังสือ โดยภาพลักษณะทางเพศของมนุษย์ที่ถูกวาดขึ้นจะมีลักษณะเกินจริง ซึ่งสะท้อนถึงความกังวลของเด็กทางด้านพัฒนาการทางร่างกายของเด็กกลุ่มนี้ อีกทั้งการวาดภาพมนุษย์ของเด็กในวัยนี้จะมีความเป็นธรรมชาติมากขึ้นรวมถึงการวาดเสื้อผ้า เช่น การวาดรอยยับของเสื้อผ้า ส่วนที่โค้งงอ แสงและเงา จนกว่าจะถึงขั้นนี้เด็กจะใช้เสื้อผ้าในการแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะเท่านั้น เช่น เพื่อแสดงให้เห็นว่า “นี่คือเด็กผู้หญิง” และ “นี่คือเด็กผู้ชาย” เป็นต้น

ในระยะต่อมาเด็กในช่วงวัยนี้จะสังเกตเห็นว่าเสื้อผ้ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน ในด้านการใช้สีจะมีทั้งกลุ่มเด็กที่ใช้สีสื่อความเป็นจริงตามการมองเห็น และกลุ่มของเด็กที่ใช้สีสื่ออารมณ์ของตนเอง ซึ่งเด็กอาจจะแสดงออกถึงการใช้สีในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือแสดงออกทั้งสองรูปแบบก็ได้ ในด้านของการออกแบบจะมีทั้งเด็กที่ออกแบบที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่อทोनสี จังหวะและความสมดุล มุ่งใช้วัสดุทำงานเพื่อแสดงอารมณ์ ส่วนเด็กในอีกกลุ่มจะมีสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติมาใช้ในการออกแบบ เช่น รูปร่าง ลวดลาย รูปทรงต่าง ๆ ในธรรมชาติ ดังนั้นเด็กควรจะได้เรียนรู้วิธีการนำการออกแบบไปปรับใช้กับวัสดุต่าง ๆ ทั้งนี้ในพัฒนาการขั้นนี้ยังไม่ควรสอนวิธีการออกแบบอย่างเป็นทางการแต่มุ่งให้เด็กได้ตระหนักถึงความงามของสิ่งที่ตนเองทำ นอกจากนี้

เด็กในช่วงวัยนี้จะพยายามสร้างความประทับใจเพื่อให้เพื่อน ๆ ชื่นชอบ ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงเพื่อนเท่านั้น แต่เด็กยังอยากได้รับการยอมรับและความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่อีกด้วย สอดคล้องกับ บันลือ พฤกษ์วัน (2525) ที่ได้สรุปความต้องการเบื้องต้นของเด็กในวัยประถมศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ความรักและมิตรภาพ 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) อิสระเสรี 4) ศรัทธา 5) การกระตุ้นและปัญหาที่ท้าทาย 6) ความอบอุ่นและความมั่นคง 7) สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ 8) ศิลปะและการสร้างสรรค์ 9) ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ 10) ความสนุกสนานและตื่นเต้น

สรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในช่วงวัยนี้ เด็กสามารถคิดอย่างเป็นเหตุผล เข้าใจนามธรรม การเรียนรู้ควรเน้นกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ส่วนด้านศิลปะ เด็กเริ่มสะท้อนความรู้สึกผ่านภาพวาดและสีสันทัน มีความต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและผู้ใหญ่ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลและ พัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม.

ผู้สูงอายุ

“ผู้สูงอายุ” หรือ “ผู้สูงวัย” ในแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาค องค์กร ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้แตกต่างกัน เช่น ประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกตะวันตกส่วนใหญ่เรียกกลุ่มคนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปว่าผู้สูงอายุ ขณะที่องค์การสหประชาชาติมีแนวโน้มที่จะกำหนดว่าผู้สูงอายุคือคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป แต่องค์การอนามัยโลกยังไม่มีกำหนดให้นิยามผู้สูงอายุ โดยมีเหตุผลว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีนิยามผู้สูงอายุต่างกัน ทั้งนิยามตามอายุเกิด ตามสังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และสภาพร่างกาย (Functional markers) เช่น ในประเทศที่เจริญแล้ว มักจัดผู้สูงอายุนับจากอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพของร่างกาย โดยผู้หญิงสูงอายุอยู่ในช่วง 45 – 55 ปี ส่วนชายสูงอายุ อยู่ในช่วง 55 – 75 ปี ในประเทศไทยนั้นได้นิยามคำว่า ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีพัฒนาการในระยะสุดท้ายของช่วงชีวิตถือได้ว่าเป็นช่วงวัยงามหรือวัยทอง โดยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในลักษณะเสื่อมถอยการเจริญเติบโตของร่างกาย ความสามารถด้านการปรับตัวและบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจากการกำหนดอายุของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่ละองค์กร อีกทั้งในปัจจุบันอายุเกษียณของประเทศไทยตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการได้รับสิทธิ “ชราภาพ “ กรณี “ บำเหน็จ “ โดยผู้ประกันตนต้องมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ (จุฬาเทพ จิตวิสัย, 2561; พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ

พ.ศ. 2546, 2546; มนัญญา ภูแก้ว, ม.ป.ป.; สุรพงษ์ มาลี, 2561; เอกพล จันทร์สถิตพร, 2551)

สุมาลี สังข์ศรี (2551) ได้แบ่งลักษณะของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุได้ 3 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1) การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่มีการเสื่อมถอย มีการลดประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับวัยอื่น ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นได้คือ ผิวหนังเหี่ยวย่น ตกกระ ไขมันใต้ผิวหนังลดจำนวนลงทำให้ผิวหนังบางลง เล็บบางเปราะ กล้ามเนื้อในร่างกายลดความแข็งแรงลง กระดูกมีความเปราะบางเนื่องจากการดูดซึมแคลเซียมลดลง พันหลุดไปตามสภาวะ การไหลเวียนของเลือดน้อยลงเพราะผนังเส้นเลือดจะแข็งและมีความหนาขึ้น อีกทั้งอวัยวะรับความรู้สึกต่าง ๆ มีสมรรถภาพต่ำลงอีกด้วย

2) การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ จากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่ลดเสื่อมถอยลงไป ส่งผลให้สภาวะจิตใจของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงของเซลล์สมอง ทำให้มีความจำเสื่อม การนึกคิดต่าง ๆ ความรู้สึกต่างซาลง เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดความเครียดทางจิตใจทางสภาวะสังคมที่มากกระทบทำให้สภาวะทางจิตใจเกิดความรู้สึกห่อเหี่ยว ไม่กระฉับกระเฉง สภาพสังคมที่มากกระทบทำให้เกิดความวิตกกังวล หวาดระแวง

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงของอาชีพการงานจากที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องลดบทบาทของตนเองลง ทำให้เกิดเวลาว่างมากขึ้น เกิดความเหงามากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากการที่มีรายได้ในการทำงานก็อาจจะน้อยลงหรืออาจไม่มีรายได้ เนื่องจากการประกอบอาชีพโดยเฉพาะผู้สูงอายุทั่วไปที่ไม่ใช่ข้าราชการ ส่วนในด้านสมาชิกครอบครัวจะมีเวลาอยู่กับมากขึ้นทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวกับเวลาว่างถ้าไม่มีสิ่งใดทำก็จะรู้สึกว่าง เบื่อหน่าย ทำให้ตนรู้สึกว่าไม่มีคุณค่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ระหว่างลูกหลานก็ค่อนข้างมีมุมมองที่ไม่ตรงกัน เพราะวัยรุ่นมักมองผู้สูงอายุว่าไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ เป็นผู้ล้าสมัย ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยมีมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การกำหนดอายุของผู้สูงอายุของแต่ละประเทศนั้นมีการนิยามที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยผู้สูงอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เสื่อมถอยทั้งทางด้านร่างกาย สุขภาพร่างกายที่มีความแข็งแรงลดลง จิตใจและอารมณ์ที่อาจส่งผลให้เกิดความเครียด ความ

วิตกกังวล และสังคม ที่ต้องลดบทบาทหน้าที่การทำงานลง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีเวลาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความเหงา เบื่อหน่าย หรือความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าได้

ชามาภัทร สิทธิอำนาจ (2564) ได้สังเคราะห์เนื้อหาจิตวิทยาพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง และวัยผู้สูงอายุ โดยสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 เนื้อหาจิตวิทยาพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลางและวัยผู้สูงอายุ

จิตวิทยาพัฒนาการ	วัยเด็ก (9-12 ปี)	วัยผู้สูงอายุ
จุดเน้นด้านพัฒนาการ	- พัฒนาการด้านสังคม คือพัฒนาการหลัก ช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้จากตนเอง และผู้อื่นผ่านการเข้ากลุ่ม	- เน้นพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องเพื่อปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมที่ต่างไปจากเดิมและสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลง
	- การปรับตัวที่ดี คือ การไม่อยู่ในภาวะขัดแย้งกับผู้ปกครองและครู และอยู่ในสภาพแวดล้อมเชิงบวกทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน	- การปรับตัวที่ดี คือ การหาความสนใจในการเข้าสังคมใหม่ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมกับสังคมอย่างต่อเนื่อง - คงไว้ซึ่งบทบาทที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกถึงการมีคุณค่า
กิจกรรมที่เหมาะสม	- เน้นกิจกรรมกลุ่มตามความสนใจ และใช้กิจกรรมการเล่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม - เกมที่เล่นจะมีการวางกฎระเบียบที่ซับซ้อนมากกว่าที่จะเป็นเกมง่าย ๆ	- การจัดกิจกรรมกลุ่มเน้นกิจกรรม ร่วมกับผู้อื่นใกล้ชิดหรือกับผู้ที่อายุน้อยกว่า และกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม
อายุที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย	- การเล่นเกมเน้นตามความถนัด ความสนใจ สติปัญญา และบุคลิกภาพของเด็ก - ทางเลือกในการทำกิจกรรม คือ งานอดิเรก - เด็กผู้ชายชอบกิจกรรมที่มีการแข่งขัน และใช้กำลัง - เน้นเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ด้านจริยธรรม เพื่อปลูกฝังแนวความคิดการบริโภค ผู้สูงอายุ ควรเป็นเด็กอายุ 10 ปีขึ้นไป	- ลักษณะกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ ควรเกี่ยวข้องกับอดีตและสัมพันธ์กับชีวิต จึงจะทำให้ผู้สูงอายุสนใจ - กิจกรรมควรสร้างให้เกิดการยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในอดีต อย่างปลอดภัย - เน้นเรื่องการเข้าทำกิจกรรมได้สม่ำเสมอ ควรเป็นผู้สูงอายุช่วง 60-69 ปี

จิตวิทยา พัฒนาการ	วัยเด็ก (9-12 ปี)	วัยผู้สูงอายุ
ข้อควรระมัดระวัง	- หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดเปรียบเทียบ - บางครั้งมีการขัดแย้งทางอารมณ์ ซึ่งครอบคลุมกับสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการรักษาอารมณ์ให้คงที่ - ต้องการความอบอุ่นและมั่นคง	- หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ใช้ความเร็ว ให้เวลาในการเรียนรู้มากขึ้น - ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม เช่น ทำตัวหนังสือให้ใหญ่ขึ้น - เพิ่มแสงสว่างให้มากขึ้น หรือควรเตรียมอุปกรณ์ที่ช่วยให้เห็นได้ชัดเจน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมให้กับเด็กและผู้สูงอายุควรคำนึงถึงพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม อายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และข้อควรระมัดระวัง เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือองค์ความรู้ที่สั่งสมผ่านประสบการณ์ของคนในชุมชน ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหาการจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้นั้นเอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาการจัดการและปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย องค์ความรู้ถูกสั่งสมขึ้นมาจากความรู้เฉพาะเรื่องโดยมีลักษณะเป็นแบบองค์ความรู้รวม การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ในชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นผ่านพิธีกรรมและงานประเพณีต่าง ๆ รวมถึงงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานความรู้ที่เข้มแข็งของคนภายในชุมชนของสังคมไทย (ยุทธนา ชัยเจริญ, 2561)

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่ผ่านการศึกษามาจากประสบการณ์ของบุคคล เกิดการยอมรับและถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคสมัย โดยความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนได้แบ่งสาขาของภูมิปัญญา ได้ 10 สาขา (นันทสาร สีสลับ และ สุมน อมรวิวัฒน์, 2551) ดังนี้

1) สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำ การเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ ไร่นาสวนผสม และสวนผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขปัญหาโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิต และการจำหน่าย ผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3) สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน การดูแลและรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย เป็นต้น

4) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุล และยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

5) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชน ในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6) สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ

รักษาพยาบาลของชุมชน การจัดระบบสวัสดิการบริการในชุมชน การจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

7) สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8) สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9) สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรต หนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

10) สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีชาวนา เป็นต้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งได้ 10 สาขา คือ สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สาขาการแพทย์แผนไทย สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน สาขาสวัสดิการ สาขาศิลปกรรม สาขาการจัดการองค์กร สาขาภาษาและวรรณกรรม และสาขาศาสนาและประเพณี

ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย และ ชลธิชา หอมฟุ้ง (2561) ได้แบ่งวิธีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 วิธีใหญ่ คือ

วิธีที่ 1 นำโรงเรียนออกสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การที่ผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพาผู้เรียนออกไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นยังสถานที่จริง วิธีนี้มีข้อดี คือ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในบริบทจริง เข้าใจข้อมูลอย่างลึกซึ้ง ตระหนักและเห็นคุณค่าได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามวิธีการนี้มีข้อจำกัดคืออาจไม่สะดวกในการเดินทางหรือการควบคุมดูแลผู้เรียนอาจทำได้ค่อนข้างลำบากและไม่ทั่วถึง

วิธีที่ 2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการเข้าสู่โรงเรียน วิธีการนี้สามารถทำได้อย่างหลากหลาย ได้แก่ การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้ หรือการที่โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันจัดตั้ง

พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นในโรงเรียน แล้วให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์นั้น วิธีการนี้มีข้อดีคือ มีความสะดวกเพราะแหล่งข้อมูลอยู่ในโรงเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เองทั้งในและนอกชั่วโมงเรียน ข้อจำกัด คือ หากพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นออกแบบได้ไม่น่าสนใจ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่เกิดความเข้าใจ ไม่ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา

วิธีที่ 3 คือ วิธีผสมผสาน คือ การผนวกทั้ง “นำโรงเรียนออกสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น” และ “นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นบูรณาการเข้าสู่โรงเรียน” มาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งวิธีนี้จะช่วยลดข้อจำกัดในสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่นได้ ฉะนั้นแล้วหากได้บูรณาการทั้ง 2 วิธีข้างต้นมาใช้ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความสนุกสนาน และ ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

สรุปได้ว่า การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนสามารถทำได้ทั้งการนำโรงเรียนออกสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปศึกษาอย่างสถานที่จริง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการเข้าสู่โรงเรียนโดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน และการใช้วิธีผสมผสาน คือ การไปศึกษาอย่างสถานที่จริงและการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน

5. อัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ

ผ้าทอศรีสะเกษเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านของลวดลาย เทคนิคการทอผ้า การย้อม และการปักแซว แต่ละผืนล้วนแฝงด้วยภูมิปัญญา และเรื่องราวที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน งานผ้าทอไม่เพียงแต่เป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่ยังเป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงความเชื่อ ประเพณี และความงามเฉพาะถิ่น

อัตลักษณ์ด้านการทอ

“ผ้าเหยียบลายลูกแก้ว” หรือ “ผ้าไหมลายลูกแก้ว” ได้รับมติเห็นชอบให้เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ (ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ, 2564) จากศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย เขมร ลาวและเยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ ของ บุญโรช ศรีละพันธ์ (2557) พบว่า ผ้าไหมลายลูกแก้ว เป็นผ้าที่มีมาตั้งแต่อดีตมากกว่า 200 ปี การเรียกชื่อผ้าไหมแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น ในภาษาส่วยเรียกว่า “ฉีกแก้ว” หรือ “ฮับแก้ว” ในภาษาเขมร เรียกว่า “ซัมปัดแก้ว” หรือ “อาวแก้ว” ในภาษาลาวเรียกว่า “ผ้าแก้ว” “แพรเหยียบ” หรือ “ผ้าเหยียบ” ในภาษาเยอ เรียกว่า “หญุดต้อด” หรือ “ฮับต้อด” การทอผ้าไหมลายลูกแก้วเป็นการใช้เทคนิคพิเศษคือการเพิ่มจำนวนตะกอให้มากขึ้นกว่าสองตะกอ ลายผ้าที่ได้จะเป็นลายดอกงูขึ้นมาตลอดทั้งผืน เป็นผ้าทอที่ต้องใช้ความสัมพันธ์ในการเหยียบตะกออย่างถูกต้อง และมีแบบแผนจึงจะได้

ลายผ้าที่ถูกต้องสมบูรณ์ จากการจัดหมวดหมู่ประเภทของผ้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนโดยสำนักงานอุตสาหกรรม ได้จัดผ้าลายลูกแก้วไว้ในหมวดหมู่ของ “ผ้ายกดอก” คำว่า “ยกดอก” เพื่อบ่งบอกถึงเทคนิคที่ใช้ทอผ้า ซึ่งผ้ายกหมายถึงผ้าไหมที่ทอยกดอกตลอดลายให้สูงขึ้นกว่าพื้นผ้า โดยเลือกยกบางเส้นและข่มบางเส้นแล้วฟุ้งกระสวย ภาคอีสานเรียกผ้าที่ทอด้วยเทคนิคการยกดอกว่า “การขีด”

ผ้าลายลูกแก้วได้มาจากอดีตบรรพบุรุษได้คิดค้นมาจากลวดลายของผลหวายป่า มีลักษณะคล้ายผลระกำหรือสละซึ่งมีรูปร่างเป็นช่อคล้ายลูกแก้วในปัจจุบันแล้วนำไปใช้เป็นลวดลายทอผ้าขึ้นมาเป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนซ้อนกันทั้งผืน หรือจากประวัติผ้าลายลูกแก้วจากบ้านเมืองหลวงกล่าวว่า ลายลูกแก้วได้เกิดจากลายกะสลักห่อระฆังในหมู่บ้านมีรูปร่างเป็นช่อคล้ายลูกแก้วในปัจจุบัน ซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเล็กใหญ่ซ้อนกันเป็นจุดกระจายทั้งผืนเหมือนในปัจจุบัน ในปัจจุบันมีทั้งที่ต่อกันไม่ขาดช่วง ช่างทอจะเรียกว่า “เอื้อ” หรือ “เครือ” ส่วนที่เป็นสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนนั้นเรียกว่า “หน่วย” อาจมีการซ้อนกันของลายชั้นเดียวหรือหลายชั้นแล้วแต่การเก็บตะกอลหรือการเหยียบตะกอลก็ได้ ถ้ามีจุดตรงกลางเรียก “หมากจับ” หรือถ้าตรงกลางไม่มีหมากจับ มักเรียกว่า “ลายลูกแก้วตาบัว” ส่วนการทออาจมีการทอซ้ำลายเดิม ปกติจะมีการทอซ้ำลายเดิมสองครั้ง ส่วนลายลูกแก้วที่ปรากฏบนผ้าผู้ทอสามารถทอให้เกิดลายผ้าหน้าเดียว หรือทั้งสองหน้าก็ได้ แต่ถ้าทอลายหน้าเดียวจะทำให้ลายลูกแก้วมีความชัดเจนมากกว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 1 ภาพผ้าเหียบลายลูกแก้วของจังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

ลักษณะลวดลายของผ้าเหียบลายลูกแก้ว ตัวลายเป็นลายขิดรูปสี่เหลี่ยม โดยทั่วไปจะเป็นสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ซ้อนกัน 2 วง ตรงใจกลางแต่ละวงเป็นกลุ่มขิดเล็ก ๆ ที่เรียกว่า บักจับ ถัดมาเรียกว่า หน่วย ซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยม ส่วนวงนอกสุดมีลักษณะเป็นสายต่อกันเป็นตาราง เรียกว่า เอื้อ (ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ, 2564)

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ด้านการทอของผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ คือ การทอเป็นลวดลายผ้าเหียบลายลูกแก้ว โดยแต่ละท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษมีการเรียกชื่อผ้าเหียบลายลูกแก้วที่แตกต่างกันออกไป ลวดลายของผ้าทอมีลักษณะรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนซ้อนกันทั้งผืน ผู้ทอสามารถทอให้เกิดลวดลายหน้าเดียว หรือสองหน้าก็ได้

อัตลักษณ์ด้านการย้อม

การย้อมมะเกลือเป็นภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดมาจากครั้งอดีต ซึ่งผ้าที่ย้อมมะเกลือจะให้สีดำ และมีความคงทนพิเศษ ซึ่งเหมาะแก่บริบทของสังคมเกษตรเพราะต้องทำงานกลางแจ้งลุยน้ำลุยโคลน ซึ่งทำให้ผ้าไม่สกปรกง่ายและมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน จากเดิมมีการทอผ้าลายลูกแก้วย้อมจากผลมะเกลือได้ผ้าสีดำกลับ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาการย้อมดั้งเดิมของชาวอีสานใต้ ทางจังหวัดศรีสะเกษจึงมีการพัฒนาเพิ่มโดยนำเอาวัสดุธรรมชาติที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของจังหวัด 5 ชนิด เช่น ทุเรียนภูเขาไฟ ไก่ย่างไม้มะดัน ดินทุ่งกุลาร้องไห้ ใบลำดวนต้นไม้ประจำจังหวัด และผลมะเกลือ มาย้อมไหมหรือฝ้าย เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชน โดยสร้างแบรนด์ใหม่ภายใต้ชื่อ “ผ้าทอเบญจศรี” ประกอบด้วย 1) ผ้าศรีลาวา ย้อมจากดินปลุกทุเรียนภูเขาไฟ ได้ผ้าทอสีน้ำตาลแดง 2) ผ้าศรีมะดัน ย้อมจากเปลือกไม้มะดันได้ผ้าสีน้ำตาลอ่อน 3) ผ้าศรีกุลา ย้อมจากดินทุ่งกุลาได้ผ้าสีเทา 4) ผ้าศรีลำดวน ย้อมจากใบลำดวนได้ผ้าสีเหลืองนวล และ 5) ผ้าศรีมะเกลือ ย้อมจากผล

มะเกลือได้ผ้าสีดำขลับ (บุญโรช ศรีละพันธ์, 2557; สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2563; สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2566)

ภาพที่ 2 ภาพผ้าทอเบญจศรีของจังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: Thailandplus (2564)

จากการศึกษา สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ด้านการย้อมของผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ คือ การนำเส้นไหมหรือฝ้ายไปย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติที่โดดเด่นในท้องถิ่นจนเกิดเป็นผ้าทอเบญจศรี ได้แก่ ผ้าศรีลาวา จากดินภูเขาไฟ ผ้าศรีมะดัน จากเปลือกไม้มะดัน ผ้าศรีลำดวน จากใบดอกลำดวน ผ้าศรีกุลา จากดินทุ่งกุลา และผ้าศรีมะเกลือ จากผลมะเกลือ

อัตลักษณ์ด้านการปักแซว

“ปักแซว” หรือ “แสบ่” เป็นการปักลวดลายต่างๆ จะปักแซวด้วยมือใช้เส้นไหมหลากสีเส้นไหมที่นำมาปักนิยมได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีขาว และสีเขียว ลวดลายที่ปักแซวจะมีทั้งลายโบราณและลายประยุกต์ (กรมหม่อนไหม, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 3 ภาพตัวอย่างการปักแซว

ที่มา: กรมหม่อนไหม (ม.ป.ป.)

การศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย เขมร ลาว และเยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ ของ บุญโรช ศรีละพันธ์ (2557) พบว่าแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษมีการปักแซวลวดลายบนผ้าสามารถสรุปได้ดังนี้

การปักแซวของชาติพันธุ์ญ

ภูมิปัญญาด้านการปักเย็บเพื่อให้เกิดลวดลายในภาษาญ เรียกว่า “แซวฮับ” “แซว” มาจากคำว่า “แส่ว” ในภาษาลาว ซึ่งแปลว่า “ปัก” ส่วนคำว่า “ฮับ” แปลว่า “เส้น” ลวดลายที่พบ คือ ลายขามดแดง ลายตีนตะขาบ ลายคล้องโซ่ ลายตาข่าย ลายเกาะโซ่

การปักแซวของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

ภูมิปัญญาด้านการปักเย็บเพื่อให้เกิดลวดลายในภาษาเขมร เรียกว่า “เทอแซว” หรือ “การทำตะเข็บ” ลวดลายที่พบ คือ ลายขามดแดง ลายโซ่ ลายหางตะกวด ลายขั้วตาเหลวดอกไม้ ลายขั้วตาเหลวแบบโบราณ ลายตีนตะขาบ ลายดอกไม้มลายเชิงเทียน และลวดลายประยุกต์

การปักแซวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

ภูมิปัญญาด้านการปักเย็บเพื่อให้เกิดลวดลายในภาษาลาว เรียกว่า “แส่ว” ลวดลายที่พบ คือ ลายตีนตะขาบ หรือ ลายแอมดแดง อุตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ลายเกาะหางสิงห์ ลายตาหน้างลายดอกผักต้ว

การปักแซวของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ

การปักเย็บของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ บ้านปราสาทเยอจะไม่มีมีการปักเย็บเป็นลวดลายต่าง ๆ แต่จะย้อมผ้าให้เป็นสีดำ และมีการปักเย็บด้านหน้าเป็นรูปการปักขามดแดงสำหรับการร้อยเม็ดเงินเพื่อเป็นกระดุมเท่านั้น

การศึกษางานวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย เขมร ลาวและเยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ ของ บุญโรช ศรีละพันธ์ (2557) สามารถสรุปลวดลายการปักเย็บที่พบในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์ผลของการปักเย็บที่พบในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มชาติพันธุ์	ลวดลาย													
	ขามแดง	ตีนตะขาบ	คล่องโซ่	ตาข่าย	เกาะโซ่	โซ่	หางตะกวด	ขั้วตาเหลวดอกไม้	ขั้วตาเหลวแบบโบราณ	ดอกไม้	เชิงเทียน	เกาะหางสิงห์	ตาข่าย	ดอกผักต้ว
กูย	✓	✓	✓	✓	✓									
เขมร	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
ลาว		✓										✓	✓	✓
เยอ	✓													

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาด้านการปักเย็บเพื่อให้เกิดลวดลายของจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 15 ลาย คือ ลายขามแดง ลายตีนตะขาบ ลายคล่องโซ่ ลายตาข่าย ลายเกาะโซ่ ลายโซ่ ลายหางตะกวด ลายขั้วตาเหลวดอกไม้ ลายขั้วตาเหลวแบบโบราณ ลายดอกไม้ ลายเชิงเทียน ลายเกาะหางสิงห์ ลายตาข่าย ลายดอกผักต้ว และลายประยุกต์

การศึกษาในกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบันสามารถสรุปกิจกรรม/โครงการที่สอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบันได้ตามตารางวิเคราะห์ที่มีการพัฒนาและอ้างอิงจากตารางวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นของ นฤตล จิตสกุล (2554) ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตารางที่ 4 สามารถสรุปข้อมูลตามองค์ประกอบ ได้ดังนี้

1) **ด้านจุดประสงค์** ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างความรู้ความตระหนักให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ ลำดับถัดมาคือการมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถปฏิบัติชิ้นงานจริงได้

2) **ด้านเนื้อหาสาระ** เป็นการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญ มีการเรียนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัสดุอุปกรณ์เทคนิควิธีในการทำแบบดั้งเดิมและเทคนิควิธีใหม่ โดยเทคนิควิธีใหม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้า และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์คน ในหลากหลายวัยมากขึ้น กระบวนการขั้นตอนในการทำผ้าทอของศรีสะเกษ วิธีการเผยแพร่อนุรักษ์ โดยยังมีการบูรณาการความรู้รายวิชาอื่นเข้ามาอีกด้วย

3) **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** ส่วนใหญ่เป็นการเรียนการสอนแบบสาธิต เน้นให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง

4) **ด้านสื่อการสอน** ใช้สื่อการสอนเป็นชิ้นงานจริง และมีบางกิจกรรมที่ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมออกแบบลวดลายผ้าด้วยโปรแกรม Canva

5) **ด้านการประเมินผล** มีการประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมและชิ้นงานสำเร็จ

6) **ด้านแหล่งเรียนรู้** ใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนเป็นส่วนใหญ่

7) **ด้านครูผู้สอน** มีทั้งครูและปราชญ์ชาวบ้านสอนร่วมกัน และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้สอนฝ่ายเดียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 4 แผนภาพสรุปรูปแบบกิจกรรม/โครงการที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอ
จังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน

ข้อมูลจากภาพที่ 4 พบว่า ผู้ที่ทำการสอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษให้กับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นปราชญ์ชาวบ้านเนื่องจากเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ แต่ยังขาดการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ร่วมกับการสร้างความสัมพันธ์ของคนต่างวัย คือ เด็กและผู้สูงอายุที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอแล้วยังช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน

สรุปได้ว่า ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเห็นคุณค่าของผ้าทอ ผ่านรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายทั้งการสาธิต การทัศนศึกษาชุมชนหรือกลุ่มทอผ้า และการฝึกปฏิบัติ สื่อที่ใช้มีทั้งสื่อชิ้นงานจริง สื่อเทคโนโลยี ประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมและชิ้นงานที่ได้ โดยผู้ถ่ายทอดความรู้มีทั้งครูและปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดร่วมกัน และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดเพียงฝ่ายเดียว

6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย เสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การแบ่งปัน และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มและพัฒนาทักษะทางสังคม การนำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้จึงเป็นแนวทางที่ส่งเสริมทั้งความรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือ Cooperative Learning เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มเล็กประมาณ 3-5 คน เน้นทักษะการคิด การร่วมมือร่วมแรงกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน โดยการเรียนแบบร่วมมือจะเกิดประสิทธิภาพเมื่อสมาชิกในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในหน้าที่ของงานที่ได้รับมอบหมายทุกคน (Slavin, 1990; ลลิตา ณ หนองคาย และธงชัย แก้วกิริยา, 2559)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจนสำเร็จ

การศึกษาของ เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม (2554) สามารถสรุปรูปแบบของการเรียนรู้แบบร่วมมือได้ ดังนี้

- 1) ด้านเนื้อหา ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้แต่ละกลุ่ม
- 2) ด้านภาระงาน เน้นการมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มตามความถนัดของแต่ละคนและนำมาอภิปรายร่วมกัน
- 3) ด้านกระบวนการกลุ่ม เน้นการที่สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันไปอยู่ในกลุ่มเดียวกันและคอยช่วยเหลือกัน
- 4) ด้านปฏิสัมพันธ์ เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มด้วยรูปแบบที่ผู้สอนกำหนด

สรุปได้ว่า รูปแบบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของเนื้อหา การมอบหมายงานมีความสอดคล้องกับความถนัดของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ผ่านการทำงานร่วมกันของผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน และผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบที่ผู้สอนกำหนด

การเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (ศุภวรรณ เล็กวิไล, 2540)

- 1) การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันหรือการพึ่งพาอาศัยกันในทางบวก (Positive Interdependence) จะส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน รับผิดชอบ

ร่วมกัน สนับสนุนเกื้อกูลกัน นอกจากนี้รวมถึงการตระหนักถึงความสำเร็จของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกในกลุ่ม

2) การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (Face to Face Interaction) การที่นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย มีการฝึกทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยฝึกให้นักเรียนอภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะที่เผชิญหน้ากัน และช่วยให้สมาชิกบรรลุตามวัตถุประสงค์

3) การรับผิดชอบรายบุคคล (Individual Accountability) สมาชิกแต่ละคนต้องตระหนักว่าผลงานของกลุ่มจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยความร่วมมือและความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน เช่น แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นต้น

4) ทักษะทางสังคม (Social Skill) สมาชิกควรได้รับการสอนทักษะสังคมทางด้านความเป็นผู้นำ การสื่อสาร การตัดสินใจเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอน สมาชิกทุกคนต้องเข้าใจเป้าหมายการทำงาน วางแผนปฏิบัติร่วมกัน ดำเนินงานตามแผน ตลอดจนประเมินผลและปรับปรุงงาน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วย การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันหรือการพึ่งพาอาศัยกันในทางบวก การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า การรับผิดชอบรายบุคคล และกระบวนการกลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

7. การเรียนรู้ระหว่างวัย

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต ทั้งในเด็กและผู้สูงอายุ เด็กอยู่ในวัยที่ต้องการเสริมสร้างทักษะพื้นฐาน ขณะที่ผู้สูงอายุมีประสบการณ์และภูมิปัญญาที่ล้ำค่า การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย จึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จะทำให้ทั้งสองวัยเกิดการพัฒนาร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน นิยามอย่างเป็นทางการของ “การเรียนรู้ระหว่างวัย” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยองค์การ UNESCO ในปี ค.ศ. 1999 ว่าเป็น “กลไกที่ถูกนำไปใช้อย่างมีวัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก” ซึ่งการเรียนรู้ระหว่างวัยเป็นการเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ผ่านความสัมพันธ์ต่างช่วงวัย จากการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างรุ่นต่อรุ่น ในรูปแบบกิจกรรม และโปรแกรมต่าง ๆ

ที่ออกแบบเพื่อให้เกิดการร่วมมือ เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้สูงอายุและเด็กเพื่อ
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในการอยู่ร่วมกันและเกิดประโยชน์ใน
ลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Kaplan et al., 1998; ชามะภัทร สิทธิอำนาจ, 2564; ชามะภัทร
สิทธิอำนาจ และคณะ, 2562; ระวี สัจจโสภณ, 2559) โดยจากการศึกษาของ ฐิติกาญจน์ อัครกุล
(2561) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตรการเรียนรู้ระหว่างวัยเป็น 4 ประเภท คือ 1. ผู้สูงอายุให้บริการ
เด็กหรือเยาวชน 2. เด็กหรือเยาวชนให้บริการผู้สูงอายุ 3. ผู้สูงอายุและเด็กให้บริการซึ่งกันและกัน
หรือร่วมกันให้บริการชุมชน 4. บุคลากรเป็นผู้ให้บริการเป็นหลัก

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ระหว่างวัย เป็นกลไกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์
ของเด็กและผู้สูงอายุผ่านความร่วมมือของคนทั้งสองช่วงวัย ด้วยรูปแบบการถ่ายทอดที่หลากหลาย
เช่น ผู้สูงอายุให้บริการเด็กหรือเยาวชน เด็กหรือเยาวชนให้บริการผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุและเด็กให้บริการ
ซึ่งกันและกันหรือร่วมกันให้บริการชุมชน และบุคลากรเป็นผู้ให้บริการเป็นหลัก

พัฒนาการของหลักสูตรการเรียนรู้ระหว่างวัย แบ่งได้เป็น 3 ระยะหลัก ๆ ตามเป้าหมายของ
หลักสูตร ดังนี้ (Oliveira & Ramos, 2015 อ้างถึงใน ฐิติกาญจน์ อัครกุล, 2564)

ระยะที่ 1 อยู่ในช่วงยุค 60 (1960's) หลักสูตรนี้กำเนิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา
โดยมีเป้าหมายเพื่อลดปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวที่ต่างวัยกันมีปฏิสัมพันธ์กันลดลง และลด
การกีดกันผู้สูงอายุออกจากสังคม

ระยะที่ 2 เวลาเริ่มต้นของระยะนี้ไม่แน่ชัด แต่สิ้นสุดในช่วงยุค 90 (1990's) เป็น
ระยะที่เริ่มมีรูปแบบของการจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมที่หลากหลาย ขยายขอบเขตมากกว่า
แค่กิจกรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรก็มีความแตกต่างกัน
ออกไป แต่เป้าหมายหลักเพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่
เกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุ เด็ก และเยาวชน จึงถูกจัดให้เป็นกลุ่มเปราะบางที่
เสี่ยงต่อปัญหาเหล่านี้ เช่น ยาเสพติดและแอลกอฮอล์ ความรู้สึก คุณค่าในตนเอง การต่อต้าน
สังคม และความรู้สึกต่อต้านสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ปลายยุค 90 (1990's) เป็นต้นมา โดยเป็นระยะที่ประเทศในทวีป
ยุโรป อเมริกา และบางประเทศในทวีปอื่น ๆ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการเพิ่มสัดส่วน
ผู้สูงอายุหนักขึ้นเรื่อย ๆ การพัฒนาหลักสูตรในช่วงนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ
พัฒนาชุมชน โดยมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก
หรือเยาวชนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างทุนมนุษย์ให้เกิดขึ้นในชุมชนที่อาศัยอยู่

การเรียนรู้ระหว่างวัยสามารถส่งผลให้เกิดประโยชน์ทั้งในเด็กและผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยส่งผลประโยชน์ดังนี้ (Bostrum et al., 2000; ชามาภัทร สิทธิอำนาจ, 2564; ฐิติกาญจน์ อัครกุล, 2564)

1) ด้านเศรษฐกิจและการจ้างงาน โดยสร้างงานให้กับผู้สูงอายุที่เกษียณจาก "อาชีพ" แต่ต้องการทำงานต่อไป ไม่ว่าจะได้รับค่าจ้างหรือไม่ได้รับค่าจ้างก็ตาม ดังนั้น โครงการการเรียนรู้ระหว่างวัยอาจช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้ผ่านโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ให้คนรุ่นใหม่ โดยมีงานหลายประเภท เช่น การดูแลเด็ก การเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

2) ด้านสังคม เช่น เด็กกล้าที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุมากขึ้น ลดความขัดแย้งระหว่างรุ่น เด็กและผู้สูงอายุที่มีความเข้าอกเข้าใจกันมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ นอกจากนั้นผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมกิจกรรมยังเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง ลดความรู้สึกหงอยเหงา ในขณะที่เด็กจะได้รับการพัฒนาด้านความเข้าใจต่อผู้สูงอายุ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง อีกทั้งยังช่วยให้เกิดทุนทางสังคมที่มากขึ้นส่งผลให้เกิดความเป็นปึกแผ่น ลดการแบ่งแยกในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยรักษาวรรณธรรมในครอบครัว ถ่ายทอดวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์จากรุ่นสู่รุ่น ให้เกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้ ทักษะที่ดีต่อคนต่างวัย ท้ายที่สุดช่วยนำไปสู่การสะสมทุนทางสังคมอันจะเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

3) ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ระหว่างวัยสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ทั้งในเด็กและผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรจากผู้เรียนต่างรุ่น เช่น การจัดอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุโดยเยาวชน หรือการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้สูงอายุให้กับเด็ก

4) ด้านสุขภาพ การเรียนรู้ระหว่างวัยช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งความสดชื่นและร่าเริงของเด็กส่งผลเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ อาจช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดสุขภาวะที่ดีได้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ระหว่างวัยสามารถช่วยสานสัมพันธ์ให้กับคนต่างช่วงวัย ลดความแปลกแยกในสังคมที่เกิดขึ้นจากความต่างระหว่างวัย เกิดการแบ่งปันทรัพยากรของคนต่างช่วงวัยให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์จากกันและกัน ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีและความร่วมมือเชิงบวกระหว่างกันซึ่งจะช่วยให้สังคมเกิดความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็งต่อไป

จากการศึกษาของ ชามารัทธ สิริธินันท์ (2564) พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมการเรียนรู้ระหว่างวัยครอบคลุมเกี่ยวกับ

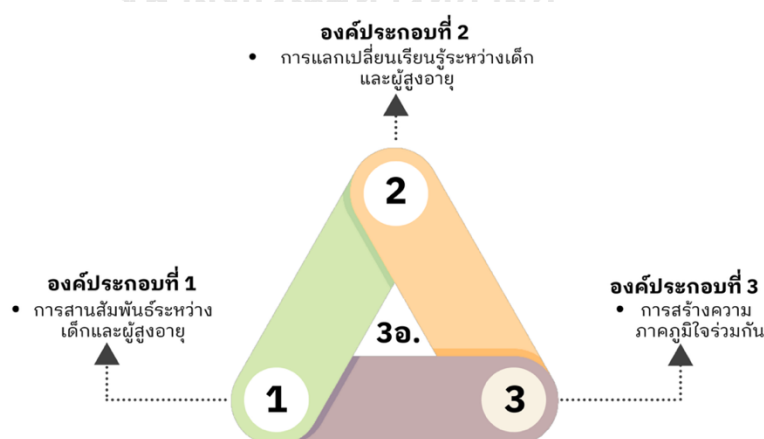
- 1) ผู้จัด เช่น กลุ่มที่ให้บริการทางสังคม กลุ่มนักรศึกษา กลุ่มพัฒนาชุมชน เป็นต้น
- 2) นักปฏิบัติ คือ ผู้ที่นำโปรแกรมการเรียนรู้ระหว่างวัยไปใช้ อาจเรียกว่า “ผู้อำนวยความสะดวก” “ผู้ดำเนินกิจกรรม” หรือ “ผู้สอน”
- 3) ผู้เรียน คือ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม เช่น ผู้สูงอายุและเด็ก จะเป็นวัยที่ประชิดหรือไม่ก็ได้
- 4) กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย ควรเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุและเด็กมีความสนใจร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย เช่น การสื่อสาร การทำกิจกรรมร่วมกัน มีสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในบริบทสังคมของผู้เรียน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์
- 5) ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- 6) เครือข่ายและชุมชนการเรียนรู้ระหว่างวัย คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ เช่น ผู้ช่วยนักปฏิบัติ เจ้าของสถานที่ ผู้ประสานงาน เป็นต้น
- 7) สถานที่ดำเนินโปรแกรมและบรรยากาศในการเรียนรู้ เช่น ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน บ้านพักคนชรา หรือโรงเรียน เป็นต้น
- 8) หลักการจัดและขั้นตอนการดำเนินโปรแกรม โดยหลักการคือการอิงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เชื่อมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของคนทั้งสองวัย เน้นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้สองทาง และมีการสร้างผลผลิตการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม
- 9) การประเมินผล มักประเมินความสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากการสังเกตความรู้สึของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน และประเมินรูปแบบอื่น ๆ ตามความประสงค์ของผู้ประเมิน เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การตรวจงานที่ได้รับมอบหมาย แฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

10) ความยั่งยืนของโปรแกรม โดยโครงการที่มีความยั่งยืนจะประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการคือ เป็นโครงการระยะยาว มีเงินทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และมีการควบคุมและประเมินผลระหว่างดำเนินกิจกรรม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรมการเรียนรู้ระหว่างวัยครอบคลุมเกี่ยวกับผู้จัด นักปฏิบัติ ผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ เครือข่ายและชุมชนการเรียนรู้ ระหว่างวัย สถานที่ดำเนินโปรแกรมและบรรยากาศในการเรียนรู้ หลักการจัดและขั้นตอนการดำเนินโปรแกรม การประเมินผล และความยั่งยืนของโปรแกรม

จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ อุษณา พิมพร และชนบพร แสงวณิช (2568) พบว่า ในปัจจุบันรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกจัดโดยชุมชนหรือหน่วยงานอื่นมากกว่าสถานศึกษา โดยองค์ประกอบหลักของการจัดกิจกรรม คือ

- 1) การสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสัมภาษณ์ หรือการเล่นเกมที่เอื้อต่อสภาพร่างกายของเด็กและผู้สูงอายุ เป็นต้น
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น เด็กถ่ายทอดให้ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุถ่ายทอดให้เด็ก ผู้สูงอายุ และเด็กถ่ายทอดให้กันและกัน เป็นต้น
- 3) การสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน เช่น การสร้างผลงานร่วมกันระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ การจัดแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ภาพที่ 5 แผนภาพสรุปองค์ประกอบหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย

ที่มา : อุษณา พิมพร และชนบพร แสงวณิช (2568)

ชามารัทธ สิริธำนวนย (2564) กล่าวว่า หลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างวัยในสถานศึกษาควรต้องอิงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เชื่อมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ใช้วิธีการสอนและกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของคนทั้งสองวัย

ผลการศึกษาของ อุษณา พิมพร และชนบพร แสงวณิช (2568) ในด้านการใช้สื่อการสอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการใช้สื่อที่หลากหลายปรับตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรม เช่น สื่อบุคคล สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการระดมความคิด สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น ในด้านการวัดและประเมินผล สามารถวัดเด็กฝ่ายเดียว เช่น วัดด้านความรู้ ทักษะ หรือเจตคติ หรือวัดทั้งเด็กและผู้สูงอายุ เช่น การวัดด้านความสัมพันธ์ ทักษะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนของการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบในปัจจุบัน เริ่มจากการสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ ไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน หลักการจัดในสถานศึกษามีการอิงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ สามารถใช้วิธีการสอน กิจกรรม สื่อการสอน หรือวิธีการวัดได้หลากหลายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดกิจกรรม

8. การเห็นคุณค่า

คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูง การเห็นคุณค่าเป็นหนึ่งในแนวคิดของคุณวิทยา ซึ่งความหมายของคุณวิทยา หรือปรัชญาคุณค่าเป็นปรัชญาสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา กล่าวถึง อุดมคติต่าง ๆ ในด้านความจริง ความดีความงาม หรือความบริสุทธิ์ทางจิตใจ คุณค่าเกิดจากอารมณ์ ทักษะ ทักษะ ความคาดหวัง ความชอบ ความรัก ความพอใจ ความวางใจ ความขุ่นเคือง ความคับแค้นใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ ไม่ได้มีอยู่อย่างเปิดเผยแต่แฝงอยู่ จะรู้ได้ด้วยสำนึกในคุณค่า คุณค่าย่อมไม่เปลี่ยนแปลงไปในขณะที่วัตถุเปลี่ยนไป คุณค่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุ หรือจิตใจแต่คุณค่าเป็นเนื้อแท้แตกต่างจากวัตถุและคุณภาพของวัตถุสิ่งต่าง ๆ การกระทำทั้งหลายย่อมมีคุณค่าโดยมนุษย์จะค่อย ๆ เรียนรู้และตีค่าของสิ่งต่าง ๆ เมื่ออยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีนั้น ๆ บุคคลแต่ละคนอาจจะเลือกหรือรวมแนวคิดทางด้านคุณค่าเกิดเป็นทัศนคติส่วนบุคคลขึ้นมาส่งผลต่อการตัดสินใจ คุณค่า การที่เราจะเห็นคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์สุนทรีย์

เพื่อให้ได้รับการกระตุ้นเร้าความรู้สึกทั้งความงาม ปัญญาและอารมณ์ที่เหมาะสมนำไปสู่การซาบซึ้งและเห็นคุณค่าในที่สุด (Lowenfeld & Britian, 1964)

ปยุตต์ พิษณุไพบูลย์ (2560) กล่าวว่า ความซาบซึ้ง (Appreciation) เป็นประสบการณ์อารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลสำนึกถึงคุณค่า สิ่งที่ได้รับนำไปสู่ความผูกพันด้านจิตใจ อาทิ ความเสียสละ ความเห็นอกเห็นใจซึ่งเป็นการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกผู้อื่น สิ่งเหล่านี้สร้างความรู้สึกคุณค่าแก่ผู้รับก่อให้เกิดอารมณ์ดีตรึงผูกพันตามมา ความซาบซึ้งจึงเป็นความรู้สึกในเชิงบวก นอกจากนี้การมีประสบการณ์ อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอารมณ์สำหรับเด็ก ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและนำไปสู่ความซาบซึ้งได้ อันเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์

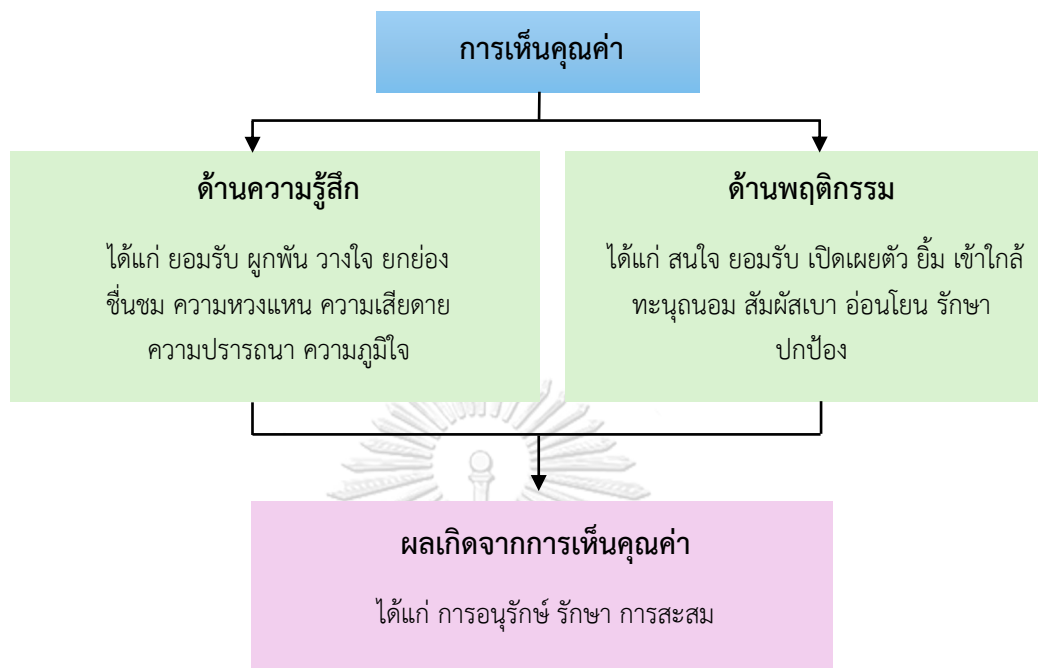
สรุปได้ว่า คุณค่าขึ้นอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการนำไปสู่ความซาบซึ้งและเกิดการเห็นคุณค่า

การสร้างความซาบซึ้งอาจเริ่มจากให้ความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการให้เกิดความซาบซึ้งเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาคุณค่าที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลนั้น (ปยุตต์ พิษณุไพบูลย์, 2560) ดังนี้

1) ความเข้าใจ เป็นการรู้โน้ตทัศน์ของสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมเช่น บุคคล วัตถุ สิ่งของ สิ่งนามธรรม เช่น จำนวน สัญลักษณ์ เหตุการณ์ ความงาม และอารมณ์ความรู้สึก เป็นต้น ความเข้าใจของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมซึ่งเป็นโลกทัศน์ที่บุคคลยึดถืออยู่ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลและมักถูกนำมาใช้เป็นเครื่องพิจารณาถึงการยอมรับและปฏิเสธความเข้าใจต่อสิ่งนั้น สิ่งใดที่ขัดต่อวัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรมก็มักเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจในเรื่องนั้น ดังนั้นจะเห็นได้จากการตัดสินใจความงามในเชิงอัตวิสัย ซึ่งผู้ชมมีความเข้าใจความงามในระดับที่ต่างกันไปตามวัฒนธรรมและประสบการณ์ของคน

2) การเห็นคุณค่า เป็นการให้ เห็นความสำคัญของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งระดับคุณค่าจะแตกต่างกันไปตามระดับความเข้าใจของผู้ชม สำหรับประสบการณ์ทางศิลปะแล้วเป็นการสื่อสารกับผลงานศิลปะจนเกิดความเข้าใจ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ทางปัญญารวมทั้งประสบการณ์ทางอารมณ์ของผู้ชม ทำให้เกิดความตระหนักในคุณค่าสิ่งของตนกำลังรับชมอยู่ ซึ่งเป็นภาวะร่วมกันระหว่างความคิดซึ่งเป็นพุทธิพิสัย และจิตพิสัย ซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่แสดงออกมานำไปสู่ความรู้สึกอื่นที่เกี่ยวข้องตามมา ประกอบด้วย ยอมรับ ผูกพัน วางใจ ยกย่อง ชื่นชม ความหวงแหน ความเสียสละ ความปรารถนา ความภูมิใจ เป็นต้น พฤติกรรมของการเห็นคุณค่าที่แสดงออกมาคือ สนใจ ยอมรับ เปิดเผยตัว ยิ้ม เข้าใกล้ ทะนุถนอม สัมผัสเบา อ่อนโยน รักษา ปกป้อง ส่วนที่เป็นผลเกิดจากการเห็นคุณค่า ได้แก่ การ

อนุรักษ รักษา การสะสม จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพด้านความรู้สึกและด้านพฤติกรรมการเห็นคุณค่าได้ ดังนี้

ภาพที่ 6 แผนภาพสรุปกระบวนการเห็นคุณค่า โดย ผู้วิจัย

เราสามารถทำให้บุคคลเกิดความซาบซึ้งได้ โดยกำหนดสิ่งเร้าขึ้นมาเพื่อกระตุ้นความรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ที่บุคคลได้ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการซาบซึ้ง เพื่อให้ภาพประสบการณ์ อารมณ์ มีความเด่นชัดขึ้น การสร้างภาวะความซาบซึ้ง ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

- 1) คุณค่าเป้าหมาย หมายถึง สิ่งที่ต้องการสร้างคุณค่า ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายของสิ่งนั้นเป็นรูปธรรม เช่น งานศิลปหัตถกรรม หรือสิ่งนามธรรม เช่น ความเข้าใจ ความชอบ ความรัก
- 2) การรู้คุณค่า หมายถึง การพิจารณาความสำคัญของคุณค่าเป้าหมาย
- 3) ประสบการณ์ตรง หมายถึง ประสบการณ์ที่ผู้รับเคยได้รับเกี่ยวกับคุณค่านั้น ๆ
- 4) สิ่งกระตุ้น หมายถึง สิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นอารมณ์เพื่อสร้างความซาบซึ้งซึ่งสิ่งที่กระตุ้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าและเป้าหมาย (ปูลณรัตน์ พิชญไพบูลย์, 2560)

สรุปได้ว่า การสร้างการเห็นคุณค่าเกิดจากความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการให้เห็นคุณค่าแล้วตามด้วยการพิจารณาการเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น โดยมีการแสดงออกทางด้านความรู้สึก คือ ยอมรับ ผูกพัน วางใจ ยกย่อง ชื่นชม ความหวงแหน ความเสียสละ ความปรารถนา ความภูมิใจ เป็นต้น ด้านพฤติกรรม คือ สนใจ ยอมรับ เปิดเผยตัว ยึด เข้าใกล้ ทะนุถนอม สัมผัสเบา อ่อนโยน รักษา ปกป้อง ส่วนผลที่เกิดจากการเห็นคุณค่า คือ การอนุรักษ รักษา การสะสม

ประเภทของคุณค่า ตามแนวคิดของ (พระมหาสมเจต สมจารี (หลวงกัน), 2560; เสมอจันทร์ อะนะเทพ, 2535) แบ่งได้ดังนี้

1) คุณค่าภายใน (Intrinsic Value) เป็นคุณค่าที่ตรงกับจุดหมายสูงสุดท้ายคือเป้าหมายของสิ่งหรือการกระทำนั้นอยู่ในตัวเอง ไม่เป็นวิถีหรืออุปกรณ์นำไปสู่สิ่งอื่นอีก โดยเป็นคุณสมบัติของวัตถุ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในเนื้อในวัตถุและติดมากับวัตถุตั้งแต่แรกเริ่ม คุณค่านั้นมีอยู่ก่อนแล้วไม่ว่าจะมีบุคคลรับรู้หรือไม่ คุณค่านี้สมบูรณ์แบบในตัวเองจึงเป็นเป้าหมายสุดท้ายในตัวเอง

2) คุณค่าภายนอก (Extrinsic Value) เป็นคุณค่าที่นอกตัว สิ่งหรือการกระทำนั้น ๆ เป็นเพียงวิถีทางหรืออุปกรณ์ที่จะนำไปสู่จุดหมายสุดท้าย ไม่มีคุณค่าในตัวเอง แต่คุณค่าของมันอยู่ที่ผู้กระทำปรารถนา เช่น เงิน เป็นสิ่งมีค่า เป็นคุณค่าภายนอกตัว เพราะมีเงินต้องนำไปซื้อ เพื่อให้สำเร็จสมความมุ่งหมาย โดยผู้ประเมินค่าจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ตัดสินใจ กำหนด ว่าสิ่งนั้นมีค่าหรือไม่ และมีค่ามากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า คุณค่าสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ คุณค่าภายใน และคุณค่าภายนอก

การเห็นคุณค่าในตนเอง

Coopersmith (1967) (อ้างถึงใน นวพร สุนันทะนาม, 2561) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ทักษะที่มีต่อตนเอง อันเกิดขึ้นจากการประเมินตนเอง และแสดงออกเป็นพฤติกรรมในการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง ที่สะท้อนถึงความเชื่อของบุคคลว่าตนเองนั้นมีความสามารถ มีความสำคัญ มีอำนาจ และมีคุณค่า เช่นเดียวกับ ณิชบุล ลำพูน (2560) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ การรับรู้คุณค่าของตนเอง จากมุมมองที่มีต่อตนเอง และมุมมองที่บุคคลภายนอกมองตน มีความมั่นใจ เกิดความภาคภูมิใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง โดย Coopersmith (1981) (อ้างถึงใน นวพร สุนันทะนาม, 2561) ได้กล่าวถึงที่มาของการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ประการ ดังนี้

1) การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ (Competence) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับรู้ว่าคุณสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายทั้งที่ตนคาดหวัง และเป้าหมายที่บุคคลอื่นตั้งให้กับตน สามารถเผชิญอุปสรรค และแก้ไขปัญหาได้ด้วยความมั่นใจ ทั้งยังปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดี

2) การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ (Significant) ความรู้สึกว่าคุณเป็นที่น่าสนใจ ได้รับการยอมรับ ได้รับการตอบสนอง ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการช่วยเหลือ เป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น และถูกนับเป็นส่วนหนึ่งในสังคม

3) การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจ (Power) ความรู้สึกว่าคุณเองมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคุณ และต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว สามารถแสดงออก และเชื่อมั่นในอำนาจการกระทำของคุณจะทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ หรือบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง

4) การรับรู้ว่าคุณมีคุณความดี (Virtue) ความรู้สึกว่าคุณเองทำดี ปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีของสังคม มีศีลธรรม จริยธรรม มีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่ สามารถแสดงออกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากการศึกษาของ สุพรรณษา แสงพระจันทร์ และคณะ (2559) พบว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ได้รับการยอมรับจากภายนอก เช่น ชีวิตที่เป็นคนดีจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ให้มีระเบียบวินัย มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ถือตัว และจากการทำบุญทำทาน มีชีวิตที่มีศักดิ์ศรี ไม่หวังพึ่งพาใคร มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว มีความภาคภูมิใจที่เพื่อนบ้านและคนในชุมชนให้การยอมรับ รวมถึงการมีชีวิตที่คิดบวก พร้อมเผชิญปัญหา ปรับความคิดและพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

2) การได้รับการปฏิบัติเสมือนหนึ่งผู้มีค่า เช่น ได้รับการยกย่อง นับถือ ให้เป็นผู้นำ หรือรับรู้จากความสำเร็จในการได้ทำงานเพื่อสังคมและชุมชน การรับรู้ว่าคุณเป็นที่ยกย่องทำให้รู้สึกว่าคุณมีคุณค่าสำหรับคนอื่น และได้รับการปฏิบัติอย่างบุคคลที่มีคุณค่าด้วยความรักและการยอมรับ

3) ภูมิใจในสิ่งที่ฉันทำ เช่น ความสามารถในการดูแลตนเองทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม สามารถทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้มีโอกาสสอนและถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้บุตรหลานหรือบุคคลอื่นในสังคม สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมเป็นความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเป็นและได้ทำเพื่อสร้างคนรุ่นต่อมา

จากการศึกษาของ เชษฐา แก้วพรม และคณะ (2563) พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็นหลักคือ

1) การนับถือตนเอง คือการยอมรับนับถือตนเองในทางบวก เช่น การมีสุขภาพที่ดี ไม่มีโรคเรื้อรัง การมีความสามารถ โดยที่ผู้สูงอายุยังสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่นทำให้ตนเองรู้สึกดี มีคุณค่าในตนเอง และการมีรายได้ที่ไม่ต้องรบกวนลูกหลาน

2) การทำประโยชน์ โดยมีโอกาสได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว คนรุ่นหลัง หรือคนอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุนั้นมีเรื่องราวชีวิต มีประสบการณ์ที่สามารถให้การช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีค่าสำหรับคนอื่น

3) การได้รับการปฏิบัติอย่างดี ได้รับการดูแล เอาใจใส่ ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นว่าเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ เป็นที่ไว้วางใจของคนรอบข้างให้ทำกิจกรรม สามารถสร้างคุณค่าแก่ชุมชนและทำให้เกิดความมีคุณค่าในตนเองตามมา

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์การเห็นคุณค่าในตนเอง

นักวิชาการ	การรับรู้ว่าตนมีความสามารถ	การรับรู้ว่าตนมีความสำคัญ	การรับรู้ว่าตนมีอำนาจ	การรับรู้ว่าตนมีความดี
Coopersmith (1967) (อ้างถึงใน นวพร สุนทธานาม, 2561)	- สามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง และผู้อื่น - พร้อมเผชิญอุปสรรค สามารถแก้ไขปัญหาได้ - ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น	- ได้เป็นที่สนใจของผู้อื่น - ได้รับการยอมรับ - ได้รับการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือ - เป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น - ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	- สามารถแสดงออก เชื่อมั่นในการกระทำของตนเอง - สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง	- มีความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองทำดี - ปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดี - มีศีลธรรม จริยธรรม - มีความพึงพอใจในตนเอง
สุพรรณา แสงพระจันทร์ และคณะ (2559)	- ไม่หวังพึ่งพาใคร - ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ - พร้อมเผชิญปัญหา	- ได้รับการยอมรับจากสังคม - รับรู้ว่าคุณค่าเป็นที่รักและมีคุณค่าสำหรับคนอื่น - ได้รับการปฏิบัติอย่างดี	- พร้อมเผชิญปัญหา	- มีระเบียบวินัย มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ถือตัว - พึงพอใจในชีวิต - ได้ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม - ได้ถ่ายทอดความรู้ของตนแก่ผู้อื่น
เชษฐา แก้วพรม และคณะ (2563)	- มีสุขภาพดี - รับรู้ว่าคุณค่ามีความสามารถทำกิจกรรมได้เองโดยไม่พึ่งพาคนอื่น - มีรายได้ ไม่รบกวนลูกหลาน	- ได้รับการปฏิบัติอย่างดีจากผู้อื่น - ได้รับการยอมรับ	- ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้	- ได้สร้างประโยชน์ให้สังคม

สรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วย การรับรู้ว่าตนมีความสามารถ เช่น การทำงานได้สำเร็จได้ด้วยตัวเอง พึ่งพาตนเองและปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นต้น การรับรู้ว่าตนมี

ความสำคัญ เช่น ได้รับความสนใจ ได้รับการยอมรับ รับรู้ว่าเป็นที่รักใคร่และมีคุณค่าสำหรับผู้อื่น เป็นต้น การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจ เช่น ความสามารถในการกล้าแสดงออก เชื้อมั่นในตนเอง พร้อมเผชิญปัญหา ให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้ เป็นต้น การรับรู้ว่าคุณมีความดี เช่น การมีความรู้สึกว่าคุณทำดี มีศีลธรรม จริยธรรม ตามค่านิยมของสังคม มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความพึงพอใจในชีวิต ได้ถ่ายทอดความรู้ของตนแก่ผู้อื่น ร่วมสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เป็นต้น

คุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ

อัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษเป็นภูมิปัญญาทางด้านผ้าทอซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมหนึ่งในงานศิลปะพื้นบ้าน มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) ได้กล่าวถึงการพิจารณาคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านว่าศิลปะพื้นบ้านไม่ใช่ศิลปะบริสุทธิ์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านการใช้สอย และเป็นงานช่างฝีมือมากกว่าที่จะเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ การพิจารณาคุณค่าจึงมีดังนี้

1) คุณค่าด้านการดำรงชีวิต หรือคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ศิลปะพื้นบ้านประดิษฐ์สร้างขึ้นบนพื้นฐานของความต้องการดำรงชีวิต ถือได้ว่าเป็นศิลปะเพื่อชีวิต (art for life) คือมีคุณค่าทางด้านศิลปะ ขณะเดียวกันก็มีคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยด้วย ซึ่งก็หมายถึงคุณค่าด้านการดำรงชีวิตนั่นเอง เช่น ภาชนะที่ใส่เป็นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องโลหะ เป็นต้น

2) คุณค่าด้านความเชื่อ และค่านิยม ศิลปะพื้นบ้านนั้นใช้เวลาว่างในการประดิษฐ์สร้าง จุดมุ่งหมายมีไว้เพื่อใช้เอง (หรือเพื่อให้ เพื่อแลกเปลี่ยน) ดังนั้นผู้ประดิษฐ์สร้างกับผู้ใช้ (ผู้ผลิตกับผู้บริโภค) จึงเป็นคนคนเดียวกัน ศิลปะพื้นบ้านแต่ละชิ้นจึงสร้างขึ้นมาจากความรู้สึกนึกเห็นในแง่ของการใช้สอย และมีความเชื่อมั่น ศิลปะพื้นบ้านจึงสะท้อนถึงความเชื่อมั่น และรสนิยมอยู่ในตัวมันเอง ประเภทที่สร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาอันเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนา คุณค่าในด้านความเชื่อก็มีความเข้มข้น การประดิษฐ์สร้างจึงประณีตละเอียดลออเป็นพิเศษ

3) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี มีศิลปะพื้นบ้านบางประเภทที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่ระลึก เป็นอนุสรณ์สถาน มีความคงทนถาวรเป็นพิเศษ เป็นมรดกของชุมชนที่มีการปกป้องอนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านบางประเภทก็มีการถ่ายทอดวิธีการประดิษฐ์สร้างต่อ ๆ กันมา โดยลักษณะการลอกแบบ (ทำตามครู) การใช้วัสดุ รูปแบบ และลวดลาย รวมถึงกรรมวิธีมีความคงที่ หรือมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาน้อยที่สุด ศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้จึงมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน สามารถศึกษาย้อนหลังถึงความเป็นมาทั้งยังสามารถสืบค้นทางโบราณคดีได้ด้วย หากบางชิ้นมีอายุเก่าแก่ มีการรักษาสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน

4) คุณค่าด้านความงาม สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์สร้างขึ้นมามีคุณค่าด้านความงาม หรือมีคุณค่าด้านการเห็น (Visual Qualities) ความงามก็คือรสนิยมด้านคุณค่า ลักษณะแปรเปลี่ยนไปตามกระแสพัฒนา และยุคสมัยของชุมชน ศิลปะพื้นบ้านบางอย่างคุณค่าตกยุคสมัยไปแล้วแต่คุณค่าด้านความงามที่แฝงอยู่ก็สะท้อนให้เห็นรสนิยมของยุคสมัยที่ผ่านมา คุณค่าด้านความงามโดยตัวมันเองมีค่าคงที่ ศิลปกรรมบางอย่างจึงมีผู้คนในการยอมรับ และสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูสืบทอดพัฒนาต่อมา

5) คุณค่าด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หรือชุมชน เนื่องจากศิลปะพื้นบ้านใช้วัสดุพื้นถิ่นจากทรัพยากรในท้องถิ่น หรือชุมชนนั้น เป็นงานที่สร้างด้วยมือของช่างฝีมือในแต่ละท้องถิ่นจึงมีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นทักษะ และแบบอย่างเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะเป็นศิลปกรรมประเภท หรือชนิดเดียวกัน ลักษณะเฉพาะตัวโดยช่างฝีมือเฉพาะถิ่น ศิลปกรรมดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะที่เรียกว่า เอกลักษณ์ (Individuality) ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงเป็นคุณค่าประการหนึ่งที่มีผลในแง่ของความสนใจ มีผลเป็นตัวแทน เป็นสัญลักษณ์ของพื้นถิ่น หรือชุมชนนั้น ๆ เช่น รูปหนังเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นภาคใต้ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษเป็นภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมหนึ่งในงานศิลปะพื้นบ้าน มีการพิจารณาคุณค่า คือ คุณค่าด้านการดำรงชีวิต คุณค่าด้านความเชื่อและค่านิยม คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี คุณค่าด้านความงาม และคุณค่าด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หรือชุมชน

การส่งเสริมการเห็นคุณค่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทั้งความคิดและจิตใจของผู้เรียน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง ผู้อื่น และสิ่งรอบตัวอย่างลึกซึ้งและมีความหมาย คีฤทธิพร ปราโมช (2525) ได้กล่าวถึง หลักการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย มีดังนี้

- 1) ชี้แจงให้เห็นความสำคัญของศิลปะหรือวัฒนธรรมต่อชีวิตและชาติ
- 2) ให้เข้าใจจุดมุ่งหมายของการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม
- 3) มีวิธีการต่าง ๆ ในการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม โดยจัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพียงพอจึงจะเกิดความซาบซึ้ง นอกจากนี้ควรเสริมสร้างเจตคติและความสนใจให้ผู้เรียนด้วย

ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้ (2561) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้คุณค่างานหัตถกรรม ดังนี้

- 1) ให้ผู้เรียนสังเกตรายละเอียดของงานศิลปะอย่างใกล้ชิด

2) ให้ผู้เรียนได้สร้างงานศิลปะดั้งเดิมแบบง่าย ๆ โดยประยุกต์ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในปัจจุบัน เช่น ใช้ปากกาเขียนลงบนแผ่นโลหะสีทองแทนการจารึกเหรียญกระษาปณ์

3) ใช้เรื่องความเชื่อเข้ามาช่วย ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการกิจกรรมมีความพิเศษ เช่น บอกผู้เรียนถึงความสำคัญของเหรียญกระษาปณ์ว่าใช้จารึกภาพคนที่เรานับถือหรือมีคุณค่าต่อเรา

3) ให้ลากเส้นตามจุดเพื่อเรียนรู้รูปทรงของงานหัตถกรรม

4) ใช้คำถาม เช่น ธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปะชิ้นนี้อย่างไร เมื่อดูใกล้ๆ แล้วเห็นอะไรบ้าง ใช้สี อะไรบ้าง ชอบงานชิ้นนี้หรือไม่ เพราะอะไร

5) ให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดด้วยการสำรวจสิ่งแวดล้อม รอบตัว แล้วนำสิ่งที่พบมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบและสร้างงานหัตถกรรมของตนเอง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเห็นคุณค่านั้นผู้สอนต้องชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ให้ผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายในการสืบทอดผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ได้สังเกตงานอย่างใกล้ชิด ได้สร้างสรรค์ผลงาน อาจใช้เรื่องของความเชื่อเข้ามาช่วย ใช้คำถาม หรือให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่พบมาสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

วิธีวัดการเห็นคุณค่า

จิตพิสัย เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ อารมณ์และคุณธรรมของบุคคล (สมชาย รัตนทองคำ, 2554) แบ่งได้ 5 ระดับ คือ 1. การรับรู้ 2. การตอบสนอง 3. การรู้คุณค่า 4. การจัดระบบคุณค่า 5. การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่าอย่างหนึ่งหรือคุณค่าซับซ้อน โดยทฤษฎีการเห็นคุณค่า สามารถแบ่งได้ดังนี้ (Krathwohl et al., 1973; ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543)

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกของความรู้สึก เป็นขั้นจดจำสิ่งที่ได้รับการสัมผัสจากประสาทสัมผัส แบ่งย่อยเป็น 3 ขั้น ได้แก่

1.1 การรู้จัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมขั้นแรกที่คนรู้จักกับสิ่งเร้าว่าเป็นอะไร แบบผิวเผิน ยังไม่มีความสนใจ เช่น รู้จักสี รูปแบบเป็นต้น ตัวอย่างวัตถุประสงค์ เช่น พัฒนาการรับรู้องค์ประกอบทางความงามในเครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ สถาปัตยกรรม งานศิลปะ และสิ่งที่ชอบ สำรวจสิ่งที่พบด้วยการมองเห็นและฟังสิ่งที่แปลก ใหม่ทั้งในและนอกโรงเรียน พัฒนาการความไวต่อการรับรู้สี รูปร่าง การจัดวาง และออกแบบในวัตถุ และโครงสร้างรอบตัว และสามารถอธิบายหรือสื่อสารสัญลักษณ์ที่แสดงถึงคน สิ่งของ และ

สถานการณ์ ต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมอื่นนอกจากการทำงานที่ทำให้ชีวิต
ผู้ใหญ่มากขึ้น

1.2 ความเต็มใจในการรับ (Willingness to Receive) เป็นขั้นเต็มใจที่จะรับรู้
มีความอ่อนแอต่อสิ่งที่เห็น แต่เป็นเพียงการบังคับใจ เช่น ฟังผู้อื่นพูดด้วยความเต็มใจ อดทน
ทำอะไรให้สำเร็จ เป็นต้น ตัวอย่างวัตถุประสงค์เช่น ยอมรับเชื้อชาติและวัฒนธรรมของคน
รู้จักที่แตกต่างจากตน ยอมรับเพื่อน ร่วมงานโดยไม่เหยียดเชื้อชาติและศาสนา ตั้งใจฟังเมื่อ
คนอื่นพูดทั้งการพูดโดยตรงและทางโทรศัพท์ใน ฐานะผู้ฟัง และชาวซึ่งต่อรูปแบบทาง
วัฒนธรรมที่ถูกจัดแสดงโดยบุคคลกลุ่มอื่น เช่น ศาสนา สังคม การเมือง เศรษฐกิจ ชาติและ
อื่นๆ เป็นต้น

1.3 ควบคุมหรือคัดเลือกความเอาใจใส่ (Controlled or Selected Attention)
ขั้นที่สามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดพอใจสิ่งใดไม่พอใจ เช่น ความรู้สึกที่ชอบสิ่งนี้ อยากได้สิ่งนั้น
เป็นต้น ตัวอย่างวัตถุประสงค์ เช่น ชมงานศิลปะอย่างพิถีพิถันถึงอารมณ์และ
ความหมาย เห็นคุณค่าของการสร้างงานศิลปะที่มีต่อการพัฒนาชีวิตมนุษย์

2. การตอบสนอง (Responding) จากขั้นที่แล้วเมื่อพอใจสิ่งใดแล้วก็เกิดความสนใจ มีจิตใจ
จดจ่อกับสิ่งนั้นมากขึ้น และขึ้นชอบมากกว่าสิ่งอื่นๆ แบ่งย่อยเป็น 3 ขั้น ได้แก่

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in Responding) เป็นความรู้สึก
ขึ้นเชื่อฟัง ยินยอมที่จะทำ แต่อาจยังไม่พอใจเท่าไรนัก เช่น เชื่อฟังกฎเกณฑ์ที่กำหนด
ตัวอย่างวัตถุประสงค์เช่น ตั้งใจบังคับตนเองให้มีส่วนร่วมกับผู้อื่น ทำการบ้านให้เสร็จ ไป
พิพิธภัณฑ์เมื่อถูกบอกให้ไป

2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness to Response) เป็นความรู้สึกขั้นร่วม
กิจกรรมด้วยความตั้งใจ ให้ความร่วมมือทำตามด้วยความสมัครใจ ตัวอย่างวัตถุประสงค์ เช่น
เต็มใจหาหนังสือที่ให้ข้อมูลงาน อดิเรกหรือหัวข้อที่สนใจ มีส่วนร่วมในงานอดิเรกสร้างสรรค์
ของตนเองและกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ แสดงออกถึงความสนใจในการมีส่วนร่วมอย่าง
กระตือรือร้นในกิจกรรมต่าง ๆ เต็มใจปฏิบัติตามกฎการอนุรักษ์ศิลปะวัตถุตอบสนองต่อสิ่ง
เร้าทางปัญญาด้วยความสนใจที่แน่วแน่ กระตือรือร้น และลึกซึ้ง เต็มใจอ่านเกี่ยวกับชีวิตและ
การทำงานของศิลปินที่ยิ่งใหญ่ และถามอย่างตรงประเด็นในการสนทนา เกี่ยวกับหัวข้อที่
สนใจ

2.3 ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Response) เป็นความรู้สึกพอใจในการร่วมกิจกรรมเป็นการยินยอมแบบจริงใจ ตัวอย่างวัตถุประสงค์เช่น พบความสุขในการทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ตอบสนองอย่างมีอารมณ์ร่วมกับงานศิลปะ ใช้ศิลปะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือผ่อนคลายอารมณ์พัฒนาความสนใจที่เฉียบแหลมในลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมและสิ่งที่ชอบ สนุกกับงานศิลปะและงานหัตถกรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าในตนเอง และสนุกกับการแสดงออกทางศิลปะและงานฝีมือเพื่อเพิ่มคุณค่าในตนเอง

3. การรู้คุณค่า (Valuing) เป็นความรู้สึกรู้คุณค่าของสิ่งของ หรือ ปรากฏการณ์ที่ตนเองได้รับมาแต่ต้น อาจยอมรับหรือไม่ยอมรับคุณค่าก็ได้ โดยความมุ่งมั่นของแต่ละบุคคลต่อคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในขั้นนี้ ซึ่งเจตคติเป็นความรู้สึกระดับนี้แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่

3.1 การรับรู้คุณค่า (Acceptance of a Value) มุ่งบรรยายคุณค่าของปรากฏการณ์พฤติกรรม วัตถุสิ่งของ ฯลฯ ในระดับความเชื่อ เป็นการยอมรับทางอารมณ์ต่อข้อเสนอหรือคำสอนที่เขามีพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น ยอมรับว่ามนุษย์ควรนับถืออะไรบางอย่าง ตัวอย่างวัตถุประสงค์ เช่น มีความปรารถนาอย่างต่อเนื่องที่จะพัฒนาความสามารถในการพูดและเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาความรู้สึกผูกพันกับมนุษยทุกชนชาติ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาทั่วไปของท้องถิ่นหรือชาติรู้สึกรับผิดชอบสำหรับฟังและมีส่วนร่วมการอภิปรายของสาธารณะ การยอมรับ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในชีวิตมนุษย์

3.2 การชื่นชอบคุณค่า (Preference of Value) ในขั้นนี้ไม่เพียงแต่เป็นการยอมรับคุณค่า แต่เพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่านั้นเพิ่มขึ้นอีก บุคคลมีความมุ่งมั่นเพียงพอต่อคุณค่าที่จะติดตาม ค้นหาและต้องการคุณค่านั้น เช่น แสดงบทบาทที่กระตือรือร้นในกิจกรรมโดยหาความรู้แบบใหม่ๆ ตัวอย่างวัตถุประสงค์เช่น เขียนจดหมายไปยังสำนักพิมพ์เกี่ยวกับประเด็นที่เขาสงสัย มีการค้นหาและบันทึกเกี่ยวกับผลงานศิลปะและกิจกรรมที่ได้ทำ มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการจัดแสดงงานศิลปะ มีการเลือกตัดสินใจทางศิลปะ การจัดวางและการใช้สอยทั่วไปจาก สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

3.3 การยินยอมรับ (Commitment) หมายถึงความเชื่อศรัทธาด้วย อารมณ์แน่นอน ผู้ที่มีความรู้สึกระดับนี้จะแสดงพฤติกรรมยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงเวลาหนึ่ง พอใจจนยินยอมตกลงเป็นคำมั่นสัญญา ตัวอย่างวัตถุประสงค์เช่น ซื่อสัตย์ต่อการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

ต่าง ๆ ยอมรับบทบาทของศาสนาในการใช้ชีวิตของบุคคลและครอบครัว ความจงรักภักดีต่อความคิดและอุดมการณ์เป็นรากฐานของประชาธิปไตย

4. การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นการจัดระบบคุณค่ามากมาย ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สร้างจากคุณค่าส่วนย่อย ๆ นำมาประสานสัมพันธ์กัน แบ่งได้ 2 ชั้น คือ

4.1 การสร้างมโนภาพของคุณค่า (Conceptualization of a Value)

4.2 การจัดระบบคุณค่า (Organization of a Value System)

5. การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่าอย่างหนึ่งหรือคุณค่าซับซ้อน (Characterization by a Value or Value Complex) เป็นความรู้สึกที่สั่งสมมาตั้งแต่ชั้นแรกจนยึดเป็นวิธีการดำเนินชีวิต กลายเป็นบุคลิกภาพ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

5.1 การสรุปอภัยทั่วไปของคุณค่า (Generalized Set)

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

การวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

จิตพิสัยเป็นความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ อารมณ์และคุณธรรมของบุคคล ดังนั้นคุณลักษณะของจิตพิสัยที่สำคัญมีดังนี้

1) เป็นคุณลักษณะภายในจิตใจ เป็นความรู้สึกรับรู้ดังนั้นการวัดด้านจิตพิสัยจึงเป็นการวัดทางอ้อมจากพฤติกรรมของผู้ถูกวัดที่แสดงออกมา เพื่อสะท้อนถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ถูกวัด วิธีวัดจะกระทำโดยกระตุ้นหรือทำให้ผู้ถูกวัดแสดงความคิดเห็นที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่กระตุ้นนั้น ผู้วัดก็จะแปลความจากพฤติกรรมดังกล่าว

2) เป็นนามธรรมไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ความสนใจ ความรับผิดชอบ

3) ต้องวัดทางอ้อมทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ง่ายต้องใช้เครื่องมือที่มีความเชื่อมั่นสูง

4) การวัดไม่มีผิดไม่มีถูกขึ้นกับประสบการณ์และความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบ

แบบสอบ

5) มักนิยมใช้ข้อมูลจากหลายฝ่าย ได้แก่ บุคคลที่ต้องการวัด บุคคลใกล้ชิด และการสังเกตของผู้วัดเอง

6) มักใช้สถานการณ์จำลองเป็นเงื่อนไขให้ผู้ถูกวัดตอบ ดังนั้นเครื่องมือจึงควรมีคุณลักษณะด้านความเที่ยงตรงตามสภาพสูง

7) มีจุดอ่อนที่ผู้ตอบสามารถบิดเบือนหรือหลอกผู้ถามได้ การแสดงออกของคุณลักษณะจิตพิสัย มีทิศทางในการแสดงออกได้สองแนวทางตรงกันข้าม เช่น รัก-เกลียด ชอบ-ไม่ชอบ ฯลฯ และมีระดับความเข้มของระดับความรู้สึก เช่น รักมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เป็นต้น

คุณลักษณะจิตพิสัย สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) การประเมินตนเอง โดยผู้ถูกวัดจะเป็นผู้ตอบแบบวัดด้วยตนเองโดยการแสดงความรู้สึก 2) การประเมินโดยผู้อื่น ซึ่งเป็นการวัดโดยผู้ประเมินเป็นผู้วัดเองหรืออาจมอบหมายให้เพื่อน ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ใช้เครื่องมือ (สมชาย รัตนทองคำ, 2554)

เครื่องมือวัดทางจิตพิสัย

การวัดทางจิตพิสัยมีเครื่องมือวัดทางจิตพิสัยที่หลากหลาย สามารถแบ่งได้ดังนี้ (บุญรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, ม.ป.ป.)

1) **แบบวัดด้วยสถานการณ์** เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดความรู้สึก และพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา สถานการณ์ที่นำมาควรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และต้องใช้คำถามลงเพื่อไม่ให้ผู้ตอบรู้ว่ากำลังถูกทดสอบอยู่

2) **แบบบันทึกการสังเกต** การสังเกตเป็นวิธีการวัดหนึ่งสำหรับประเมินพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด โดยต้องทำการสังเกตซ้ำในเงื่อนไขต่างกัน เครื่องมือที่ใช้บันทึกการสังเกตเรียกว่าแบบสังเกต

3) **การสะท้อนคิด** เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในผลการสังเกตพฤติกรรมว่าความจริงแล้วผู้เรียนมีความคิดที่ตรงกับการกระทำหรือไม่ การสะท้อนคิดจึงเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถใช้สนับสนุนผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนได้โดยการสะท้อนคิด ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน (Gibbs, 1988) ได้แก่

3.1 การบรรยาย (Description) เป็นการบรรยายว่าอะไรเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิด เป็นการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้น

3.2 ความรู้สึก (Feelings) เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันโดยการสะท้อนการคิดจากการสังเกตความรู้สึก และการรับรู้มีปฏิกิริยาอย่างไร หรือรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้น

3.3 การประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ดีและไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น แล้วนำมาใช้ในการตัดสินใจ

3.4 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ว่าได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่เกิดขึ้น เหตุผลในการตัดสินใจทำสิ่งนั้นๆ อะไรเป็นสิ่งที่ทำหาย

3.5 การสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปความคิดรวบยอดจากการวิเคราะห์โดยใช้เหตุและผล หรือสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงการสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม

3.6 การวางแผนปฏิบัติในอนาคต (Action Plan) การวางแผนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาตนเอง ถ้าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นอีกเราจะทำอะไรที่แตกต่างไปจากเดิมบ้าง มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร

4) แบบวัดทัศนคติ เป็นการวัดความรู้สึกที่ส่งผลไปสู่ท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การวัดทัศนคตินอกจากจะเป็นการวัดความรู้สึก ความคิดเห็นในเชิงบวกหรือลบแล้ว ยังสามารถแสดงระดับได้อีกด้วย โดยทั่วไปมักใช้ 5 ระดับ มีวิธีการวัดแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) และแบบออสกู๊ด (Osgood Scale)

การสร้างมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ทประกอบด้วย 3 ส่วนที่สัมพันธ์กันดังนี้ คือ การสร้างข้อคำถาม การให้คะแนนข้อคำถาม และการเลือกข้อคำถาม (สุชีรา ภัทรายุตวรรัช, 2556) มีเกณฑ์ในการสร้างข้อคำถามดังนี้

4.1 สร้างข้อคำถามเชิงความคิดเห็น ความเชื่อ ความรู้สึก ไม่ควรเป็นข้อคำถามที่เป็นข้อเท็จจริง

4.2 ใช้ข้อความที่ชัดเจน ถามตรงประเด็น และหลีกเลี่ยงข้อความที่มีความหมายกำกวม

4.3 ควรมีข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

4.4 ไม่ควรสร้างข้อความในรูปแบบถามความคิดเห็นที่เป็นกลางหรือรุนแรง

4.5 กำหนดระดับ (Scale) ของการตอบสนองในแต่ละข้อความหรือตัวเลือกที่ให้ผู้ตอบ เลือกตอบ โดยการให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความที่เห็นด้วยให้คะแนน 5 4 3 2 1 แต่ถ้าเป็น ข้อความที่ไม่เห็นด้วยให้คะแนนตรงกันข้าม ส่วนการแปลความหมาย ใช้การคิดคะแนนเฉลี่ย (mean) ของกลุ่มที่ศึกษา โดยพิจารณาว่าคะแนนเฉลี่ยตกอยู่ในส่วนใดของสเกล โดยดูคะแนนค่ากลางเป็นหลัก

5) การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้รับการสัมภาษณ์ แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

5.1) การสัมภาษณ์ตามลักษณะการวางแผนการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

5.2) การแบ่งประเภทการสัมภาษณ์ตามจำนวนผู้รับการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์รายบุคคล และการสัมภาษณ์รายกลุ่ม

การสร้างเครื่องมือเพื่อวัดทางจิตพิสัย

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดทางจิตพิสัย มีขั้นตอนดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2554)

- 1) กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัด ได้แก่ ความรู้สึก คุณธรรมจริยธรรม และเจตคติ
- 2) กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้หรือนิยามพฤติกรรมที่บ่งชี้แสดงถึงเจตคติที่สนใจ ผู้เรียนมาเรียนวิชาการเรียนการสอนทางกายภาพบำบัด ตรงตามเวลาไม่เคยขาดเรียนเป็นการบ่งชี้ถึงความตั้งใจและสนใจเรียนวิชาดังกล่าว
- 3) กำหนดวิธีการหรือเครื่องมือวัด เพื่อพิจารณาเครื่องมือที่เหมาะสมในการวัดพฤติกรรมที่สนใจ โดยยึดหลักเหมาะสมและไม่ยุ่งยากในการเก็บข้อมูล
- 4) สร้างเครื่องมือวัด
- 5) ตรวจสอบเครื่องมือ มักนิยมนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ต้องการวัด เพื่อคำนวณหาคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนก

สรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าแบ่งได้ 5 ระดับคือ การรับรู้ การตอบสนอง การรู้คุณค่า การจัดระบบคุณค่า และการสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่าอย่างหนึ่งหรือคุณค่าซับซ้อน สามารถประเมินการเห็นคุณค่าได้ด้วยการประเมินตนเอง หรือ การประเมินโดยผู้อื่น โดยมีเครื่องมือวัด คือ แบบวัดด้วยสถานการณ์ แบบบันทึกการสังเกต การสะท้อนคิด แบบวัดทัศนคติ และการสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือวัดมีการกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัด พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงการเห็นคุณค่า กำหนดวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการวัด และดำเนินการสร้างเครื่องมือ

9. ชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรม หมายถึง โปรแกรมกิจกรรมทางการสอน มีสื่อการสอนหลายอย่างประกอบกัน จัดเข้าไว้ด้วยกันเป็นชุด หรือเรียกว่าสื่อประสม อันประกอบด้วย อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน คู่มือครู เนื้อหา แบบทดสอบ ตลอดจนถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้เป็นระเบียบในกล่องการสอน เพื่อให้ผู้เรียน

ได้ศึกษาจากประสบการณ์นี้ได้ผลดียิ่งขึ้น สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจพร้อมที่จะสอนอีกด้วย ซึ่งสื่อหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ สื่ออีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหาและสื่ออีกอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดการเสาะแสวงหาอันนำไปสู่ความเข้าใจอันลึกซึ้ง นำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Good, 1973; บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2542; บุญชม ศรีสะอาด, 2538; มรุต มากขาว, 2565; สุพิน บุญชูวงศ์, 2538)

สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม คือ โปรแกรมทางการสอนที่ประกอบด้วยสื่อการสอนที่หลากหลายจัดไว้ด้วยกันเป็นชุด ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดกิจกรรมควรประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523; บุญชม ศรีสะอาด, 2541)

1) **คู่มือครูสำหรับผู้ใช้ชุดการเรียนการสอน** เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการเรียนการสอนศึกษาและปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยแผนการสอน สิ่งที่ครูต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทผู้เรียน การจัดชั้นเรียน (ในกรณีของชุดการเรียนการสอนมุ่งใช้กับกลุ่มย่อย เช่น ในศูนย์การเรียนรู้)

2) **เนื้อหาสาระและสื่อ** ว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้างโดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้

3) **แบบทดสอบวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน** เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจสอบว่าหลังจากเรียนชุดการเรียนการสอนจบแล้ว ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่

4) **สื่อการเรียนต่าง ๆ** เป็นสื่อสำหรับผู้เรียนได้ศึกษา มีหลายชนิดประกอบกัน อาจจะเป็นประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง จุลสาร บทเรียนโปรแกรม หรือประเภทโสตทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภูมิต่าง ๆ เทปบันทึกเสียง फिल्मสตริป สไลด์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมประกอบด้วย คู่มือครูสำหรับผู้ใช้ชุดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระและสื่อ แบบทดสอบวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน สื่อการเรียนต่าง ๆ

การศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมใช้แนวคิดหลัก 5 ประการ ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดที่ 2 ความพยายามที่จะเปลี่ยนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อการเรียนการสอนจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้จัดให้ตรงกับเนื้อหา และประสบการณ์ ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด อีกสองส่วนผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากสิ่งที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้

แนวคิดที่ 3 การใช้สื่อทัศนูปโภคในรูปของการจัดระบบสื่อหลายอย่างมาบูรณาการให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนแทนที่ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนตลอดเวลา

แนวคิดที่ 4 ปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม ซึ่งเดิมนักเรียนเป็นฝ่ายรับรู้จากครูเท่านั้น นักเรียนจึงขาดทักษะการแสดงออกและการทำงานกลุ่ม แนวโน้มอนาคตของการเรียนรู้จึงต้องนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน

แนวคิดที่ 5 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ โดยจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการสอนโปรแกรม ซึ่งหมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ทราบว่าการตัดสินใจหรือการกระทำของตนเองถูกหรือผิดอย่างไร ผู้สอน มีการเสริมแรงที่ทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจ

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ความต้องการ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล
- 2) เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำเท่านั้น
- 3) ใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้
- 4) ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้และการพิจารณาตัดสินผลการเรียนให้นักเรียนทราบล่วงหน้า ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมและประเมินผลตนเองและควรมีการเสริมแรงให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล แนวคิดความพยายามที่จะเปลี่ยนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน แนวคิดการใช้สื่อทัศนูปโภคในรูปของการจัดระบบสื่อหลายอย่างมาบูรณาการให้เหมาะสม แนวคิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมการ

เรียนรู้โดยนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมต้องคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง ใช้สื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเอง และควรมีการเสริมแรงให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ชุดกิจกรรมศิลปะเป็นชุดกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ด้วยกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมที่บูรณาการระหว่างศิลปะกับกิจกรรมอื่น ๆ (กรกฎ แพทย์หลักฟ้า, 2552) มีขั้นตอนในการพัฒนา ดังนี้

- 1) **การกำหนดเนื้อหาที่จะจัดทำชุดกิจกรรม** โดยการศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาอย่างละเอียด มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้กับนักเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการสอนในแต่ละหน่วย โดยมีหน่วยเรื่องย่อย ๆ เพื่อให้ศึกษาเนื้อหาและจัดประสบการณ์ได้อย่างครอบคลุมเนื้อหา ในการแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ นั้น ควรจัดเรียงลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก
- 2) **พิจารณาชุดกิจกรรม** โดยคำนึงถึงข้อกำหนดของนักเรียน วัตถุประสงค์ของการสอน วิธีการสอน
- 3) **กำหนดหน่วยการเรียนการสอน** โดยการประมาณเนื้อหาวิชาที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนตามชั่วโมงที่กำหนด โดยต้องคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน
- 4) **กำหนดความคิดรวบยอดและหลักการให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง** โดยสรุปแนวความคิดสาระและหลักการที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เกิดความสอดคล้องกัน
- 5) **กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอด** ซึ่งหลักการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมคือสามารถให้นักเรียนแสดงออกให้เห็นภายหลังที่เรียนจบเนื้อหาแต่ละเรื่องเพื่อการประเมินผลของผู้สอน
- 6) **การวิเคราะห์งาน** โดยใช้จุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อมาวิเคราะห์ เพื่อหากิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสม
- 7) **การเรียงลำดับกิจกรรมการเรียน** เพื่อให้เกิดความประสานกลมกลืนไม่เกิดความซ้ำซ้อน ควรคำนึงถึงพฤติกรรมพื้นฐานของนักเรียน
- 8) **การเลือกวัสดุอุปกรณ์ วิธีการ และผลิตสื่อการสอน** ครูจะต้องกระทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ โดยจัดสื่อเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ก่อนนำไปทดลองใช้

9) การประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลหลังการเรียนการสอน ถึงการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่คาดหวังตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยมีการออกแบบการวัดผลให้นักเรียนวัด ด้วยตนเองหรือภายในกลุ่ม

10) การทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อหาประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงให้ เหมาะสม โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องและการแก้ไขปรับปรุง อย่างดีแล้ว

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะ ประกอบด้วย การกำหนดเนื้อหาที่จะจัดทำ ชุดกิจกรรม การพิจารณาชุดกิจกรรม การกำหนดหน่วยการเรียนการสอน การกำหนดความคิดรวบ ยอดและหลักการให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับความคิดรวบยอด การวิเคราะห์งาน การเรียงลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกวัสดุอุปกรณ์ วิธีการ และผลิตสื่อการสอน การประเมินผล และการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อหาประสิทธิภาพ

10. กิจกรรมศิลปะ

ดนู จิระเดชากุล (2541) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่จะช่วยเป็น แนวทางในการแสดงความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปแบบของกิจกรรม ซึ่ง กิจกรรมเหล่านั้นอาจแสดงอยู่ในรูปของวัตถุ สิ่งของ หรือรูปภาพ ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ทำกิจกรรมได้เกิด การค้นคว้า ทดลอง และสื่อความคิดของตนเองให้แก่ผู้อื่นและสิ่งที่อยู่รอบตัว เป็นการพัฒนาความคิด การสังเกต เพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ การเกิดพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและสมอง

กิจกรรมศิลปะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ และอารมณ์ผ่านงานสร้างสรรค์ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะด้านศิลปะ ตลอดจน ปลุกฝังความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจในคุณค่า ความงาม และวัฒนธรรมรอบตัว การออกแบบกิจกรรมศิลปะที่หลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัยจึง มีความสำคัญยิ่ง นำไปสู่การพัฒนาทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญาอย่างรอบด้าน วุฒิ วัฒนสิน (2541) จำแนกแกนศิลปะปฏิบัติหรือประเภทของกิจกรรม ได้ดังนี้

1) กิจกรรมประเภทจิตรกรรม เป็นการสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค วาดเส้น ระบายสี เพื่อให้เกิดรูปร่าง รูปทรง ซึ่งอดีตมักมีลักษณะเป็นงาน 2 มิติ โดยใช้กระดาษ ผ้าใบ พู่กัน แปรงและสี เป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาลักษณะ 2 มิติ และ 3 มิติ

2) **กิจกรรมศิลปะประเภทภาพพิมพ์** งานศิลปะอันเกิดจากการออกแบบการใช้เส้น ลวดลาย สี แสง เงา รูปแบบ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ลงบนแม่พิมพ์ จากนั้นจึงถ่ายทอดจากแม่พิมพ์ไปสู่กระดาษ หรือวัสดุรองพื้นอื่น ๆ ผลงานภาพพิมพ์จึงต่างจากผลงานจิตรกรรมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากการแสดงออกโดยตรงในขณะที่ภาพพิมพ์เป็นผลงานที่ถ่ายทอดจากแม่พิมพ์

3) **กิจกรรมศิลปะประเภทประติมากรรม** ผลงานศิลปกรรม 3 มิติ ที่เกิดจากการปั้น การแกะสลัก การหล่อ การปะ การเชื่อม หรือผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นต้น

4) **กิจกรรมศิลปะประเภทประดิษฐ์** เป็นการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์ผลงาน มีรูปแบบทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ ผสมผสานของเทคนิคต่าง ๆ ออกมาเป็นผลงานศิลปะประดิษฐ์

บุญยง สิทธาจารย์ (2560) ได้ศึกษารูปแบบของกิจกรรมศิลปะในระดับประถมศึกษา สามารถสรุปได้ 6 รูปแบบ ดังนี้

1) **การวาดภาพ (Drawing)** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้สื่อสารความรู้สึกและจินตนาการด้วยสัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ เช่น รูปร่างมนุษย์ สัตว์ และสิ่งของ โดยใช้การสังเกตและความรู้สึก ออกมาเป็นเส้น รูปร่าง รูปทรง ลวดลาย

2) **การระบายสี (Paint and Color)** เป็นกิจกรรมที่นำสีมาใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และการแสดงออก พัฒนาความเข้าใจจากการสังเกตสีจากธรรมชาติและสีที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ ความสนใจ และความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับสีในงานของตนและผลงานของศิลปิน

3) **การปั้น (Clay)** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้สังเกต จับ สัมผัส และแสดงออกในลักษณะของงานสามมิติ สนุกกับการสร้างรูปทรงที่อิสระโดยใช้จินตนาการและประสบการณ์จากดินเหนียว เรียนรู้ทักษะการปั้น ออกแบบ และสร้างรูปแบบ เกิดความเพลิดเพลิน ช่างซึ่งในงานประติมากรรมอย่างแท้จริง

4) **ภาพพิมพ์ (Print)** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่าง ลวดลายและสี เกิดการทดลองการใช้รูปแบบที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการจัดวางโดยใช้วัสดุใกล้ตัว เกิดความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์

5) **โครงสร้าง (Construction)** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้สร้างสรรค์งานสามมิติโดยมีการคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น บ้าน เฟอร์นิเจอร์ สถาปัตยกรรม และประติมากรรม

ภายนอก ใช้จินตนาการในการออกแบบและสร้างภาพจำลองสามมิติ สำหรับความเป็นไปได้ของวัสดุและรูปแบบที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่

6) ผ้าและสิ่งทอ (Fabric and fibre) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าและสิ่งทอ เข้าใจโครงสร้าง พื้นผิว ลวดลาย สี สัน เรียนรู้ในการสร้างความคิด แรงบันดาลใจ และนำเสนออย่างสร้างสรรค์ สามารถหาวิธีการที่ซับซ้อนในการออกแบบดั้งเดิม ออกแบบร่วมสมัย รวมไปถึงการออกแบบแฟชั่น

ในการวางแผนการจัดกิจกรรมศิลปะควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (นิรมล ตีรณสาร, 2525)

1) วัย เนื่องจากเด็กในแต่ละวัยมีความแตกต่างกันในแง่ของสติปัญญา ทักษะ ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถในการใช้เครื่องมือ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงความยากง่าย การใช้เวลาที่เหมาะสม การสนองความต้องการของเครื่องมือให้เหมาะสมกับเด็ก

2) เพศ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของเด็กชายเด็กหญิงมีความแตกต่างกัน รวมทั้งข้อคิดข้อกำหนดของคนในสังคมที่เห็นความเชื่อว่างานศิลปะ เช่น งานประดิษฐ์ เย็บปักถักร้อย เป็นงานของเพศหญิง ด้วยเหตุนี้จึงควรจัดกิจกรรมให้เปิดกว้าง มีความเหมาะสมกับความสนใจและเพศของเด็ก

3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางครอบครัว ประสบการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะจึงควรเลือกให้เหมาะสม

3.1 ความเหมาะสมกับสภาพผู้จัดกิจกรรม ผู้จัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กควรรู้ความสนใจ ส่วนดี ส่วนด้อย และความสามารถของตน และนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมที่ตนมีความสามารถมาใช้ และควรพัฒนาข้อด้อยของตนให้สามารถจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของเด็กได้ทุกกลุ่ม

3.2 ความเหมาะสมกับสภาพโรงเรียน/สถานที่ ความแตกต่างของโรงเรียนหรือสถานที่ย่อมมีปัจจัยที่ต่างกัน ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของสถานที่ที่จะอำนวยความสะดวก

3.3 ความเหมาะสมสภาพสังคมในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ สถานการณ์บ้านเมือง

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งกิจกรรมประเภทจิตรกรรม กิจกรรมศิลปะประเภทภาพพิมพ์ กิจกรรมศิลปะประเภทประติมากรรม และกิจกรรมศิลปะประเภทประดิษฐ์ ในการวางแผนการจัดกิจกรรมศิลปะควรคำนึงถึง วัย เพศ ความสนใจ และ

ความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรเลือกกิจกรรมศิลปะให้เหมาะสมกับผู้จัดกิจกรรม โรงเรียน/สถานที่ และรูปแบบกิจกรรมเหมาะสมกับสังคม

คุณค่าของศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2542) อ้างถึงใน ชลนิศา ชุตินาสนทิศ (2563) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะไว้ว่า

- 1) เพื่อพักผ่อนและระบายความรู้สึกนึกคิดข้างในจิตใจของตนเองออกมา
- 2) เพื่อพัฒนาจิตใจทำให้มนุษย์มีความละเอียดลออ ซึ่งการทำงานศิลปะจะช่วยพัฒนากระบวนการคิดของมนุษย์ รวมถึงรู้จักการยอมรับ เข้าใจในความแตกต่างของบุคคลที่จะทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) เพื่อพัฒนาสังคม เนื่องจากศิลปะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการสร้างสัมพันธ์อันดีภายในสังคมเพราะศิลปะเป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม
- 4) เพื่อพัฒนาร่างกายเนื่องจากมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา
- 5) เพื่อการบำบัด คือการใช้ศิลปะเพื่อวิจัยข้อบกพร่องของบุคคลที่มีปัญหาร่างกายและจิตใจ
- 6) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

ชุตินา เวทการ (2551) ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน ประสบความสำเร็จในงาน หรือเกิดความภาคภูมิใจในผลงานและการได้ช่วยเหลือชุมชน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองและเห็นคุณค่าของงานศิลปกรรมชุมชน แนวทางในการจัดการเรียนคือ จัดกิจกรรมที่ไม่ยากจนเกินไป ผลงานที่มีความหมายต่อตนเอง เช่น นำไปทำเป็นอาชีพ นำไปถวายพระ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออุทิศให้ญาติผู้เสียชีวิต ฯลฯ นอกจากนี้ครูจะต้องประสานกับชุมชนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ

สรุปได้ว่า คุณค่าของศิลปะ คือ ช่วยให้ได้พักผ่อน ได้ระบายความรู้สึก ช่วยบำบัดและพัฒนาจิตใจให้สามารถเข้าใจในความแตกต่าง อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการให้กับผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมศิลปะที่ทำให้ผู้เรียนมีความเพลิดเพลิน เกิดความภาคภูมิใจ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าทั้งในตนเองและคุณค่าของงานศิลปกรรมของชุมชนได้

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ธิตี พฤกษ์อุดม (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน โดยกลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนในจังหวัดสงขลาที่มีอายุ 15-25 ปี โดยมีเครื่องมือในการวิจัย 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ และเพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน และชุดที่ 2 เครื่องมือวัดคุณภาพของกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน โดยเครื่องมือที่ใช้วัดการเห็นคุณค่าประกอบด้วย 1) แบบประเมินเรื่องการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน 2) แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมกิจกรรม พบว่ารูปแบบอัตลักษณ์ที่สำคัญคือ มีการใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นภาคใต้ สีสันทันที่ใช้น้ำมีความสดใสเป็นพิเศษ เน้นสีที่มีลักษณะตัดกันอย่างชัดเจนและมีการตกแต่งลวดลายที่ได้แรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติในท้องถิ่น โดยชุดกิจกรรมประกอบด้วย 6 กิจกรรม โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 2 ชั่วโมงต่อกิจกรรม ผลการนำกิจกรรมไปใช้พบว่าเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมมีการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้หลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรม

ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนา มีดังนี้ 1) แนวคิดสำคัญของชุดกิจกรรม คือ เป็นกิจกรรมที่บูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราว ความสำคัญของศิลปะล้านนา จากศิลปวัตถุและสถานที่จริง ประกอบกับข้อความรู้จากคู่มือและการทำกิจกรรมการตอบคำถาม ถ่ายภาพ วาดภาพ เล่นเกม และการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะล้านนา โดยเป็นกิจกรรมที่มีการเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และสื่อต่างๆ มีการใช้บทบาทสมมติและมีรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยรุ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน เกิดอารมณ์ร่วมกับบทบาทสมมติและบริบททางประเพณีของกิจกรรม ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 1 วัน 2) วัตถุประสงค์คือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าถึงคุณค่าของศิลปะล้านนา ผ่านการสัมผัสผลงานศิลปะและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง 3) องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหา สื่อการเรียนรู้และแบบประเมิน 4) องค์ประกอบด้านลักษณะของผู้เรียน และใช้ผู้สอน 1 คนต่อผู้เรียน 15 คน ผู้สอนมีหน้าที่อธิบายรายละเอียดดูแลและควบคุมกิจกรรม ส่วนผู้เรียนมีหน้าที่

ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมศิลปะ หลังจากได้นำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้กับวัยรุ่นในเชียงรายพบว่า ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนาอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนเห็นคุณค่าศิลปะด้านรูปทรงมากที่สุด มีระดับความรู้เกี่ยวกับศิลปะล้านนาอยู่ในระดับมาก มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าศิลปะถึงระดับการรู้คุณค่าในขั้นขึ้นชอบคุณค่าและมีความรู้สึกในเชิงบวกต่อกิจกรรมศิลปะ

พัชริน สงวนผลโพธิ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า วิธีการสอนภูมิปัญญาไทยมีหลายรูปแบบ โดยจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ควบคู่กับกระบวนการผลิตในด้านคุณค่าให้กับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม เช่น การเล่าเรื่องราว การให้ปฏิบัติจริง การให้ทำเลียนแบบ การให้ลองถูกลองผิด การศึกษาด้วยตนเองและการสอนแบบเป็นเครือข่ายการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้เลือกกระบวนการให้ความรู้เพื่อปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรม รวมถึงการปฏิบัติจริงจากการเลียนแบบ จัดทำเป็นชุดการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการทำกิจกรรมพบว่าผู้เรียนมีผลด้านการรับรู้คุณค่าและสุนทรียะเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียนและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก

ชามาภัทร สิทธิอำนาจ และ คณะ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเด็กในสถานศึกษา พบว่า จากกรณีศึกษาทั้งสิ้น 17 โรงเรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจ โรงเรียนยังเข้าใจผิดว่าการเรียนรู้ระหว่างวัยเป็นการถ่ายทอดแบบทางเดียว โดยผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เด็ก ยังไม่เข้าใจถึงการเรียนรู้แบบสองทิศทาง โดยผู้บริหารและครูเห็นควรว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยสามารถปฏิบัติได้โดยการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ รองลงมาคือการบูรณาการในกลุ่มสาระ และการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม โดยอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยในสถานศึกษา คือ คุณภาพ จำนวน และการคงอยู่ของอาสาสมัครผู้สูงอายุในไทยที่ยังคงมีความยากจน จากกรณีศึกษาทั้ง 17 โรงเรียนจึงได้มีการเน้นให้มีการให้ค่าตอบแทนแก่ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า ภายหลังจากทดลองเด็กและเยาวชนมี ระดับการเรียนรู้ภูมิปัญญาในด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลองกิจกรรมและมีระดับคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นในทุกด้าน อีกทั้งจากผลการวิจัยยังพบว่ากระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยควรเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีของคนหลายช่วงวัย ซึ่งได้แก่ ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและผู้เรียนรู้ ที่เป็นเด็ก เยาวชน

แล้วจึงให้ความสำคัญกับขั้นตอนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นลำดับต่อไป ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยหลายฉบับในบริบทสังคมไทย ที่มุ่งเน้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก

ชามาภัทร สิทธิอำนวย (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักการออกแบบและต้นแบบโปรแกรมการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าการเรียนรู้ระหว่างวัยไม่จำเป็นต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยเห็นว่าการที่ผู้สูงอายุกับเด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กันถือว่าเป็นบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้แล้ว อย่างไรก็ตามเมื่อต้องประเมิน แนวคิดการเรียนรู้ระหว่างวัยจะประเมินด้านคุณค่ามากกว่าความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้และการนำไปใช้ และไม่ปรากฏการประเมินด้านมูลค่า ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมักจะใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายแนวทางและต่อเนื่อง เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม หรือใช้วิธีการประเมินหลายวิธีร่วมกัน

มรุต มากขาว (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) รู้จักศิลปะพื้นบ้าน 2) สร้างสรรค์งานศิลปะร่วมกับปราชญ์และ 3) จากงานศิลปะพื้นบ้านสู่งานออกแบบ นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกต่อการเห็นคุณค่าในหลายระดับทั้งขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนองคุณค่า ขั้นรู้คุณค่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการเห็นคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผลด้านการเห็นคุณค่าที่ผู้วิจัยใช้คือ แบบประเมินการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้าน แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสะท้อนคิด

สุชาติ อิ่มสำราญ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์พื้นบ้านสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน พบว่า จังหวัดน่านมีความโดดเด่นด้วยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยเฉพาะศิลปะผ้าทอพื้นบ้านที่นอกจากจะงดงามด้วยสีสันและความวิจิตรบรรจงของการทอแล้ว ลวดลายต่าง ๆ ยังมีความหมายที่สะท้อนถึงความเชื่อ สอดคล้องกับความนิยมของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งการอนุรักษ์ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านสามารถทำได้ด้วยการอนุรักษ์ให้คงลักษณะสภาพเดิม และการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดย อัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน มีดังนี้ 1) ลวดลายของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มลายเรขาคณิต กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้และลายเบ็ดเตล็ด กลุ่มลายธรรมชาติ 2) ความหมายของลวดลายศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

ได้แก่ กลุ่มป้องกันปราบปราม กลุ่มเจริญเฟื่องฟู กลุ่มบูชาโชคลาภ กลุ่มงดงามคู่ครอง 3) สีของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน มีจำนวนทั้งหมด 12 สี ได้แก่ สีดำ สีขาว สีแดง สีม่วง สีบานเย็น สีนํ้าเงิน สีนํ้าตาล สีเหลือง สีส้ม สีเขียว สีเงิน และสีทอง 4) สีของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านมีความสัมพันธ์กับความหมายตามความเชื่อมูลฐานในการแสดงความรู้สึกตามทฤษฎีจิตวิทยาสีกับความรู้สึก แบ่งเป็นด้านการงาน การเงิน ด้านการเรียน ด้านความรัก ด้านสุขภาพ ด้านแคล้วคลาดจากอันตราย ด้านดึงดูดพลังงานดี ๆ และด้านอื่น ๆ 5) คุณค่าของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ได้แก่ คุณค่าด้านความรู้สึก คุณค่าทางด้านการใช้สอย คุณค่าด้านเนื้อหา คุณค่าด้านความงาม คุณค่าด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น คุณค่าด้านรูปทรง คุณค่าด้านการสร้างสรรค์ ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า หลังทำกิจกรรมกลุ่มวัยเรียน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ มีการเห็นคุณค่าในระดับสูง และความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมมากกว่าก่อนทำกิจกรรม

อรวีภา มงคลดาว และ อาชญญา รัตนอุบล (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ พบว่า หลักการการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การเข้าใจระหว่างกันของบุคคลหลายวัย 2) การสื่อสารระหว่างกัน 3) การเคารพต่อการแสดงความคิดเห็นระหว่างกัน แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุเกี่ยวกับการทอผ้า ประกอบด้วย 1) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัย 2) การสร้างประโยชน์ร่วมกันของปราชญ์ชุมชน เยาวชน ผู้สูงอายุ 3) การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของชุมชนที่มีการเรียนรู้ระหว่างวัย

งานวิจัยในต่างประเทศ

Hausknecht et al. (2021) ได้ทำวิจัยเรื่อง Sharing Indigenous Knowledge through Intergenerational Digital Storytelling: Design of a Workshop Engaging Elders and Youth พบว่า มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน คือ 1) แนะนำโครงการ การทำความรู้จักกันโดยนํ้าเป็นวงกลมและมีชนน (วัตถุพูดคุย) ส่งไปรอบๆเพื่อแนะนำตัวและแบ่งปันเรื่องราว 2) แบ่งปันเรื่องราว แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ตั้งแต่เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ประเพณี ไปจนถึงความสนใจหรือประสบการณ์ในอดีตของผู้สูงอายุ 3) นักเรียนนำเรื่องราวที่ได้ฟังมาสร้างผลงานผ่านสื่อดิจิทัลจากเรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้รับจากผู้สูงอายุโดยมีการเขียนสตอรี่บอร์ดแล้วนำไปตัดต่อ และ 4) จัดแสดงผลงาน

Burke et al. (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Drawing with art-well-being: Intergenerational co-creation with seniors, children and the living museum โดยมีรูปแบบการเตรียมการสำหรับการทำกิจกรรมระหว่างเด็กและผู้สูงอายุในพิพิธภัณฑ์เริ่มจากการเตรียมความพร้อมผู้เรียนที่เป็นเด็กประถมศึกษาในด้านความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของโครงการ สนทนาว่าเด็กๆ จะสอนทักษะศิลปะบน iPad ให้กับผู้สูงอายุได้อย่างไรเมื่อพวกเขาพบกัน จากนั้นจึงพาเด็กไปทำกิจกรรมศิลปะกับผู้สูงอายุในพิพิธภัณฑ์ โดยที่คนทั้งสองช่วงวัยจะได้ร่วมแบ่งปันและพูดคุยเกี่ยวกับงานศิลปะและประสบการณ์ดี ๆ ของแต่ละคน โดยในการทำกิจกรรมศิลปะเด็ก ๆ จะได้ทำหน้าที่เป็นครูในการสอนศิลปะและการถ่ายภาพบน iPad ให้ผู้สูงอายุ และร่วมกันวาดภาพในพิพิธภัณฑ์ ผู้สูงอายุจะช่วยสอนคำศัพท์ใหม่ ๆ ให้แก่เด็กด้วยเช่นกัน เมื่อทำกิจกรรมร่วมกันเสร็จแล้ว ในครั้งถัดไปเด็กและผู้สูงอายุจะเขียนแยกกันโดยผู้วิจัยก็จะได้ให้คนทั้งสองช่วงวัยได้ทำการทบทวนประสบการณ์ที่ได้รับจากการไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ร่วมกัน โดยในการทำกิจกรรมแยกกันนี้ทั้งเด็กและผู้สูงอายุจะได้ทำกิจกรรมการ์ดจากเทคนิคภาพพิมพ์เพื่อนำมาขอบคุณกันและกันในการเจอกันครั้งสุดท้าย ซึ่งหลังจัดกิจกรรมพบว่าเด็กและผู้สูงอายุมีมุมมองที่ดีต่อกันมากขึ้น อีกทั้งยังได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นต่อกัน

สรุปแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในมุมมองของผู้วิจัย

ในภาคการศึกษาได้พยายามส่งเสริมให้นักเรียนนั้นได้เรียนรู้และเกิดการเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้มีการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับหลักสูตรในสถานศึกษา เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ผ้าทอศรีสะเกษเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีกระบวนการทอ ย้อมและปักเย็บที่เป็นเอกลักษณ์ ในปี พ.ศ. 2564 ที่ประชุมคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ภูมิปัญญาเรื่องผ้ามีมติเห็นชอบให้ “ผ้าเหยียบลายลูกแก้ว” เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้จังหวัดศรีสะเกษได้มีพัฒนาการย้อมผ้าให้เกิดสีอัตลักษณ์ของจังหวัด จากเดิมมีการทอผ้าลายลูกแก้วย้อมจากผลมะเกลือได้ผ้าสีดำขลับซึ่งเป็นภูมิปัญญาการย้อมดั้งเดิมของชาวอีสานใต้ เพิ่มเป็นผ้าจำนวน 5 สี ประกอบด้วย 1) ผ้าศรีลาวา 2) ผ้าศรีรุ้ง 3) ผ้าศรีมะดัน 4) ผ้าศรีลำดวน และ 5) ผ้าศรีมะเกลือ และสร้างแบรนด์ใหม่ ภายใต้ชื่อ “ผ้าทอเบญจศรี” การจะปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าสิ่งใดหากจะปลูกฝังต้องเริ่มตั้งแต่ยังเล็ก เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่เริ่มอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ สามารถมองเห็น

ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ มีความสามารถในการใช้เหตุผล การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ สนใจทำงานเพื่อค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบอภิปราย แสดงความคิดเห็น แต่ในปัจจุบันพบว่ายังคงมีปัญหาที่นักเรียนนั้นไม่เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่ควร หนึ่งในปัญหาคือความต่างระหว่างวัยของนักเรียนและปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงสภาพสังคมที่เกิดความห่างเหินกันจนนำไปสู่ “ช่องว่างระหว่างวัย” ส่งผลให้การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างรุ่นสู่รุ่นน้อยลง ทฤษฎี “การเรียนรู้ระหว่างวัย” จึงมีความสำคัญในการช่วยสานสัมพันธ์เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัยให้นักเรียนและปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเห็นคุณค่า ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยจะเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของ นักเรียนที่เป็นเด็กและปราชญ์ชาวบ้าน แล้วจึงให้ความสำคัญกับขั้นตอนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นลำดับต่อไป ซึ่งประโยชน์ของการเรียนรู้ระหว่างวัย นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยสานสัมพันธ์ให้กับคนต่างช่วงวัย ลดความแปลกแยกในสังคมที่เกิดขึ้นจากความต่างระหว่างวัย เกิดการแบ่งปันทรัพยากรของคนต่างช่วงวัย ให้ได้เรียนรู้ความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์จากกันและกัน ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีและความร่วมมือเชิงบวกระหว่างกันซึ่งจะช่วยให้อารมณ์เกิดความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็งต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีหลักการจัดกิจกรรมคือ 1. อิงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ 2. เชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย 3. เชื่อมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ให้เด็กสามารถเรียนรู้วิชาการเชื่อมกับการเรียนรู้ในบริบทจริง การสนับสนุนชุมชนให้เข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้จะนำมาซึ่งภูมิปัญญาวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ โดยจะใช้เนื้อหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ผ้าเหียบลายลูกแก้ว ผ้าทอเบญจศรี และการปักแซว 4. ใช้วิธีการสอนและกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของคนทั้งสองวัย 5. วัตถุประสงค์หลักในการจัดการเรียนรู้คือการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอผ่านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยและส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ภูมิปัญญาด้านผ้าทอ และ 6. สร้างผลผลิตการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม แม้เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ระหว่างวัยจะเน้นการสร้างความสัมพันธ์แต่การสร้างผลงานร่วมกันเป็นความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน โดยมีขั้นตอนของโปรแกรมการเรียนรู้ระหว่างวัยไว้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ระบุเป้าหมาย

ของชุดกิจกรรม 2. ระบุผู้เข้าร่วม 3. เลือกเครื่องมือและวิธีดำเนินการที่เหมาะสม และ 4. ประเมินผล โดยรูปแบบกิจกรรมจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1. การสานความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ 2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ 3. การสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน และ 4. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ระยะเวลาศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ออกแบบชุดกิจกรรม และออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1) ศึกษาสภาพปัญหา ค้นคว้าข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการ จัดการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรม

2) ศึกษารูปแบบและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ด้าน ด้านละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

3) วางแผนและออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

4) ออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

5) ตรวจสอบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (IOC) ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ

6) ปรับปรุงชุดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

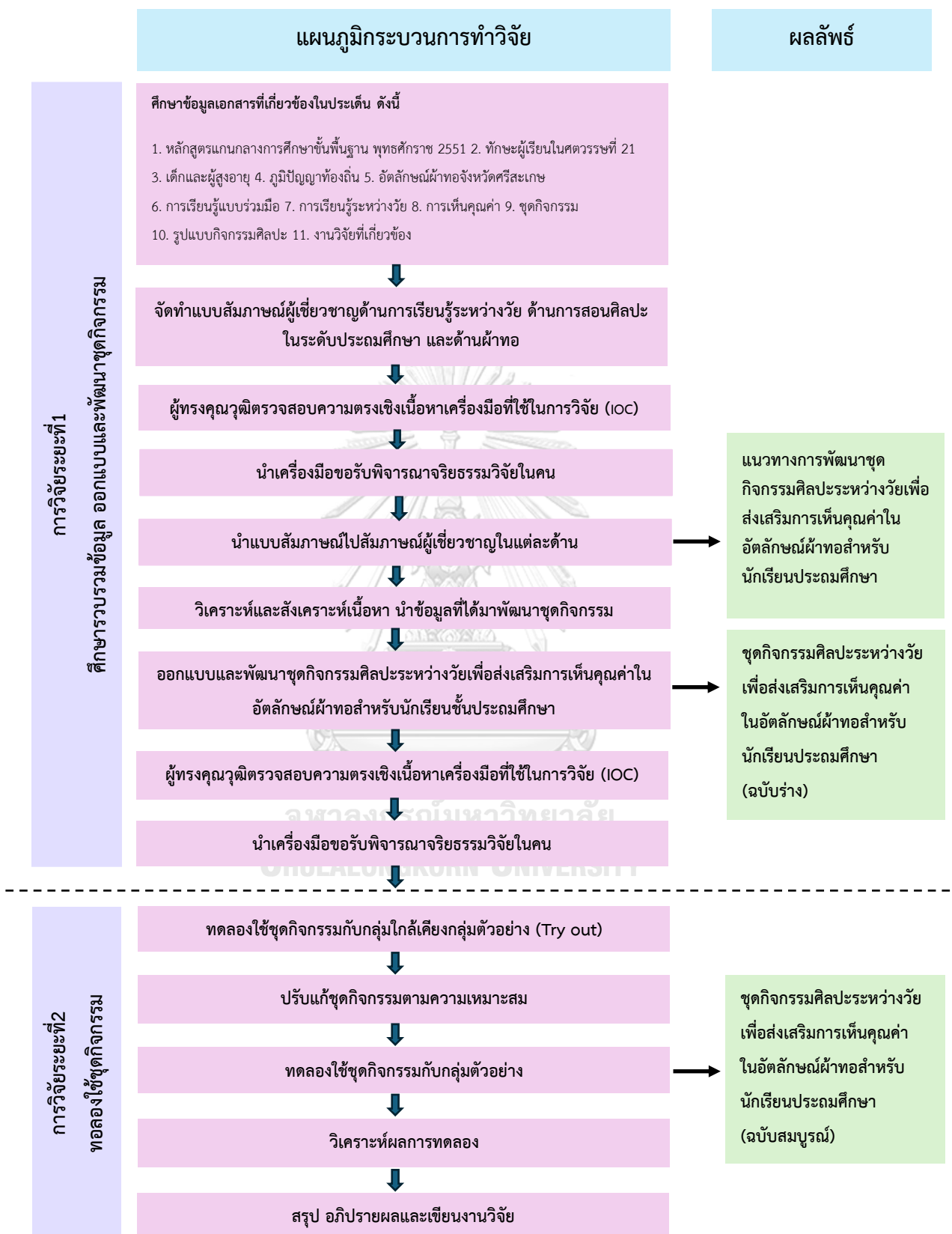
การวิจัยระยะที่ 2 ระยะทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1) ทดลองใช้กับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง (Try out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน และปรับแก้ชุดกิจกรรมตามความเหมาะสม

2) ทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20
คน และผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน

3) วิเคราะห์ผลการทดลอง สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ออกแบบชุดกิจกรรม และออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งจะมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้มีผลงานวิชาการหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ระหว่างวัยในรูปแบบงานวิจัย บทความวิจัย บทความวิชาการ หรือหนังสือ

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

4) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ก่อนเข้าสู่กระบวนการขอจริยธรรมวิจัยในคน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นอย่างน้อย และมีผลงานวิชาการ บทความ หรืองานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะสำหรับเด็ก ผ้าทอ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ หรือการเรียนรู้ระหว่างวัย อย่างใดอย่างหนึ่ง

เกณฑ์พิจารณาให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยออกจากโครงการ ในกรณีผู้ที่ให้สัมภาษณ์ตอบไม่ตรงคำถามและไม่สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยขอพิจารณาให้ออกจากโครงการ และจะดำเนินการหาตัวแทนเข้ามาใหม่ตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

วิธีการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ส่งจดหมายรับรองจากมหาวิทยาลัยเพื่อทำการติดต่อนัดหมายวันที่ เวลา และสถานที่ในการให้ข้อมูลตามความสะดวกของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการนัดหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สะดวกเจอตัวต่อตัวเนื่องด้วยสถานการณ์โควิด 19 จะใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Zoom แทน

วิธีการพิทักษ์สิทธิ ป้องกันความเสี่ยง และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวม ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น และในกรณีที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามนั้นได้ รวมถึงมีสิทธิถอนตัวออกจากโครงการนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่อย่างใด

ระยะที่ 2 ระยะทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยเริ่มทดลองใช้กับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จากนั้นปรับแก้ตามความเหมาะสม แล้วจึงนำชุดกิจกรรมที่ปรับแก้แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยคือ 5 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษา ของจังหวัดศรีสะเกษ และผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปี ขึ้นไป จากกลุ่มทอผ้าของชุมชนในเขตของจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่าง มีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1) **นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** จากโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 20 คน เลือกโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

2) **ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปี ขึ้นไป** จากกลุ่มทอผ้าของชุมชนในเขตของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 คน เลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มทอผ้าที่ยินดีเข้าร่วมตลอดการทำกิจกรรม

เกณฑ์พิจารณาให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยออกจากโครงการ ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่สามารถเข้าร่วมได้ตลอดการจัดกิจกรรม จนไม่สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยขอพิจารณาให้ออกจากโครงการและดำเนินการหาตัวแทนเข้ามาใหม่ตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

วิธีการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ส่งจดหมายรับรองจากมหาวิทยาลัยเพื่อทำการติดต่อนัดหมายวันที่ และเวลากับทางโรงเรียน จากนั้นทำการนัดหมายวันที่ เวลา รวมถึงสถานที่ กับครูประจำชั้นและนักเรียนเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม

วิธีการพิทักษ์สิทธิ ป้องกันความเสี่ยง และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวม ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น และในกรณีที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามนั้นได้ รวมถึงมีสิทธิถอนตัวออกจากโครงการนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่อย่างใด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

- 1) แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย
- 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา
- 3) แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ

นำเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ก่อนเข้าสู่กระบวนการขอจริยธรรมวิจัยในคน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นอย่างน้อย และมีผลงานวิชาการ บทความ หรืองานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะสำหรับเด็ก ผ้าทอ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ หรือการเรียนรู้ระหว่างวัย อย่างใดอย่างหนึ่ง

4) ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น

จากนั้นนำเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ก่อนเข้าสู่กระบวนการขอจริยธรรมวิจัยในคน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ

เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตเป็นอย่างน้อย และมีผลงานวิชาการ บทความ หรือ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะสำหรับเด็ก ผ้าทอ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ หรือการเรียนรู้ระหว่างวัย อย่างใดอย่างหนึ่ง

ระยะที่ 2 ระยะทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าใน อัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะ จำนวน 5 แผน ของชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2) แบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาประถมศึกษา

3) แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

4) แบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังทำกิจกรรม

5) แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่า ในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ตามลำดับดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัย เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการ ออกแบบเครื่องมือวิจัย

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์

3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจแก้ไขโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน จากนั้นวิเคราะห์หาค่า IOC ถ้าค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่าค่าถามนั้นสามารถนำไปใช้ได้ หาก ข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุงข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

5) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

6) นำเครื่องมือขอรับพิจารณาจริยธรรมวิจัยในคน

7) นำเครื่องมือที่ผ่านการอนุมัติจริยธรรมวิจัยในคนแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อออกแบบชุดกิจกรรม

8) นำข้อมูลจากเครื่องมือที่ได้จัดทำขึ้นมาสร้างชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

9) นำชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน จากนั้นวิเคราะห์หาค่า IOC ถ้าค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่าคำถามนั้นสามารถนำไปใช้ได้ หากข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 นำมาปรับปรุง

10) นำชุดกิจกรรมขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

11) นำชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ไปทดลองใช้กับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นปรับแก้ชุดกิจกรรมตามความเหมาะสม

12) นำชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1) เก็บข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. เด็กและผู้สูงอายุ
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. อัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ
6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ
7. การเรียนรู้ระหว่างวัย
8. การเห็นคุณค่า
9. ชุดกิจกรรม

10. รูปแบบกิจกรรมศิลปะ

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นำข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบเบื้องต้นในการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2) เก็บรวบรวมข้อมูลความเห็นเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิและผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

3) นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

4) นำชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาและนำเสนอขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

ระยะที่ 2 ระยะทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

- 1) ทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง
- 2) ปรับปรุงพัฒนาชุดกิจกรรมให้สมบูรณ์ขึ้น
- 3) นำชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
- 4) วิเคราะห์ผลการทดลอง สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

โดยมีรายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือในการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา

1.3 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ

1.4 แบบตรวจความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย ด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา และด้านผ้าทอ

2. เครื่องมือในการวิจัย เพื่อวางแผนและออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

3. เครื่องมือในการวิจัยเพื่อใช้เก็บข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความตรงเชิงเนื้อหาของชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

3.1 แบบตรวจความตรงเชิงเนื้อหาของชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

4.1 แบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาประถมศึกษา

4.2 แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนประถมศึกษา

4.3 แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

5.1 แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

5.2 แบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังทำกิจกรรม

ตารางที่ 6 สรุปรายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวังของเด็กและผู้สูงอายุหลังจากร่วมกิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

กลุ่มตัวอย่าง	พฤติกรรมที่คาดหวัง หลังจากร่วมกิจกรรม	เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล
เด็ก	เห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอเพิ่มมากขึ้น	- แบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าใน อัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาก่อนและหลังใช้ชุด กิจกรรม ซึ่งจะเป็รูปแบบเดียวกัน - แบบสังเกตพฤติกรรม - การสะท้อนคิดหลังทำกิจกรรมใน แต่ละกิจกรรม
	พึงพอใจในการทำกิจกรรม	- แบบสำรวจความพึงพอใจ
ผู้สูงอายุ	เห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น	- แบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าใน ตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังทำ กิจกรรม - การสะท้อนคิดหลังทำกิจกรรม
	พึงพอใจในการทำกิจกรรม	- แบบสำรวจความพึงพอใจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

- ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลและค่าสถิติต่าง ๆ มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสำเร็จรูป (SPSS) โดยสถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ การหาค่าเฉลี่ย การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับการเรียนรู้ หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาค่าร้อยละ
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสะท้อนคิดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา และช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม

ตอนที่ 3 ผลการใช้ชุดกิจกรรม

ตอนที่ 1

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา และ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ รวม 9 คน โดยมีประเด็นสำคัญจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ดังนี้

1) ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอ

การทอผ้าเดิมนั้นได้รับการถ่ายทอดจากผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน ครอบครัวของตนเอง หรือกลุ่มทอผ้าของชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ คนที่ 3 “...มาหัดทอที่กลุ่มทอผ้าของชุมชน เรียนรู้โดยการลงมือทำใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือนจึงจะจำได้ และใช้เวลาในการฝึกฝนเป็นประจำทุกวัน...”

ปัญหาที่พบในการทำมักเป็นความไม่สม่ำเสมอของงาน ทั้งในการย้อม การทอ และการปักแฉว โดยการย้อมนั้นยังต้องใช้เวลาและใช้สีจำนวนมากเพื่อให้สีที่ได้มีความสม่ำเสมอตลอดทั้งผืน

ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ คนที่ 1 “...ในด้านการทอมัดไม้เหยียบไม้เท้าไม่สม่ำเสมอ กระตุกไปกระสวยมันก็กระโดด มันก็ขาด ส่วนเวลา ย้อมมีปัญหาที่ย้อมแล้วสีไม่สม่ำเสมอ สีไม่สวย ไม่ถูกใจ...” โดยวิธีแก้ไขคือการหาความรู้เพิ่มเติม เช่น การสอบถามผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ โดยกล่าวอีกว่า “...เขาแนะนำให้แช่สารส้ม ต้มน้ำให้เดือด ลงสี และลงเส้นไหม อันนี้สี

สังเคราะห์ ส่วนสี่ธรรมชาติต้องเอาวัสดุมาตำกรองเอาน้ำ ต้องย้อมซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนกว่าจะ
สม่ำเสมอ...”

เนื้อหาที่เหมาะสมแก่การสอนเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ใน
ระยะเวลา 2 ชั่วโมง ควรเป็นเนื้อหาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนมาก เช่น ผ้าเหียบลายลูกแก้ว การย้อมผ้าทอ
เบญจศรี การปักแซวลวดลายง่าย ๆ เน้นการลงมือปฏิบัติ

ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ คนที่ 2 “...การทอต้องดูเรื่องของลายก่อนว่าเป็นอย่างไร
เน้นเรื่องลายเป็นหลัก ส่วนปักแซวและการย้อมถ้ามีอุปกรณ์เพียบพร้อมก็สามารถทำได้ใน
2 ชั่วโมง...”

2) ด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าใน อัตลักษณ์ผ้าทอ

รูปแบบกิจกรรมควรสอดคล้องกับยุคสมัย ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน มาเป็นผู้คอยให้
คำแนะนำ อำนวยความสะดวก โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา คนที่ 1 “...นักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่กำลังอยากรู้ อยากรอง ชอบตั้งคำถาม โดยในปัจจุบันมีการใช้
การจัดการเรียนรู้ Active learning กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยมีครูเป็นผู้ให้
คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาและคอยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ส่วนปราชญ์ชาวบ้าน
เป็นผู้ให้ความรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันกับ
ผู้เรียน...”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 3 ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กิจกรรมศิลปะ
ระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอไม่เพียงแค่เรียนรู้เนื้อหา
เกี่ยวกับผ้าทอเพียงอย่างเดียวยังรวมถึงความสัมพันธ์ของคนทั้งสองช่วงวัยที่ร่วมกิจกรรม
“...มันจะต้องมีในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักก่อนไปสู่
การถ่ายทอดความรู้ การจัดการเรียนรู้ระหว่างวัยขั้นที่หนึ่งเลยคือความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์
จะนำไปสู่ความเข้าใจและการเปิดพร้อมที่จะเรียนรู้ เพราะฉะนั้นกิจกรรมจะต้องมีการเรียนรู้
ร่วมกันระหว่างวัย เรียนรู้ร่วมกันแบบไม่มีใครหลักใคร เรียนรู้ไปพร้อมกัน ทำงานร่วมกันทั้ง
ผู้สูงอายุและเด็กจนเกิดเป็นชิ้นงานสำเร็จ ไม่ใช่ผู้ใหญ่ทำ เด็กมอง แล้วเด็กทำตาม แต่ต้อง
ร่วมกันทำ...”

เนื้อหาเกี่ยวกับผ้าทอที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเน้นเนื้อหาที่ง่ายไม่ซับซ้อน เรื่องของลวดลายผ้า
เหียบลายลูกแก้ว การย้อมผ้าเบญจศรี และการปักแซว เรียนรู้ถึงสำคัญของผ้าทอที่มีต่อชุมชน

และตนเองผ่านการให้ความรู้โดยผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผ่านการลงมือปฏิบัติ เป็นงานศิลปะที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานสามารถใช้ประโยชน์หรือสามารถสร้างรายได้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา คนที่ 1 “...เด็กต้องได้ลงมือทำด้วยตัวเองและสัมผัสด้วยตนเองว่าสิ่งนั้นสำคัญและสร้างประโยชน์กับผู้เรียนได้ การจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าผ้าทออาจจะเริ่มจากการปลูกฝังและให้ความรู้ เช่น การสอนขั้นตอน วิธีการทำ ลวดลาย ที่มา โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ให้ความรู้และทำกิจกรรมร่วม โดยงานที่ออกมาควรเป็นงานในรูปแบบของ Applied art ที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้...”

เช่นเดียวกับ **ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา คนที่ 2** “...คิดว่าชิ้นงานต้องสามารถเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นงานศิลปะประยุกต์ เช่น นำลวดลายบนผ้าเอาไปตกแต่งกรอบรูป ตุ๊กตา ของเล่น หรือตกแต่งชิ้นงานอื่น ๆ เป็นชิ้นงานที่เด็ก ๆ เขาสนใจ ที่ทำให้เห็นว่าสามารถต่อยอดได้นอกจากผ้าทอเพียงอย่างเดียว...”

3) ด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าใน

ตนเอง

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมควรเป็นผู้สูงอายุมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับผ้าทอ และ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กจนสำเร็จเป็นชิ้นงาน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา คนที่ 3 “...ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในการทำกิจกรรมที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและได้คอยช่วย คอยดูแลเด็กในการทำกิจกรรม เมื่อเด็กสามารถทำผลงานได้สำเร็จผู้สูงอายุก็จะเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้นเมื่อรับรู้ว่าคุณมีความสามารถและความรู้ที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน...”

ซึ่งกิจกรรมต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ให้ความรู้และเป็นผู้ฟังที่ดีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเด็กมีการประเมินการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และกระบวนการสะท้อนคิดเพื่อชื่นชมกันและกัน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 1 “...อาจารย์คิดว่าคุณค่ามันเกิดขึ้นทั้งกระบวนการ แต่มันจะไปวัดความสำเร็จได้อีกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว วัดจากอะไรได้บ้าง เช่น เราวัดจากตัวเด็กก่อน คำถามง่าย ๆ คือ ณ วันนี้เด็กมองว่าผู้สูงอายุจากวันแรกถึงวันสุดท้ายเขามองหรือคิดเห็นอย่างไรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งคำตอบเหล่านั้นมันจะสะท้อนให้เห็นถึงการมองเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุในตัวเด็ก ซึ่งการมองเห็นคุณค่ามันไม่ต้องใช้

แบบสอบถามหรือก ซึ่งการทำงานในลักษณะแบบนี้อาจารย์ค่อนข้างให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความจริงจากปากเขามากกว่าการทำแบบสอบถาม เพราะแบบสอบถามบางที่เขาจะต้องไปตีความว่าพฤติกรรมที่เขาทำแบบนั้นมันใช่บางประเด็นตามข้อคำถามหรือเปล่า...” และยังกล่าวอีกว่า “...self esteem ในมุมมองของผู้สูงอายุมันไม่ได้เกิดจากการเผยแพร่ผลงาน แต่ self esteem ที่จะทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าได้รับรู้คุณค่าจากสิ่งที่ดีตัวเด็ก ๆ สะท้อนกลับมาว่าเด็ก ๆ ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากผู้สูงอายุ แล้วเด็ก ๆ สามารถมองเห็นว่าผู้สูงอายุสามารถทำให้ตนเองได้เกิดกระบวนการเรียนรู้จริง ๆ ได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเรียนรู้ครั้งนั้น ฉะนั้นตรงนี้นั้นคือการส่งผ่านคุณค่าที่จะทำให้ผู้สูงอายุเขารู้สึกว่าเขาได้ฟังคนชม ได้รับฟังคำชื่นชมจากกลุ่มเป้าหมายของเขาเอง...”

4) ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรม

เป็นสถานที่ที่มีทำผ้าทอ มีความปลอดภัย ธรรมชาติ และมีความพร้อมในอุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้เห็นกระบวนการ วิถีชีวิต และช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา คนที่ 2 “...เรียนที่ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าทอของชุมชน ที่มีอุปกรณ์ ธรรมชาติ ปลอดภัย เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้สัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ เพราะเด็กอาจจะเคยเห็นผ้าทอลำเจ็มาแล้วอาจจะไม่เข้าใจหรือเห็นคุณค่าจากกระบวนการที่กว่าจะสร้างสรรค์ผ้าทอได้แต่ละผืน แต่ถ้าไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าทอของชุมชนก็จะทำให้นักเรียนสามารถสัมผัสได้มากขึ้น...”

นอกจากนี้ยังมีบรรยากาศที่เป็นมิตรระหว่างกัน ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ปลอดภัย สะดวกสบาย ไม่จัดกิจกรรม แคในห้องเรียน สถานที่เรียนแต่ละครั้งมีความน่าสนใจ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 1 “...เราก็ต้องพยายามสร้างสภาพแวดล้อม พยายามทำให้สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของเขามันเปลี่ยนแปลงไปหรือมันไม่สามารถทำให้เขาคาดเดาว่าในสัปดาห์ต่อไปมันจะเป็นอะไร มันจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ฉะนั้นตรงนี้นั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ ฉะนั้นคิดว่าถ้าเราสามารถจัดสภาพการเรียนรู้ทั้งในเชิงจิตวิทยาและเชิงกายภาพ พยายามออกแบบให้ 2 จุดนี้เกิดขึ้น ในเชิงกายภาพมันง่ายแต่จิตวิทยามันจะยากหน่อย ซึ่งมันจะต้องหากิจกรรมที่มันสร้างรอยยิ้ม สร้างเสียงหัวเราะ สร้างความผูกพัน สร้างความร่วมมือ ระหว่าง 2 กลุ่มนี้ให้มากขึ้น ตัวนี้มันจะทำให้บรรยากาศทางจิตวิทยามัน

ค่อย ๆ เพิ่มความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ครั้งแรกอาจจะยังเขินอายแต่ครั้งต่อ ๆ ไปแต่ละคนจะมีปฏิริยาต่อกันแบบไหนบ้าง...”

5) ข้อควรระวัง ปัญหา และอุปสรรค

การจัดกิจกรรมผู้วิจัยควรระมัดระวังในความแตกต่างระหว่างวัยและความคิดของทั้งสองช่วงวัย โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา คนที่ 1 “...ด้านความแตกต่างระหว่างวัย เช่น ด้านการสื่อสาร ด้วยภาษาที่ใช้ในแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน อาจจะเกิดการสื่อสารที่ผิดพลาดก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ และด้านความคิด ที่มีความแตกต่างกันของแต่ละวัยที่อาจจะคิดเห็นไม่ตรงกัน แต่มีข้อดีคือทำให้ได้ความคิดที่หลากหลายมากขึ้น...”

สอดคล้องกับ**ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 2** “...ข้อควรระวังเลยคือเรื่องของ generation gap ตอนนี้นั้นต่างกันเยอะมาก ยิ่งเด็กประถมกับผู้สูงอายุที่ต้องระวังระยะเวลาที่ไม่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ต้องไม่ให้เกิดได้ฝ่ายเดียวว่าเด็กได้อะไร ผู้สูงอายุได้อะไร อะไรเป็นแรงจูงใจ สิ่งที่ได้ก็จะมาเรียนเชื่อมโยงกับชีวิตเด็กใหม่ มีความสำคัญกับชีวิตเด็กอย่างไรบ้าง รวมถึงผู้สูงอายุด้วยเช่นกันว่าจะสามารถเชื่อมโยงอย่างไร และเรื่องของความรู้สึก อย่าปล่อยให้ใครรู้สึกโดดเดี่ยว ทุกคนต้องมีส่วนร่วม และต้องมีทีมที่คอยอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม...”

ผู้วิจัยต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับเด็กและผู้สูงอายุ ระวังปัจจัยภายนอก เช่น สุขภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ความรู้สึกของคนทั้งสองช่วงวัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 1 “...เราจะไม่ได้ดีไซน์แค่เครื่องมือหรือกิจกรรมที่ให้เขาทำระหว่างกัน แต่สิ่งที่เราต้องรวบรวมข้อมูลคือเราจะต้องดูปฏิริยาของคนทั้งสองกลุ่มว่าเป็นอย่างไรบ้าง เพราะเราไม่มีทางรู้หรือกว่าครั้งนี้ดี ครั้งหน้าอาจจะไม่ดีก็ได้ มันอาจจะมีข้อจำกัด ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบเข้ามา ซึ่งครั้งนี้อาจจะมีแบบครูภูมิปัญญาอาจจะรู้สึกไม่สบาย ฉะนั้นวิธีการสื่อสารในสัปดาห์นั้นเขาอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม...”

และกิจกรรมต้องมีประโยชน์ต่อคนทั้งสองช่วงวัย รวมถึงการจัดหางบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

6) วิธีแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยต้องรวบรวมข้อมูลและวางแผนการทำการกิจกรรมให้ครอบคลุมมากที่สุดทั้งในด้านกิจกรรมและความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองวัย โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 1 กล่าวว่า “...ปัจจัยเหล่านี้เราก็ต้องคอยดู คอยควบคุม หรือคอยสังเกต เพราะมันอาจจะทำให้มีผลต่อการเรียนรู้ได้ แต่ถ้าเกิดว่าทุกคนยังมีความสุข ไม่มีสิ่งอื่นที่มารบกวน ลักษณะของการเผยแพร่ตัวนี้นั้นก็จะทำให้กิจกรรมของเรามันดำเนินไปเรื่อย ๆ อยากให้คำนึงถึงตัวแปรที่เข้ามาแทรกซ้อนที่ทำให้บทบาทของตัวผู้สูงอายุและตัวนักเรียนเองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างนี้ ต้องคอยระวัง เป็นปัจจัยที่เราจะต้องคำนึงถึง...”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 3 กล่าวว่า “...ผู้จัดควรมีความรู้ในศาสตร์ของ Andragogy และ Pedagogy ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัด เพื่อให้ตอบสนองต่อผู้เรียนรู้ทั้งสองกลุ่มได้...” โดยในส่วนของงบประมาณ ได้เสนอแนะแนวทางว่า “...อาจจะของบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอการสนับสนุน...”

7) การเผยแพร่ผลงาน

สามารถทำได้หลากหลาย เช่น แสดงผลงานผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งการเผยแพร่ช่องทางออนไลน์หรือออฟไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ คนที่ 2 “...คิดว่าทางสื่อพวกโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เพราะเข้าถึงคนได้เยอะขึ้น คนได้รู้เกี่ยวกับการทอผ้าเยอะขึ้น คนเฒ่าคนแก่ที่ทอผ้าเขายังทำอยู่ คนเข้ามาชมก็รู้สึกดีใจ...”

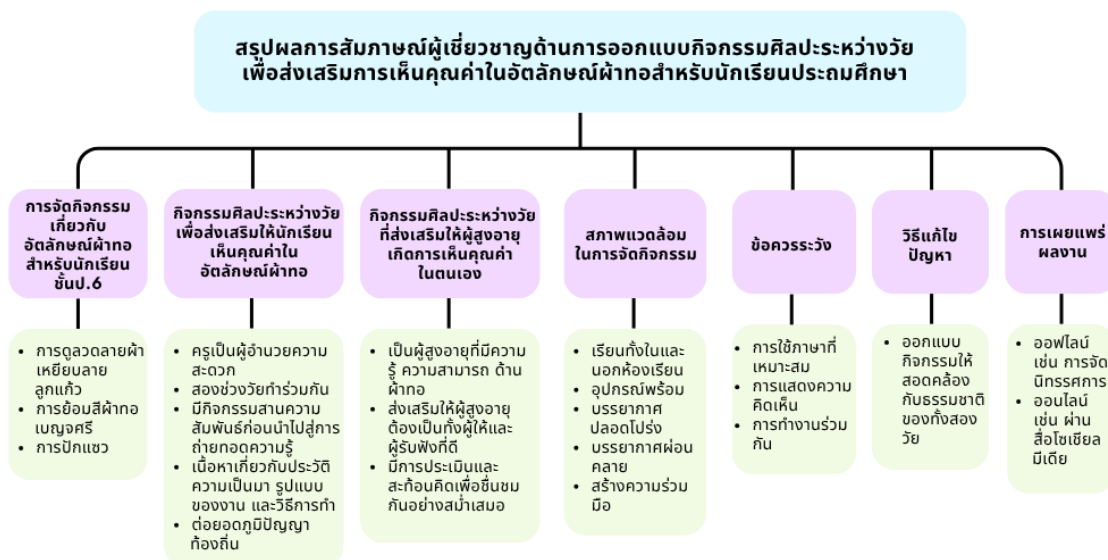
ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะระดับประถมศึกษา คนที่ 2 ที่ได้เสนอแนะแนวทางการเผยแพร่ผลงานว่า “...ถ้าสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผ้าทอและสามารถเผยแพร่ให้ความรู้ในรูปแบบการถ่ายคลิป วิดีโอ อาจจะเป็นขั้นตอนการทำ เพื่อลงโปรโมตให้คนได้เข้ามาดู มาศึกษา ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เช่น TIKTOK เป็นคลิปสั้นๆ ที่มีความน่าสนใจ เพราะปัจจุบันสื่อเหล่านี้สามารถสร้างแรงจูงใจและความสนใจให้ผู้คนได้ดี และเมื่อมีคนให้ความสนใจก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ถึงความสามารถของตนเองมากขึ้น เห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นเมื่อมีคนเข้ามาให้ความชื่นชมกับผลงานที่ผู้สูงอายุได้จัดทำ...”

เช่นเดียวกับ **ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย คนที่ 2** ที่ได้เสนอแนะว่า “...ขึ้นอยู่กับว่าผู้วิจัยต้องการให้เกิดผลกระทบกับใคร กับตัวคน กับชุมชน กับสังคม มันจะมีวิธีที่

ต่างกัน ถ้าเด็กอยากเห็นคุณค่าก็คงใช้โซเชียล เช่น สื่อเฟสบุ๊ก TIKTOK อาจารย์คิดว่างานของเราต้องได้ชิ้นงานที่จับต้องได้ในตอนจบของงาน ที่เป็นผลงานร่วมกันของเด็กและผู้ใหญ่ หรือการจัด Talk ร่วมกันก็ได้ หรือการจัดนิทรรศการในชุมชน ในโรงเรียน...”

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน พบว่า การได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผ้าทอของปราชญ์ชาวบ้านนั้นได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลในครอบครัว หรือชุมชน เนื้อหาที่เหมาะสมแก่นำไปใช้จัดกิจกรรมเป็นเนื้อหาที่ง่ายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ในการทำกิจกรรมครูจะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนได้ โดยเริ่มจากการสานความสัมพันธ์ก่อนนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ รูปแบบของผลงานเน้นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมควรเป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านผ้าทอจึงจะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนได้ แล้วจะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเมื่อสามารถช่วยให้นักเรียนทำกิจกรรมได้สำเร็จ มีการสะท้อนคิดเพื่อชื่นชมกันอย่างสม่ำเสมอ สภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมไม่จัดเพียงแคในห้องเรียน สามารถจัดนอกห้องเรียนเช่น กลุ่มทอผ้าได้ บรรยากาศควรมีความปลอดภัย มีความพร้อมในอุปกรณ์ และมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ควรระวังเรื่องความแตกต่างระหว่างวัยที่อาจจะทำให้เกิดการสื่อสารที่ผิดพลาดจนนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันได้ ผู้จัดต้องคอยสังเกตปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง วิธีแก้ไขปัญหาคือผู้วิจัยต้องออกแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมมากที่สุด สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัย การเผยแพร่ผลงานสามารถทำได้หลากหลายทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ออนไลน์เข้าถึงผู้คนได้กว้าง หรือ ออฟไลน์ เช่น การจัดนิทรรศการในชุมชนหรือโรงเรียน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

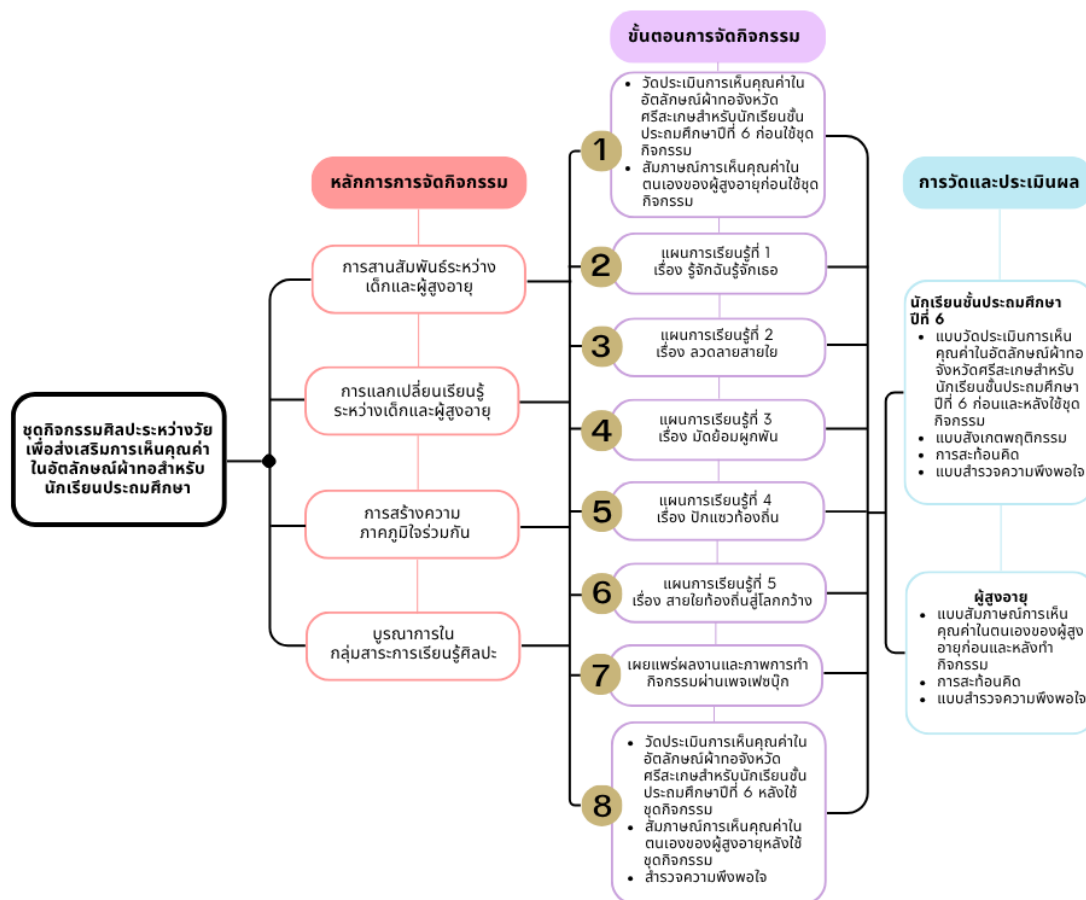
ภาพที่ 7 แผนภาพสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 2

ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม

ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปผลการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ได้ดังนี้

ภาพที่ 8 แผนภาพผลการสรุปองค์ประกอบของชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ผลการออกแบบ

ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ในการจัดกิจกรรมสามารถแบ่งบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ดังนี้

1. บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมและและเป็นหนึ่งในผู้นำทำกิจกรรม
 2. บทบาทของผู้สูงอายุ เป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ เป็นหนึ่งในผู้นำทำกิจกรรมร่วมกับครู และเป็นเพื่อนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียนในการทำงานกลุ่มร่วมกับนักเรียน
 3. บทบาทของนักเรียน เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม และเพื่อนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สูงอายุในการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้สูงอายุ
- รายละเอียดการจัดกิจกรรมมีดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ สายใยสัมพันธ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้ เรื่อง รู้จักฉันรู้จักเธอ

สถานที่ทำกิจกรรม : โรงเรียน

ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

- มาตรฐานการเรียนรู้ ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์
ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม
และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ศ1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล
- ตัวชี้วัดระหว่างทาง ป. 6/1 บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม
- ตัวชี้วัดปลายทาง ป. 6/7 สร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ
เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ

สาระสำคัญ

แผนภาพ คือ ภาพที่ช่วยอธิบายเรื่องหรือแสดงถึงส่วนสำคัญของสิ่งที่ต้องการอธิบาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) นักเรียนบรรยายบทบาทของงานศิลปะที่สะท้อนชีวิตของปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุได้ (K)
- 2) นักเรียนวาดแผนภาพเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุได้ (P)
- 3) นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (A)

สาระการเรียนรู้

แผนภาพ คือ ภาพที่ช่วยอธิบายเรื่องหรือแสดงถึงส่วนสำคัญของสิ่งที่ต้องการอธิบาย เป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพ เพื่อบอกข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อมูลได้ง่ายขึ้น โดยมีขั้นตอนในการทำดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลที่จะทำว่ามีข้อมูลอะไรบ้าง
- 2) เลือกรูปแบบของแผนภาพที่เหมาะสมกับข้อมูล
- 3) ออกแบบแผนภาพโดยพิจารณาจากข้อมูล
- 4) ลงมือทำแผนภาพ
- 5) ตกแต่งแผนภาพให้มีความสมบูรณ์ น่าสนใจ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (15 นาที) ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนนั่งประจำกลุ่ม พานักเรียนยืดเส้นยืดสายโดยการท่าประกอบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่ครูเป็นคนกำหนด เช่น นก ปลา ปลาหมึก เด็กหัวขบ วัยรุ่น ผู้สูงอายุ คนทอผ้า คนปั่นด้าย คนกำลังเย็บปักถักร้อย เป็นต้น ครูเกริ่นกับนักเรียนว่าวันนี้จะมีนักเรียนใหม่มาเรียนร่วมกับเรา แต่ไม่เฉลยว่าใคร

ขั้นสอน (90 นาที) ครูพาผู้สูงอายุทั้ง 5 คนเข้ามาในห้องเรียน และให้ผู้สูงอายุแต่ละคนแนะนำชื่อของตนเอง เช่น เด็กหญิงสมใจค่า เด็กชายสมพรศรีรับ เป็นต้น พร้อมท่าทางประกอบ จากนั้นให้ผู้สูงอายุนั่งประจำกลุ่มแล้วชวนทุกคนในห้องเรียนร่วมอภิปรายความแตกต่างของผู้สูงอายุและเด็ก จากนั้นหาข้อตกลงในการเรียนร่วมกัน เมื่อได้ข้อตกลงแล้วครูมอบหมายงานให้นักเรียนสัมภาษณ์เพื่อนใหม่ประจำกลุ่มตนเองเพื่อสร้างสรรค์เป็นแผนภาพเล่าเรื่อง โดยครูอธิบายและสาธิตการทำแผนภาพจากข้อมูลอย่างง่าย ๆ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มลงมือทำงาน

ขั้นสรุป (15 นาที) ครูให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานการสร้างสรรค์แผนภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนใหม่ของแต่ละกลุ่ม พร้อมบอกชื่อกลุ่มและท่าทางประกอบประจำกลุ่มประกอบ จากนั้นทุกคนสรุปบทเรียนร่วมกันและบันทึกความรู้สึกต่อกิจกรรมและเพื่อนต่างวัยลงในกระดานโต้ตอบ

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

- 1) สื่อตัวอย่างการทำแผนภาพในรูปแบบต่าง ๆ
- 2) กระดาษ
- 3) สีไม้
- 4) ดินสอ
- 5) ปากกาเมจิก
- 6) กระดาษโน้ต
- 7) กระดาษความรู้สึกลูก

การวัดผลและประเมินผล

- 1) การสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุ
- 2) สังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำกิจกรรม
- 3) นักเรียนและผู้สูงอายุสามารถร่วมกันสร้างผลงานได้ตามวัตถุประสงค์

กิจกรรมที่ 2 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ลวดลายสายใย

สถานที่ทำกิจกรรม : กลุ่มทอผ้าในชุมชน

ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์
ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม
และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัดระหว่างทาง ป. 6/1 ระบุสีคู่ตรงข้ามและอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการ
ถ่ายทอดความคิดและอารมณ์

ตัวชี้วัดปลายทาง ป. 6/6 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด
สัดส่วน และความสมดุล

สาระสำคัญ

สีคู่ตรงข้าม คือ สีที่อยู่ตรงข้ามกันในวงสีธรรมชาติ และตัดกันอย่างรุนแรง

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) นักเรียนระบุสีคู่ตรงข้ามได้ (K)
- 2) นักเรียนออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอของท้องถิ่นโดยใช้สีคู่ตรงข้ามได้ (P)
- 3) นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (A)

สาระการเรียนรู้

สีคู่ตรงข้าม คือ สีที่ตัดกันอย่างรุนแรง ประกอบด้วยคู่สี ดังนี้

1) สีเหลือง	ตรงข้ามกับ	สีม่วง
2) สีแดง	ตรงข้ามกับ	สีเขียว
3) สีน้ำเงิน	ตรงข้ามกับ	สีส้ม
4) สีส้มแดง	ตรงข้ามกับ	สีเขียวน้ำเงิน
5) สีส้มเหลือง	ตรงข้ามกับ	สีม่วงน้ำเงิน
6) สีเขียวเหลือง	ตรงข้ามกับ	สีม่วงแดง

สีคู่ตรงข้ามจะทำให้เกิดความรู้สึกตัดกัน สร้างความโดดเด่น โดยการจะนำสีคู่ตรงข้ามมาใช้สามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น

- 1) แบ่งสัดส่วนการใช้สี 80/20
- 2) หากใช้สีคู่ตรงข้ามที่มีสัดส่วนเท่ากันควรผสมสีขาวหรือสีดำลงไปในแต่ละสี
- 3) เพิ่มความเข้ม หรือ อ่อน ของแต่ละสี เพื่อลดความรุนแรงของสีที่ตัดกันให้นุ่มนวลลง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (15 นาที) นักเรียนนั่งตามกลุ่มของตนเองจากกิจกรรมคาบที่ผ่านมา จากนั้นครูสอบถามประสบการณ์เดิมนักเรียนคนไหนเคยมาที่กลุ่มทอผ้าไหมหรือไม่ นักเรียนเคยมีประสบการณ์อย่างไรกับผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษบ้าง

ขั้นสอน (90 นาที) ผู้สูงอายุพานักเรียนเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้า แนะนำอุปกรณ์ ขั้นตอนที่ทำผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ พร้อมทั้งนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้ามาให้ให้นักเรียนได้ชมเป็นตัวอย่าง เมื่อเยี่ยมชมเสร็จทุกคนมาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ จากนั้นครูมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบผลิตภัณฑ์จากลายเหยียบลูกแก้วโดยใช้หลักของสีคู่ตรงข้ามตามสื่อที่ครูให้ ครูอธิบายหลักการใช้สีคู่ตรงข้ามอย่างง่ายให้นักเรียนและผู้สูงอายุฟัง ให้แต่ละกลุ่มเลือกมา 1 คู่สี โดยเป็นการสร้างสรรค์ผลงานกิจกรรมกลุ่มระหว่างนักเรียนและผู้สูงอายุของแต่ละกลุ่ม ร่วมพูดคุยปรึกษาหารือการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าเหยียบลายลูกแก้ว ซึ่งเป็นลวดลายผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษในแบบที่แต่ละกลุ่มสนใจ

ขั้นสรุป (15 นาที) แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเอง จากนั้นร่วมกันสรุปบทเรียนในวันนี้และบันทึกความรู้สึกของตนเองต่อกิจกรรมและต่อเพื่อนต่างวัยลงบนกระดานโน้ต

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

- 1) สื่อตัวอย่างการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) สื่ออุปกรณ์การทำผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ
- 3) สื่อตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากผ้าทอเหยียบลายลูกแก้วของจังหวัดศรีสะเกษที่ผู้สูงอายุจัดทำ

- 4) กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A2
- 5) สีไม้
- 6) ดินสอ
- 7) ปากกาเมจิก
- 8) กระดาษไนต์
- 9) กระดาษความรู้สึกรัก

การวัดผลและประเมินผล

- 1) การสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุ
- 2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำกิจกรรม
- 3) นักเรียนและผู้สูงอายุสามารถร่วมกันสร้างผลงานได้ตามวัตถุประสงค์

กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ เรื่อง มัดย้อมผูกพัน

สถานที่ทำกิจกรรม : กลุ่มทอผ้าในชุมชน

ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ตัวชี้วัดระหว่างทาง ป. 6/3 ระบุและบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล

ตัวชี้วัดปลายทาง

สาระสำคัญ

ศิลปะในแต่ละท้องถิ่นนี้มีความแตกต่างกัน เพราะเกิดจากการนำเอาวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) นักเรียนบอกอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ได้ (K)
- 2) นักเรียนสามารถทำผ้ามัดย้อมได้ (P)
- 3) นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (A)

สาระการเรียนรู้

ศิลปะในแต่ละท้องถิ่นนั้นมีความแตกต่างกัน เพราะเกิดจากการนำเอาวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติของจังหวัดศรีสะเกษ จนได้เป็น ผ้าทอเบญจศรี คือ ผ้า 5 สีจากวัสดุธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดังนี้

- 1) ผ้าศรีลาวา ย้อมจากดินลาวาภูเขาไฟ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกทุเรียนที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ ได้ผ้าสีน้ำตาลแดง
- 2) ผ้าศรีกุลา ย้อมจากดินทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิของจังหวัดศรีสะเกษ ได้ผ้าสีเทา
- 3) ผ้าศรีมะดัน ย้อมจากเปลือกไม้มะดัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านนำมาทำเป็นไถย่างไม้มะดันของเลี้ยงชื่อของจังหวัดศรีสะเกษ ได้ผ้าสีน้ำตาลอ่อน
- 4) ผ้าศรีลำดวน ย้อมจากใบลำดวน ต้นไม้ประจำจังหวัดศรีสะเกษ ได้ผ้าสีเหลืองนวล
- 5) ผ้าศรีมะเกลือ ย้อมจากผลมะเกลือ ภูมิปัญญาการย้อมแบบดั้งเดิมของชาวศรีสะเกษ ได้ผ้าสีดำขลับ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (15 นาที) ครูสอบถามความรู้เดิมเกี่ยวกับสี ว่าสิ่งใดจากธรรมชาติให้สีได้บ้าง

ขั้นสอน (90 นาที) ผู้สูงอายุบรรยายเกี่ยวกับสีจากธรรมชาติที่ใช้ในการย้อมผ้า รวมถึงวัสดุจากท้องถิ่นที่นำมาต่อยอดจนเกิดเป็นสีเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ผ้าทอเบญจศรี ประกอบด้วย ผ้าศรีลาวา จากดินภูเขาไฟ ผ้าศรีกุลา จากดินทุ่งกุลาร้องไห้ ผ้าศรีมะดัน จากเปลือกไม้มะดัน ผ้าศรีลำดวน จากใบลำดวน และผ้าศรีมะเกลือ จากผลมะเกลือ พร้อมยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของแต่ละสีให้นักเรียนดู โดยสีเหล่านี้ล้วนเป็นสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น ผู้สูงอายุแนะนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อมผ้า บรรยายความรู้เกี่ยวกับการมัดย้อมผ้าโดยการใช้อย่างรัดเพื่อให้เกิดลวดลายต่าง ๆ และสาธิตขั้นตอนการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติอย่างง่าย จากนั้นแต่ละกลุ่มร่วมกันมัดย้อมผลิตภัณฑ์ที่ครูเตรียมไว้ให้ เช่น กระเป๋ผ้า ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น

ขั้นสรุป (15 นาที) ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนผลการทำงานมัดย้อมของแต่ละกลุ่มในวันนี้ว่าเป็นอย่างไร ได้เรียนรู้อะไรบ้าง อิทธิพลของท้องถิ่นส่งผลต่อการสร้างงานอย่างไร และเจอปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้างในการทำงาน จากนั้นบันทึกความรู้สึกของตนเองต่อกิจกรรมและเพื่อนต่างวัยลงบนกระดานโต้ตอบบันทึกความประทับใจวันนี้ร่วมกัน

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

- 1) สื่อตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากผ้าทอเบญจศรี
- 2) อุปกรณ์มัดย้อมสีธรรมชาติ
- 3) กระเป๋ผ้า ผ้าเช็ดหน้า

3) กระดาษไนต์

4) กระดานความรู้สึกร

การวัดผลและประเมินผล

- 1) การสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุ
- 2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำกิจกรรม
- 3) นักเรียนและผู้สูงอายุสามารถร่วมกันสร้างผลงานได้ตามวัตถุประสงค์

กิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ปักแขวทองถิ่น

สถานที่ทำกิจกรรม : กลุ่มทอผ้าในชุมชน

ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ1.1	สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์
ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม
และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
ตัวชี้วัดระหว่างทาง ป. 6/1	ระบุสีคู่ตรงข้ามและอธิบายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการ
ถ่ายทอดความคิดและอารมณ์
ตัวชี้วัดปลายทาง ป.6/6	สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด
สัดส่วน และ ความสมดุล

สาระสำคัญ

สีคู่ตรงข้าม หรือ สีคู่ปฏิปักษ์ คือ สีที่อยู่ตรงข้ามกันในวงสีธรรมชาติ ให้ความรู้สึกขัดแย้งกัน หากนำมาผสมกันจะได้สีเทา

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) นักเรียนระบุสีคู่ตรงข้ามได้ (K)
- 2) นักเรียนสามารถปักแขวผ้าโดยใช้ความรู้เรื่องสีคู่ตรงข้ามได้ (P)
- 3) นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (A)

สาระการเรียนรู้

สีคู่ตรงข้าม หรือ สีคู่ปฏิปักษ์ คือ สีที่อยู่ตรงข้ามกันในวงสีธรรมชาติ ให้ความรู้สึกขัดแย้งกัน หากนำมาผสมกันจะได้สีเทา ประกอบด้วยคู่สี ดังนี้

- 1) สีเหลือง ตรงข้ามกับ สีม่วง

2) สีแดง	ตรงข้ามกับ	สีเขียว
3) สีน้ำเงิน	ตรงข้ามกับ	สีส้ม
4) สีส้มแดง	ตรงข้ามกับ	สีเขียวน้ำเงิน
5) สีส้มเหลือง	ตรงข้ามกับ	สีม่วงน้ำเงิน
6) สีเขียวเหลือง	ตรงข้ามกับ	สีม่วงแดง

สีคู่ตรงข้ามจะทำให้เกิดความรู้สึกตัดกัน สร้างความโดดเด่น โดยการจะนำสีคู่ตรงข้ามมาใช้สามารถทำได้หลากหลายวิธี ดังนี้

- 1) การผสมสีขาว หรือ แทรกสีอื่นเพิ่ม เป็น 60:30:10
- 2) การใช้สีคู่ตรงข้ามแบบเอียง เช่น การเลือก 3 สี จากการใช้รูปสามเหลี่ยม หรือ การเลือก 4 สี จากการใช้รูปสี่เหลี่ยม เป็นต้น
- 3) การใช้สีข้างเคียง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (15 นาที) ครูนำภาพลวดลายเขามาให้นักเรียนดูและสอบถามว่ามีใครเคยเห็นบ้าง หรือไม่ว่าสิ่งนี้คืออะไร ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

ขั้นสอน (90 นาที) ผู้สูงอายุบรรยายเกี่ยวกับการปักแซว ทั้งความเป็นมา แรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ลวดลาย และสาธิตการปักแซวลวดลายเชิงเทียนอย่างง่าย ครูมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มปักแซวผลิตภัณฑ์โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้สีคู่ตรงข้ามมาใช้ในการจับคู่สีเส้นไหมที่ใช้ในการปักแซวตกแต่งผลิตภัณฑ์ที่ทุกคนได้ย้อมในคาบก่อน

ขั้นสรุป (15 นาที) แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเองและร่วมกันบันทึกความรู้สึกต่อกิจกรรมและเพื่อนต่างวัยในวันนี้ลงบนกระดานโน้ตเพื่อบันทึกความทรงจำของตน

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

- 1) สื่อตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากการปักแซว
- 2) อุปกรณ์ปักแซว
- 3) สื่อลวดลายการปักแซว
- 4) กระดานโน้ต
- 5) กระดานความรู้สึก

การวัดผลและประเมินผล

- 1) การสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุ
- 2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำกิจกรรม
- 3) นักเรียนและผู้สูงอายุสามารถร่วมกันสร้างผลงานได้ตามวัตถุประสงค์

กิจกรรมที่ 5 แผนการเรียนรู้ เรื่อง สายใยท้องถิ่นสู่โลกกว้าง

สถานที่ทำกิจกรรม : กลุ่มทอผ้าในชุมชน

ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ตัวชี้วัดระหว่างทาง ป. 6/1 บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม

ตัวชี้วัดปลายทาง -

สาระสำคัญ

งานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น เป็นผลงานที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยอาศัยแรงบันดาลใจจากอิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในการสร้างสรรค์ผลงาน

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) นักเรียนบอกอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ได้ (K)
- 2) นักเรียนสามารถทำคลิปวิดีโอเกี่ยวกับผ้าทอได้ (P)
- 3) นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (A)

สาระการเรียนรู้

งานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น เป็นผลงานที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยอาศัยแรงบันดาลใจจากอิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยสามารถสะท้อนชีวิตและสังคมของผู้คน ทั้งสะท้อนความงาม เช่น ความประณีต การประสานกันของจุด เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เป็นต้น สะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ความศรัทธา ศาสนา วัฒนธรรม วรรณคดี ตำนาน เรื่องเล่า เป็นต้น ทุกผลงานที่ออกมาสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ

วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ท้องถิ่น เช่น

- 1) วัฒนธรรมการกิน มีการทำเครื่องปั้นดินเผา ภาชนะหุงต้ม เพื่อการประกอบอาหาร
- 2) วัฒนธรรมการอยู่อาศัย มีการสร้างบ้านเรือนตามสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้น ๆ
- 3) วัฒนธรรมการแต่งกาย มีการทอผ้าเพื่อตัดเย็บเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่เป็นเอกลักษณ์

ของแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (15 นาที) ครูเปิดตัวอย่างโค้กของสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ให้นักเรียนตอบคำถาม เช่น Facebook, Youtube หรือ TIKTOK เป็นต้น สอบถามว่านักเรียนและผู้สูงอายุที่เคยดูคลิปบนสื่อโซเชียลต่าง ๆ หรือไม่ เคยดูคลิปแบบใดบ้าง

ขั้นสอน (90 นาที) ครูเปิดตัวอย่างคลิปสั้นอย่างง่ายเพื่อประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสาธิตการตัดต่อคลิปบนแอป Capcut จากนั้นมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดช่วยกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องราวของภูมิปัญญาผ้าทอที่แต่ละกลุ่มอยากจะเผยแพร่ เช่น การมัดย้อม การทอผ้า การปักแซว หรือการแนะนำกลุ่มทอผ้าให้เป็นที่รู้จัก เป็นต้น ครูมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันจัดทำคลิปสั้นเกี่ยวกับผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษในรูปแบบที่แต่ละกลุ่มสนใจ

ขั้นสรุป (15 นาที) แต่ละกลุ่มนำเสนอคลิปของตนเอง อธิธิพลทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผ้าทอและร่วมสรุปบทเรียนในวันนี้จากนั้นบันทึกความรู้สึกของตนเองลงบนกระดานโน้ตต่อกิจกรรมและเพื่อนต่างวัยในกิจกรรมครั้งนี้

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

- 1) สื่อตัวอย่างคลิป
- 2) สื่อรูปภาพโลโก้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ
- 3) กระดานโน้ต
- 4) กระดานความรู้สึกร่วม

การวัดผลและประเมินผล

- 1) การสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุ
- 2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำกิจกรรม
- 3) นักเรียนและผู้สูงอายุสามารถร่วมกันสร้างผลงานได้ตามวัตถุประสงค์

การเผยแพร่ผลงาน

- เผยแพร่ผลงานบนเพจเฟซบุ๊ก

ตอนที่ 3

ผลการใช้ชุดกิจกรรม

3.1 ผลด้านการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอของนักเรียนประถมศึกษา

จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรม

รายการกิจกรรม	พฤติกรรมของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรม	ภาพกิจกรรม/ผลงาน
กิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้เรื่อง รู้จักฉันรู้จักเธอ (การเห็นคุณค่า ขั้นการรับรู้ และขั้นการ ตอบสนอง)	- นักเรียนให้ความสนใจ - มีการแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่ม - ให้ความร่วมมือในการทำงานดี - มีการสอบถามอยู่เสมอ - ทั้งสองวัยตื่นตัวที่ได้พบกัน - แต่หลังจากได้ทำกิจกรรมร่วมกัน บรรยากาศมีความผ่อนคลายมากขึ้น - สามารถนำเสนอผลงานได้	

รายการ กิจกรรม	พฤติกรรมของนักเรียน ระหว่างทำกิจกรรม	ภาพกิจกรรม/ผลงาน
กิจกรรมที่ 2 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ลวดลาย สายใย (การเห็นคุณค่า ขั้นการรับรู้ ขั้น การตอบสนอง และขั้นการเห็น คุณค่า)	- นักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรมอย่างมาก - คอยสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการทอผ้าอยู่เสมอ - ร่วมพูดคุย สอบถามกับผู้สูงอายุ - พูดคุยด้วยบรรยากาศที่ผ่อนคลายมากขึ้น - สามารถนำเสนอผลงานได้	

รายการ กิจกรรม	พฤติกรรมของนักเรียน ระหว่างทำกิจกรรม	ภาพกิจกรรม/ผลงาน
กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ เรื่อง มดขี้มูกพัน (การเห็นคุณค่า ขั้นการรับรู้ ขั้น การตอบสนอง และขั้นการเห็น คุณค่า)	- นักเรียนให้ความสนใจใน การทำกิจกรรม - ตอบคำถามและถามคำถาม ทั้งครูและผู้สูงอายุอยู่เสมอ - มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความรู้กับผู้สูงอายุในกลุ่ม ตนเองด้วยบรรยากาศที่เป็น กันเอง สนุกสนาน - ตั้งใจทำกิจกรรมจนสำเร็จ - สามารถนำเสนอผลงานได้	

รายการ กิจกรรม	พฤติกรรมของนักเรียน ระหว่างทำกิจกรรม	ภาพกิจกรรม/ผลงาน
กิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ปักแซวท้องถิ่น (การเห็นคุณค่า ขั้นการรับรู้ ขั้น การตอบสนอง และขั้นการเห็น คุณค่า)	- นักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจฟัง - คอยสอบถามข้อสงสัยอยู่เสมอ - ตั้งใจปฏิบัติงาน - สามารถทำงานสำเร็จลุล่วงได้ดี มีนักเรียนบางคนทำงานไม่เสร็จในชั่วโมงเรียน แต่ระหว่างการทำกิจกรรมมีความตั้งใจดี ล่าช้าเนื่องจากเป็นการทำปักแซวครั้งแรกของนักเรียน ซึ่งบางคนไม่ถนัดในการปักผ้า จึงใช้ระยะเวลาในการทำ ความเข้าใจในลวดลายที่จะต้องใช้ปัก - สามารถนำเสนอผลงานได้	

รายการ กิจกรรม	พฤติกรรมของนักเรียน ระหว่างทำกิจกรรม	ภาพกิจกรรม/ผลงาน
กิจกรรมที่ 5 แผนการเรียนรู้ เรื่อง สายใย ท้องถิ่น สู่โลกกว้าง (การเห็นคุณค่า ขั้นการรับรู้ ขั้น การตอบสนอง และขั้นการเห็น คุณค่า)	- นักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก - มีการร่วมปรึกษาหารือและสอบถามข้อสงสัยกับ - ผู้สูงอายุในกลุ่มของตนเอง และครูอยู่เสมอ - สามารถช่วยกันถ่ายทำคลิปสั้นอย่างง่ายได้สำเร็จใน - ชั่วโมง - สามารถนำเสนอผลงานได้	

ตัวอย่างผลงานของนักเรียนและผู้สูงอายุจากการทำกิจกรรม

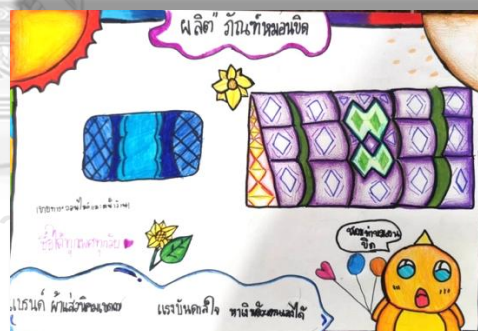
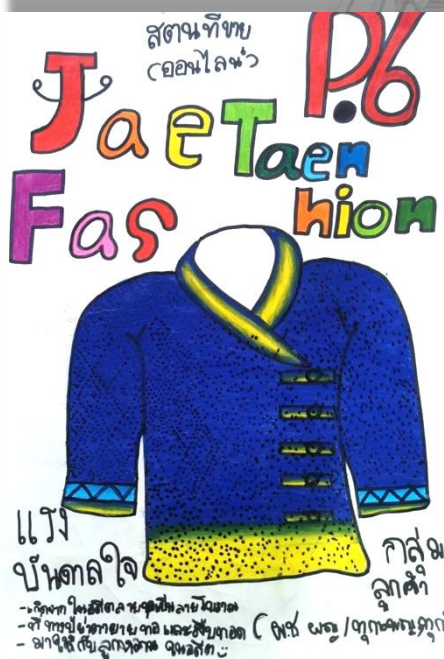
กิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้ เรื่อง รู้จักฉันรู้จักเธอ

นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานแผนภาพจากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ซึ่งนักเรียนสามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนภาพเล่าเรื่องแปลงข้อมูลสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาพเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของผู้สูงอายุได้

ภาพที่ 9 ผลงานการทำแผนภาพจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

กิจกรรมที่ 2 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ลวดลายสวยๆ

นักเรียนและผู้สูงอายุร่วมกันออกแบบ
ผลิตภัณฑ์จากผ้าเย็บลายลูกแก้วเป็น
ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่ม
สนใจ โดยใช้ความรู้ของสีคู่ตรงข้ามมาใช้
ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพที่ 10 ผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์จากลายผ้าทอ “ผ้าเย็บลายลูกแก้ว”

กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ เรื่อง มัดย้อมผูกพัน

นักเรียนและผู้สูงอายุได้สร้างสรรค์ผลงานมัดย้อมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กระเป๋าดำ กระเป๋าสะพายข้าง ผ้าเช็ดหน้า ผ้าโพกหัว เป็นต้น ด้วยวัสดุจากท้องถิ่นที่โดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษ เช่น การย้อม สรียาวา จากดินภูเขาไฟ และสรียาดวน จากใบดอกสำคานวน

ภาพที่ 11 ผลงานการมัดย้อมผ้าจากสีของ “ผ้าทอเบญจศรี”

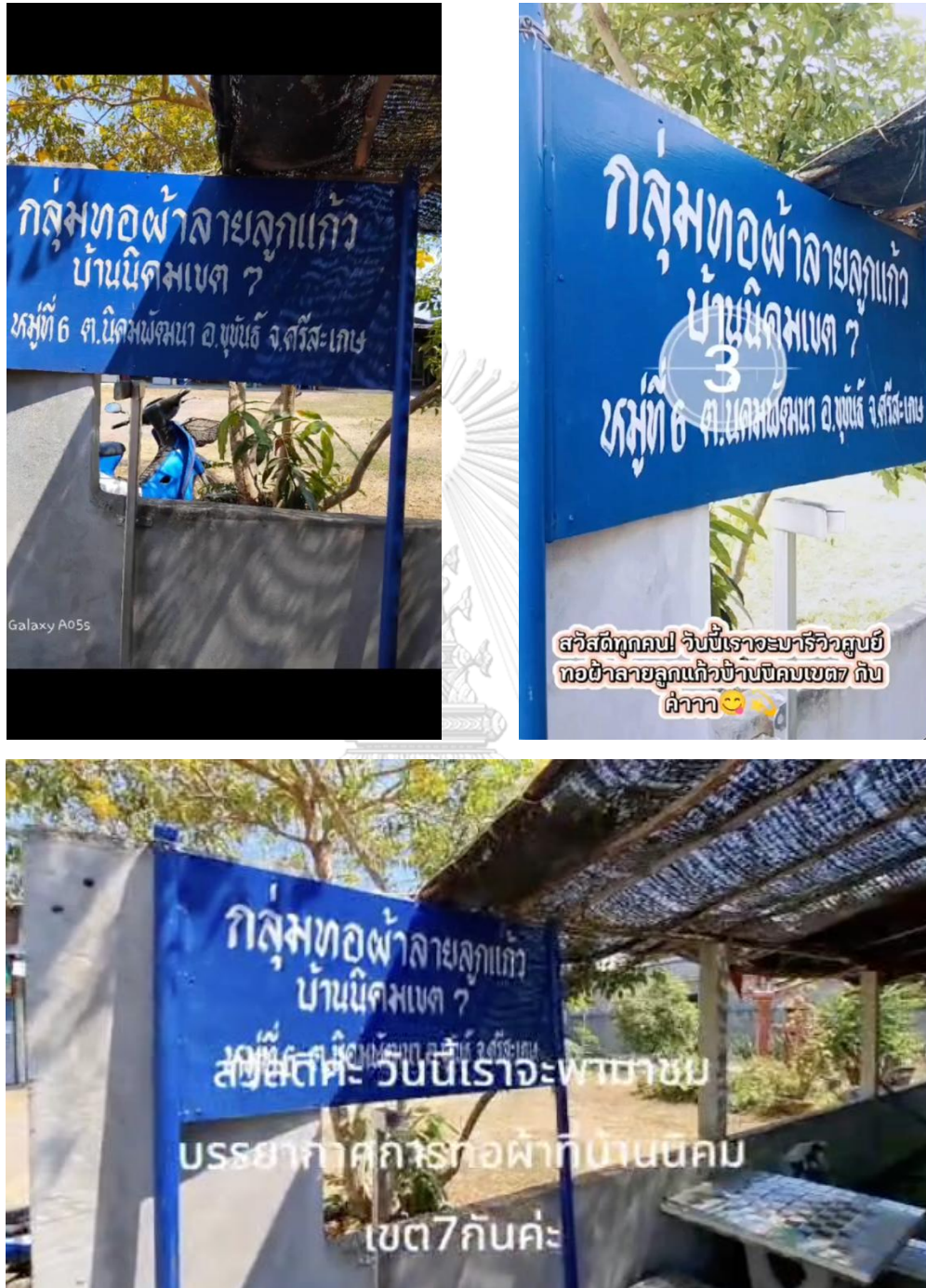
กิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ปักแซวท้องถิ่น

นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานการปักแซวผ้าจากลวดลายเชิงเทียน โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับหลักการใช้สีคู่ตรงข้ามในการเลือกสีไหมพรมสำหรับ

ภาพที่ 12 ผลงานการปักแซวผ้า

กิจกรรมที่ 5 แผนการเรียนรู้ เรื่อง สายใยท้องถิ่นสู่โลกกว้าง

นักเรียนและผู้สูงอายุได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นเพื่อถ่ายทอดการทำผ้าทอซึ่งเป็นผลงานที่มาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในรูปแบบที่แต่ละกลุ่มต้องการนำเสนอ

ภาพที่ 13 ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะขึ้น

ผลการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลจากแบบสังเกตพฤติกรรม

ผลการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลของนักเรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรมตลอดทั้ง 5 ครั้ง ดังนี้

แปลความการให้คะแนนการประเมิน ดังนี้

4.51 - 5.00 คะแนน แปลว่า นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 คะแนน แปลว่า นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอในระดับมาก

2.51 - 3.50 คะแนน แปลว่า นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 คะแนน แปลว่า นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอในระดับน้อย

1.00 - 1.50 คะแนน แปลว่า นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 8 ตารางแสดงผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนรายบุคคล

นักเรียน	แผนการเรียนรู้ที่					รวม (25)	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	1 (5)	2 (5)	3 (5)	4 (5)	5 (5)			
ก	3.5	4	4.5	4.5	5	21.5	4.30	มาก
ข	3.5	4	4.5	4.5	4.5	21	4.20	มาก
ค	3.5	4	4	4	4.5	20	4.00	มาก
ด	3.5	4	4.5	4	4.5	20.5	4.10	มาก
ด	3	4	4.5	4	5	20.5	4.10	มาก
ฉ	3.5	4	4	4.5	4.5	20.5	4.10	มาก
ง	3	4	4	4.5	4.5	20	4.00	มาก
จ	3	3.5	4.5	4.5	4.5	20	4.00	มาก
ฉ	3	4	4.5	4	4.5	20	4.00	มาก
ช	3	4	4.5	4.5	5	21	4.20	มาก
ช	3.5	4	4	4	4	20	4.00	มาก
ฉ	3.5	4	4	4.5	5	21	4.20	มาก
ญ	3	4	4.5	4	5	20.5	4.10	มาก
ฎ	3	3.5	4	4	5	19.5	3.90	มาก
ฎ	3.5	3.5	4.5	4.5	5	21	4.20	มาก
ฐ	3.5	3.5	4	4	5	20	4.00	มาก
ท	3.5	3.5	4.5	4.5	5	21	4.20	มาก
ฒ	3.5	4	4.5	4	4	20	4.00	มาก
ณ	3.5	4	4	4	5	20.5	4.10	มาก
ด	3	3.5	4	4.5	4.5	19.5	3.90	มาก
เฉลี่ยรวม							4.08	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในระดับมาก จำนวน 20 คน โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังต่อไปนี้

ขั้นการรับรู้ นักเรียนมีการร่วมถามคำถามทั้งผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอในส่วนที่สงสัย ฟังผู้สอนและผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านอย่างตั้งใจ มีความตั้งใจในการทำกิจกรรม

สามารถเลือกสิ่งที่ชอบในการทำกิจกรรมได้เมื่อคุณครูสอบถามในช่วงของการสรุปกิจกรรม โดยพฤติกรรมนี้ปรากฏในทุกกิจกรรม

ขั้นการตอบสนอง นักเรียนร่วมตอบคำถามในชั้นเรียน ทั้งในการตอบด้วยปากเปล่าและการยกมือเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ร่วมเกี่ยวกับผ้าทอของนักเรียน สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายและสามารถนำเสนอผลงานที่ได้จัดทำในแต่ละครั้งได้ โดยพฤติกรรมนี้ปรากฏในทุกกิจกรรม

ขั้นการเห็นคุณค่า นักเรียนสามารถบอกเล่าคุณค่าของผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษได้ทั้งในเชิงของคุณค่าด้านการดำรงชีวิต ด้านประวัติศาสตร์ ด้านความงามและความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผ่านการนำเสนองานในท้ายชั่วโมงของแต่ละกิจกรรม โดยพฤติกรรมนี้ปรากฏในกิจกรรมที่ 2 – 5 นักเรียนสามารถเชิญชวนให้ผู้อื่นรู้จักผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษได้ผ่านการสร้างสรรค์คลิปสั้น โดยพฤติกรรมนี้ปรากฏในกิจกรรมที่ 5 พฤติกรรมของนักเรียนในขั้นการเห็นคุณค่าไม่ปรากฏในกิจกรรมที่ 1 เนื่องจากกิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้ที่ 1 รู้จักฉัน รู้จักเธอ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการทำความรู้จักกันของคนสองช่วงวัย ยังไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับผ้าทอโดยตรง เพียงนำคำสำคัญเกี่ยวกับการทอผ้าบางคำ เช่น คนกำลังปั่นด้าย คนกำลังทอผ้า เป็นต้น มาใช้ประกอบการทำท่าทางในการนำเข้าบทเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 9 ผลเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
รายบุคคลจากแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอ

นักเรียน	ก่อนใช้ชุด กิจกรรม (45 คะแนน)	ร้อยละ	หลังใช้ชุด กิจกรรม (45 คะแนน)	ร้อยละ	คะแนนพัฒนาการการเห็นคุณค่า อัตลักษณ์ผ้าทอ	ร้อยละ
ก	31	68.89	41	91.11	+ 10	22.22
ข	32	71.11	40	88.89	+ 8	17.77
ข	32	71.11	43	95.56	+ 11	24.44
ค	35	77.78	43	95.56	+ 8	17.77
ค	29	64.44	38	84.44	+ 7	15.56
ง	32	71.11	39	86.67	+ 7	15.56
ง	32	71.11	37	82.22	+ 5	11.11
จ	34	75.56	39	86.67	+ 5	11.11
ฉ	32	71.11	37	82.22	+ 5	11.11
ช	32	71.11	38	84.44	+ 6	13.33
ช	32	71.11	38	84.44	+ 6	13.33
ฉ	30	66.67	37	82.22	+ 7	15.56
ญ	33	73.33	40	88.89	+ 7	15.56
ฎ	33	73.33	40	88.89	+ 7	15.56
ฎ	36	80	43	95.56	+ 7	15.56
ฐ	30	66.67	38	84.44	+ 8	17.77
ฑ	33	73.33	38	84.44	+ 5	11.11
ฒ	32	71.11	38	84.44	+ 6	13.33
ณ	32	71.11	38	84.44	+ 6	13.33
ด	32	71.11	35	77.78	+ 3	6.66
เฉลี่ยรวม	32.2	71.55	39	86.66	+ 6.8	15.11

จากตารางที่ 9 พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมนักเรียนมีคะแนนพัฒนาการการเห็นคุณค่า
อัตลักษณ์ผ้าทอเพิ่มขึ้นทุกคน โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90 ขึ้นไป จำนวน 4 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ
80 - ร้อยละ 89.99 จำนวน 15 คน และคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 - ร้อยละ 79.99 จำนวน 1 คน
โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังต่อไปนี้

นักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90 ขึ้นไป จำนวน 4 คน นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำ
กิจกรรม ด้วยความตั้งใจ ร่วมถามคำถามและตอบในทุกกิจกรรม สามารถบอกคุณค่าและความสำคัญ
ของผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษได้ และสามารถนำเสนอผลงานที่จัดทำในแต่ละครั้งได้

นักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 - ร้อยละ 89.99 จำนวน 15 คน นักเรียนให้ความ
ร่วมมือในการทำกิจกรรม ด้วยความตั้งใจ ร่วมถามคำถามในบางกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ และร่วมตอบ

คำถามเมื่อครูหรือผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านสอบถามทั้งผ่านการตอบปากเปล่าและการยกมือเกี่ยวกับประสบการณ์ร่วมของนักเรียน สามารถบอกคุณค่าและความสำคัญของผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษได้ และร่วมนำเสนอผลงานในบางกิจกรรม

นักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 – ร้อยละ 79.99 จำนวน 1 คน นักเรียนร่วมถามคำถามในบางกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำขึ้นงานเดี่ยว เช่น กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ที่ 3 มัดย้อมผูกพัน และกิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ที่ 4 ปักแซวท้องถิ่น ซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มแต่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะได้มัดย้อมและปักแซวผลิตภัณฑ์คนละ 1 ชิ้น หากเป็นกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มร่วมทำงานเป็นชิ้นงานเดี่ยว นักเรียนมักไม่ถามคำถาม และมีการตอบคำถามในบางกิจกรรม โดยเป็นการตอบคำถามผ่านการยกมือเกี่ยวกับประสบการณ์ร่วมของนักเรียน เมื่อมีการนำเสนอผลงานนักเรียนสามารถนำเสนอได้ในบางกิจกรรม

ผลเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา รายบุคคลจากแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอเมื่อเฉลี่ยในภาพรวมพบว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนการเห็นคุณค่าอยู่ที่ 32.2 คะแนน (ร้อยละ 71.55) และหลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 39 คะแนน (ร้อยละ 86.66) คะแนนการเห็นคุณค่าเพิ่มขึ้น 6.8 คะแนน (ร้อยละ 15.11) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมศิลปะระหว่างวัยช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ผ้าทอได้ เพราะกิจกรรมมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง เน้นรูปแบบการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ชิ้นงานผสมผสานระหว่างความรู้ด้านศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ มีการจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างกลุ่มทอผ้าในชุมชน อีกทั้งมีการใช้สื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมผ้าทอทำให้นักเรียนที่ชื่นชอบการใช้เทคโนโลยีได้ลองใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์สื่อเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ตารางที่ 10 ผลการสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นักเรียน คนที่	กิจกรรม				
	กิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้ เรื่อง รู้จักฉันรู้จักเธอ	กิจกรรมที่ 2 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ลดทอนสายใย	กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ เรื่อง มัดย้อมผูกพัน	กิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ปักแขวท้องถิ่น	กิจกรรมที่ 5 แผนการเรียนรู้ เรื่อง สายใยท้องถิ่นสู่โลกกว้าง
ก	ตั้งใจที่ได้เจอคุณยาย ทั้ง 5 ท่าน	ได้รับความรู้ใหม่ ๆ มาดู คุณยายทำผ้าทอให้ดู	กิจกรรมสนุก มีความสุข มาก ๆ	มีความสุข ได้ลองปัก ผ้า ไม่เคยทำมาก่อน เลย	กิจกรรมสนุก คุณยาย น่ารัก ตลก ถ้ามีโอกาส อยากทำอีก
ข	คุณยายน่ารัก ตลก รู้สึกดีใจที่ได้ทำ กิจกรรมกับคุณยาย	มีความสุขมาก ทำกิจกรรม สนุก ได้ลองออกแบบสินค้า ผ้าทอ	ได้ความรู้เกี่ยวกับผ้ามัดย้อม	เป็นกิจกรรมที่สนุกได้รู้ อะไรหลายอย่าง	ชอบกิจกรรมมาก ได้ลองถ่ายคลิป
ช	ดีใจที่ได้พบกับคุณ ยาย ทั้ง 5 ท่าน	ได้มาเรียนข้างนอก สนุกมาก มาเห็นคุณยาย สาธิตทำผ้าทอให้ดู	ได้ความรู้ใหม่ที่ไม่เคยรู้ ได้ ลองย้อมผ้าเองครั้งแรก	ปักแขวผ่านสนิมมาก	กิจกรรมสนุก ได้ทำคลิป แนะนำกลุ่มทอผ้า
ค	คุณยายใจดีมาก หัวเราะอ่อย	ดีใจได้ออกมาเรียน นอกห้องเรียน	กิจกรรมสนุก คุณยายใจดี มาก ให้คำแนะนำตลอด	กิจกรรมสนุก ยายคอย ช่วยเหลือตลอด	ดีใจที่ได้ทำกิจกรรม สนุกเฮฮากับยาย
ค	ชอบตอนคุณยายตลก	กิจกรรมสนุกเพราะมีคุณยาย คุณยายน่ารักและตลกมาก	ได้ลองทำอะไรใหม่ ๆ	กิจกรรมครั้งนี้สนุกกว่า ทุกครั้ง	ได้ทำคลิปจากผ้าทอ สนุก เพราะชอบทำคลิป
ฌ	ดีใจที่ได้เรียน คุณยาย น่ารักมาก ๆ	ได้มาเรียนที่กลุ่มผ้าทอคุณ ยาย สนุกและได้ความรู้มาก	ชอบกิจกรรมนี้ ได้ลองมัด ลายต่าง ๆ กับย้อมสีจาก ธรรมชาติ	ไม่ถนัดปักผ้า ยากนิด หน่อยแต่คุณยายคอย ช่วย	กิจกรรมสนุก ชอบถ่าย คลิป
ง	ตั้งใจที่ได้เจอคุณยาย ทั้ง 5 ท่าน	ดีใจที่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	ได้ความรู้ใหม่ที่ไม่เคยทำ ไม่ เคยเห็น ดีใจที่ได้มาทำ	กิจกรรมวันนี้สนุก ได้ ปักแขวลายเชิงเทียน ไม่ยากอย่างที่คิด	ทำคลิปสนุก อยากให้ทุก คนได้เห็นการทำผ้าทอ ของจังหวัดเรา
จ	คุณยายน่ารัก สดใส ตลก เฮฮา	กิจกรรมสนุก	สนุกมาก ได้ความรู้ใหม่ ๆ	กิจกรรมครั้งนี้สนุก ได้ ทำกิจกรรมร่วมกับคุณ ยาย	เป็นกิจกรรมที่สนุกมาก ได้รู้อะไรหลาย ๆ อย่าง
ฉ	กิจกรรมนี้สนุกมาก	สนุกมาก ดีใจที่ได้มาเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ข้างนอก	กิจกรรมสนุก อยากไปลอง ย้อมเสื้อของตัวเองที่บ้าน บ้าง	กิจกรรมสนุก ได้ลองปักผ้า	รู้สึกสนุกกับกิจกรรม ถ้ามี โอกาสอยากมาทำอีก
ช	คุณยายน่ารักมาก	ชอบกิจกรรมนี้ ดีใจที่ได้มา บ้านเพื่อน	ได้ลองมัดย้อมครั้งแรกจาก ใบดอกคำควนและ ดินภูเขาไฟ	ปักแขวผ้าไม่ยาก อยากลองเอาไปปัก ตกแต่งผ้าที่บ้าน	ดีใจที่ได้มาทำกิจกรรมกับ มาเจอคุณยาย กิจกรรม สนุก ชอบคุณ ประสบการณ์ใหม่
ซ	ดีใจที่ได้ทำกิจกรรม ร่วมกับคุณยาย	ดีใจได้เห็นวิธีการทำผ้าทอ รู้จักลายผ้าจังหวัดของตัวเอง	ภูมิใจกับผลงานตนเองมาก อยากนำไปใช้	กิจกรรมนี้สนุก ได้ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	สนุกมาก ดีใจที่ได้มาร่วม กิจกรรมนี้
ฌ	มีความสุขที่ได้ร่วม กิจกรรมกับคุณยาย	ผ้าทอสวยมาก ละเอียตมาก	กิจกรรมสนุกมาก คุณยายน่ารักใจดี	ได้เรียนรู้ลายปักแขว	ชอบกิจกรรมนี้และ สนุกมาก ๆ
ญ	คุณยายใจดีเป็นคน น่ารัก	ดีใจที่ได้มาทำกิจกรรม ผ้า ทอที่คุณยายทำสวยมาก	ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ดีใจที่ได้ ลองย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ ของจังหวัดตัวเอง	ได้ลองสิ่งใหม่ ๆ สนุก มาก	ได้ทำคลิปครั้งแรกกับ เพื่อนกับคุณยาย สนุก มาก
ฎ	กิจกรรมสนุกมาก ได้ เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ	สนุกมาก อยากทำกิจกรรม กับคุณยายบ่อย ๆ	กิจกรรมย้อมผ้าสนุกมาก เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ มาก	กิจกรรมสนุกมาก คุณ ยายเฮฮา ยิ้มแย้ม แจ่มใส	อยากทำกิจกรรมนี้อีก อยากเจอทุกคนอีก
ฏ	รู้สึกมีความสุขกับ คุณยายมาก ๆ	กิจกรรมสนุก ได้ลองต่อด้าย ปั่นด้าย	ชอบการย้อมผ้าแบบจตุรี สนุกมาก ๆ	กิจกรรมสนุก อยากทำ อีก อยากมาอีกครั้ง	กิจกรรมสนุก คุณยายยัง น่ารักเหมือนเดิม

นักเรียน คนที่	กิจกรรม				
	กิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้ เรื่อง รู้จักฉันรู้จักเธอ	กิจกรรมที่ 2 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ลวดลายสวยไทย	กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ เรื่อง มัดย้อมผูกพัน	กิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ เรื่อง ปักแซวท้องถิ่น	กิจกรรมที่ 5 แผนการเรียนรู้ เรื่อง สายใยท้องถิ่นสู่โลกกว้าง
ฐ	กิจกรรมสนุก	สนุกและดีใจมาก มีความสุข ที่ได้มาเรียนเกี่ยวกับผ้าทอ	กิจกรรมย้อมผ้าสนุกมาก ได้ รู้จักผ้าเบญจศรี	แรก ๆ อาจจะยากนิด หน่อย แต่ทำไปก็เข้าใจ สนุกมาก ๆ	ดีใจมาก กิจกรรมสนุก คุณยายเป็นกันเอง
ท	คุณยายน่ารัก สดใสมาก	กิจกรรมสนุกมาก ๆ	กิจกรรมย้อมผ้าสนุกมาก ไม่ยาก แต่ใช้เวลา	กิจกรรมสนุก คุณยาย สอนปักแซวให้ ไม่ยากมาก	วันสุดท้ายของกิจกรรม คิดถึงทุกคน ดีใจที่ได้มา ทำกิจกรรมทั้ง 5 ครั้ง มีความสุขมาก ๆ
ฒ	ดีใจที่ได้ร่วมกิจกรรม กับคุณยายทั้ง 5 ท่าน	ดีใจที่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	มัดย้อมสนุกมาก แต่ไม่รู้ว่า จะได้ลายตามที่ต้องการไหม	กิจกรรมสนุก คุณยาย คุณยายน่ารักมาก ๆ คอยแนะนำตลอด	คุณยายน่ารักมาก ได้พยายาทำคลิบ
ณ	กิจกรรมสนุกดีใจที่ได้ ทำกิจกรรม	กิจกรรมวันนี้สนุกมาก เพิ่งรู้ ว่าผ้าของจังหวัดตัวเอง คือลายอะไร	รู้สึกประทับใจและตื่นเต้นกับ การย้อมผ้ามาก สนุกมาก	ได้ปักแซวตกแต่ง กระเป๋า ไม่เคยทำแต่ สนุกดี	ดีใจที่ได้ลองทำคลิบสั้น กับเพื่อนและคุณยาย
ด	คุณยายน่ารักใจดี และดีใจที่ได้ร่วม กิจกรรมกับคุณยาย	ได้มาดูการทอผ้า สนุกมาก	สนุก ได้ย้อมกระเป๋ายาก สีธรรมชาติ	ได้รับประสบการณ์ใหม่ ดีใจที่ได้มาร่วม กิจกรรม	ได้ถ่ายคลิบ สนุกดี

จากตารางการสะท้อนคิดต่อกิจกรรมของนักเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นคือ

1) การสะท้อนคิดต่อการทำกิจกรรมในภาพรวม โดยนักเรียนสะท้อนคิดถึงกิจกรรมในภาพรวมว่ากิจกรรมมีความสนุก ดีใจที่ได้ทำกิจกรรม ได้ออกไปเรียนนอกห้องเรียน ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ในการทำกิจกรรม

2) การสะท้อนคิดต่อการทำผ้าทอโดยตรง โดยนักเรียนสะท้อนคิดถึงการได้มาเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้า มาดูการสาธิตการทอผ้า การย้อมสีผ้าทอเบญจศรี การปักแซว รวมถึงมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนจนอยากนำความรู้ไปต่อยอด เช่น การย้อมสีของตนเองที่บ้าน หรือการนำความรู้เรื่องการปักแซวไปปักตกแต่งผ้าที่บ้านของตนเอง

3) การสะท้อนคิดต่อการได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ โดยนักเรียนสะท้อนคิดถึงผู้สูงอายุว่า มีความน่ารัก ใจดี คอยช่วยเหลือนักเรียน และตลก เฮฮา ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ

4) การสะท้อนคิดถึงการอยากที่จะร่วมทำกิจกรรมอีก โดยปรากฏการสะท้อนคิดในกิจกรรมครั้งที่ 5 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายของกิจกรรม

สรุปได้ว่ากิจกรรมแผนการเรียนรู้ที่ 1 เป็นกิจกรรมแรกที่นักเรียนและผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านได้พบกัน โดยกิจกรรมมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ผ่านการทำความรู้จักกัน เพื่อให้ทั้งสอง

ช่วงวัยได้เริ่มปรับตัวเข้าหากัน ยังไม่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผ้าทอ แต่มีการแทรกเนื้อหา
ของผ้าทอผ่านการแสดงท่าทางเลียนแบบในช่วงต้นชั่วโมง และผ่านการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เพื่อให้
นักเรียนได้เรียนรู้และรู้จักวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการสะท้อนคิดของนักเรียนจำนวน 20 คน
พบว่า ในกิจกรรมที่ 1 นักเรียนชื่นชอบกิจกรรมและเกิดทัศนคติที่ดีกับผู้สูงอายุ ข้อความการสะท้อน
คิดเกี่ยวกับกิจกรรมเป็นข้อความในเชิงบวก เช่น กิจกรรมสนุก และชื่นชมผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมว่ามี
ความน่ารัก ตลก เป็นกันเอง กิจกรรมแผนการเรียนรู้ที่ 2 - 5 เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเริ่มได้เรียนรู้
เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษมากขึ้น นักเรียนจึงมีการสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรมทั้งเกี่ยวกับการทำ
กิจกรรมเกี่ยวกับผ้าทอและผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมในเชิงบวกทั้งสิ้น โดยมีทั้งการชื่นชมผู้สูงอายุ การ
บอกสิ่งที่นักเรียนชอบในการทำกิจกรรม รวมถึงการสะท้อนคิดถึงความอยากที่จะร่วมทำกิจกรรมอีก

3.2 ผลสัมฤทธิ์ด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 11 ผลสัมฤทธิ์ด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ข้อคำถาม	ผู้สูงอายุ	ก่อนใช้ชุดกิจกรรม	หลังใช้ชุดกิจกรรม
1. ท่านสามารถให้ ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอแก่ ผู้อื่นได้หรือไม่ เพราะ เหตุใด	ศรีลาวา	ได้ เพราะเคยมีประสบการณ์สอนทั้งสมาชิกใน กลุ่มและสาธิตให้คำแนะนำกับนักเรียนที่มาดู งานที่กลุ่มทอผ้า	ให้ได้ เพราะชำนาญในการทอผ้าแล้วก็ทำมา ตลอดหลายปี
	ศรีลำดวน	ได้ เพราะว่าเราทำทุกวันจนชำนาญ น่าจะสอน ได้ เคยสอนเด็กมาบ้างเล็กน้อย ที่มาดูงานที่ กลุ่ม เช่น สอนปั่นด้าย มาลองขึ้นกี่ เป็นต้น	ได้ เพราะทำอยู่ทุกวันจนชำนาญการ พอเขา ถามเราก็ให้คำแนะนำได้
	ศรีกุลลา	สอนได้บ้าง เพราะเคยสาธิตให้นักเรียนดู	ได้ เพราะทำอยู่ทุกวัน พอเด็กถามอะไรเกี่ยวกับ ผ้าทอเราก็สามารถตอบได้
	ศรีมะดัน	สามารถให้ได้ เพราะเราบอกได้ว่าทำยังไง มีสอนคนที่มาเรียนในกลุ่มบ้างเป็นผู้ใหญ่ แต่ ไม่เคยสอนเด็ก	ได้ เพราะทำอยู่ตลอด ทำมาเกิน 10 ปี แล้ว
	ศรีมะเกลือ	ได้บ้าง เพราะทอผ้ามานาน เคยสอนผู้ใหญ่มา บ้าง แต่ยังไม่เคยสอนเด็กประถมมาก่อน	สามารถให้ความรู้ได้ เพราะเราทำผ้าทออยู่แล้ว อยากสนับสนุนให้เขาทำ พอเด็กถามเราก็ตอบ ได้
2. ท่านรู้สึกดีใจหรือไม่ที่ ได้ช่วยให้ผู้อื่น สร้างสรรค์ผลงาน เกี่ยวกับผ้าทอได้สำเร็จ เพราะเหตุใด	ศรีลาวา	รู้สึกดีใจเวลาเขามีปัญหาในการทำผ้าทอพอ เขาทำตามคำแนะนำเราแล้วทำได้สำเร็จก็รู้สึก ภูมิใจ	ดีใจ ภาควิชาใจที่เด็กเขามาเรียนกับเรา มา ช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พอเขาทำได้ เราก็ดีใจ
	ศรีลำดวน	รู้สึกดีใจ ให้คำแนะนำได้ เคยให้คำแนะนำคน ที่มาฝึกทอผ้าในกลุ่ม ก็นึกใจที่เขาทำได้สำเร็จ ตามที่เรานำมา	ดีใจ เพราะเด็ก ๆ เขาจะได้นำไปสาน อนุรักษ์ ต่อจากเรา และช่วยให้เขาเห็นคุณค่าผ้าทอมาก ขึ้น เพราะเขามาเห็นเราทำว่าน่าจะได้ผ้าทอแต่ ละฝีมือน่ายก และเด็กเขาก็มีความสุขใจดี
	ศรีกุลลา	ดีใจที่เราสามารถบอกเขาได้แล้วเขาทำงาน สำเร็จ	ดีใจ เพราะเด็กเขาสนใจอยากรู้ มักสอบถามเรา ตลอด พอเขาทำสำเร็จเราก็ภูมิใจที่เขาทำได้ ไม่ เหงาเวลาอยู่กับเขา

ข้อคำถาม	ผู้สูงอายุ	ก่อนใช้ชุดกิจกรรม	หลังใช้ชุดกิจกรรม
	ศรีมะดัน	ดีใจ เพราะพอเขาได้รับความรู้จากเราแล้วทำ ผ้าออกมาได้สำเร็จ	ดีใจที่เขาสามารถทำได้ เพราะเด็กเขาตั้งใจ เรา ก็มีส่วนช่วยบอกเขา พอเขาทำได้เราก็ดีใจกับ เขา
	ศรีมะเกลือ	ดีใจที่เขาทำได้สำเร็จ เพราะเราสอนเอง	ดีใจมาก เพราะเป็นการสอนเด็กประถมครั้งแรก เวลาเขาถามแล้วเอาคำแนะนำเราไปทำงาน สำเร็จเราก็ดีใจ ภูมิใจที่เราแนะนำให้เขาทำงาน ได้เสร็จทุกชิ้น
3. ท่านมีความกล้าที่จะ เสนอความคิดเห็นอย่า ตรงไปตรงมาได้หรือไม่ เพราะเหตุใด	ศรีลาวา	พูดได้เลย ตรงไหนยังไม่สวยก็ให้คำแนะนำไป ตรง ๆ เพราะอยากให้งานออกมาดี มีคุณภาพ เขาก็ฟังเรา	ได้ เพราะเด็กเขาถามเราตลอดเวลาที่ทำได้ และเขาฟังเวลาเราแนะนำ ให้ความเคารพเรา รู้สึกสบายใจและไม่เหงาเลย แรก ๆ ก็ตื่นเต้น แต่พอสนิทกับเด็กก็สนุก เด็กเขาคุยเก่ง
	ศรีลำดวน	ไม่แน่ใจ เพราะบางที่เขาไม่ฟัง เราว่าอย่างนี้ดี แต่เขาว่าไม่ดี ต้องขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าเขาจะ เปิดใจฟังเราไหม	ได้ เพราะตอนทำกิจกรรมเด็กเขาสนใจอยากรู้ อยากทำเป็น แล้วเขาฟังเรา พอเราแนะนำเขาก็ ทำตาม เขาทำตามแล้วสำเร็จเราก็ดีใจ
	ศรีกุลา	ไม่แน่ใจ กลัวเด็กเขาว่า ต้องขึ้นอยู่กับเด็กว่า เขาเปิดใจฟังไหม	ได้ เพราะเขาตั้งใจฟัง เขาอยากรู้ เขาสนใจ กิจกรรมมันสนุก แล้วพอเราบอกเขาก็ทำตาม ไม่มีว่าไม่ฟังเรา
	ศรีมะดัน	ไม่กล้าพูดเท่าไร เพราะไม่เก่งในการพูด	ได้ เพราะเด็กเขาสนใจถามเรา เด็กเขาดี กล้า ถาม กล้าพูดกับเรา พูดสุภาพกับเราด้วย เราเลย กล้าเสนอแนะความคิดเห็นเรากับเขา
	ศรีมะเกลือ	ไม่กล้าพูดเท่าไร เพราะพูดไม่ค่อยเก่ง กลัวว่า จะขัดแย้งกับคนอื่น กลัวเด็กจะไม่ฟังด้วย	เสนอความคิดเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา เพราะ เด็กเขาสนใจ เขาฟังเราด้วย รู้สึกสบายใจที่จะ แนะนำเขา พูดคุยกับเขา
4. ท่านสามารถแบ่งปัน เรื่องราวที่ดีของท่านกับ ผู้อื่นได้หรือไม่ เพราะ เหตุใด	ศรีลาวา	ได้ ถ้าเจอเรื่องดี ๆ แล้วมีโอกาสนึกจะเล่า เช่น เจอผ้าลายสวย ๆ ก็เอามาเล่าให้สมาชิกกลุ่ม ฟัง เพราะอยากแบ่งปันที่ไปเจอมา	ได้ เพราะพฤติกรรมเด็กเขาดี เด็กเขาคุยเก่ง น่ารัก เขาถามตลอด ให้ความสนใจเรากับงานที่ เขาทำ
	ศรีลำดวน	ได้บ้าง แล้วแต่สถานการณ์เพราะบางทีเรื่องดี ของเราแต่อาจไม่ดีของเขา ขึ้นอยู่กับผู้ฟังว่า เป็นใคร	ได้ เพราะเด็กเขาสนใจที่จะฟังเรา สนใจถามเรา ตลอดเวลา เขาคุยเก่ง สนุก เราก็อยากแบ่งปัน เรื่องดี ๆ ที่เราเจอให้เขาฟัง
	ศรีกุลา	ได้ แต่ขึ้นอยู่กับคนฟังว่าเขาจะรับฟังเราไหม	ได้ เพราะเขาสนใจ เขาถามบ่อย เราทำงานกับ เขาเราก็รู้สึกสบายใจ เลยกล้าเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ เขาฟัง
	ศรีมะดัน	ได้บ้าง เล่าให้คนในกลุ่มหรือลูกหลานฟัง เรื่อง ไปเจอคนใหม่ ๆ หรือเรื่องผ้าทอที่เราทำ	ได้ เพราะเด็กเขาชอบฟังเรื่องราวของเรา เขา สนใจถาม ฟังเรา ไม่เหงาเลยตอนทำกิจกรรม เราตั้งใจมาก
	ศรีมะเกลือ	ได้บ้าง เคยแบ่งปันให้คนที่บ้านฟังบ้าง บางที เจอเรื่องดี ๆ มาไม่กล้าเล่าก็มี เพราะเล่าไม่เก่ง และขึ้นอยู่กับคนฟังด้วย ถ้าเขาไม่ยอมฟังเรา ก็ไม่อยากเล่า	ได้ เพราะเด็กเขาให้ความสนใจเรา อยากรู้เรื่อง ของเรา อยู่ด้วยแล้วสบายใจ เด็กเขาน่ารักกับ เรา ทำให้กล้าเล่าให้เขาฟัง

จากตารางที่ 11 การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุทั้ง 5 คน ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม สรุปได้ว่า

ข้อที่ 1 ท่านสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอแก่ผู้อื่นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้สูงอายุทั้ง 5 คน สามารถให้ความรู้แก่ผู้อื่นได้ทั้งก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม เนื่องจากทุกคนเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ทอผ้ามาอย่างยาวนานจนเกิดเป็นความชำนาญ มีผู้สูงอายุจำนวน 2 คน เคยมีประสบการณ์สอนผู้ใหญ่แต่ยังขาดประสบการณ์ในการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษา หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุทั้ง 5 คน สามารถถ่ายทอดให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้

ข้อที่ 2 ท่านรู้สึกดีใจหรือไม่ที่ได้ช่วยให้ผู้อื่นสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับผ้าทอได้สำเร็จ เพราะเหตุใด

ผู้สูงอายุทั้ง 5 คน รู้สึกดีใจทั้งก่อนใช้ชุดกิจกรรมและหลังใช้ชุดกิจกรรม โดยให้เหตุผลว่าเพราะเป็นผู้ให้ความรู้ คำแนะนำด้วยตนเองจนนักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับผ้าทอได้สำเร็จ และมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เห็นคุณค่า ช่วยกันสืบสาน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อที่ 3 ท่านมีความกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมมีผู้สูงอายุจำนวน 1 คน ที่สามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา ส่วนผู้สูงอายุอีก 4 คน มีความรู้สึกไม่แน่ใจในการเสนอความคิดเห็นของตนเองต่อผู้อื่น โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากขึ้นอยู่กับผู้ฟังว่าพร้อมที่จะรับฟังหรือไม่ และเป็นคนที่พูดไม่เก่ง แต่หลังการใช้ชุดกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุทั้ง 5 คน สามารถเสนอความคิดเห็นของตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา โดยให้เหตุผลว่านักเรียนให้ความสนใจดี มีการพูดคุยอย่างสนุกสนาน สอบถามอยู่เสมอ และให้ความเคารพกับผู้สูงอายุตลอดการทำกิจกรรม ผู้สูงอายุจึงรู้สึกสบายใจในการกล้าที่จะเสนอแนะความคิดเห็นของตนเองได้มากขึ้น

ข้อที่ 4 ท่านสามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดีของท่านกับผู้อื่นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีผู้สูงอายุ 2 คน สามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดีของตนเองกับผู้อื่นได้ แต่ผู้สูงอายุอีก 3 คนสามารถแบ่งปันได้บ้าง โดยให้เหตุผลว่าขึ้นอยู่กับผู้ฟังว่าพร้อมจะรับฟังหรือไม่ แต่หลังจากใช้ชุดกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุสามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดีของตนเองกับนักเรียนได้ เนื่องจากนักเรียนให้ความสนใจ ให้ความสนใจ พูดคุย สอบถามกับผู้สูงอายุได้อย่างสนุกสนาน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสบายใจ และไม่เหงาตลอดการทำกิจกรรม ผู้สูงอายุจึงสามารถแบ่งปันเรื่องราวดี ๆ ที่ตนเองมีหรือเคยพบเจอกับนักเรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุทั้ง 5 คน หลังการใช้ชุดกิจกรรม พบว่า บทสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุสอดคล้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนี้

การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ โดยรับรู้ว่าคุณเองนั้นมีความรู้ความสามารถด้านผ้าทอและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ เนื่องจากมีประสบการณ์ในการทำงานมาอย่างเป็นประจำและยาวนาน ในช่วงก่อนใช้ชุดกิจกรรมถึงแม้ผู้สูงอายุบางคนจะเคยสอนแค่ผู้ใหญ่ที่มาเรียนในกลุ่มทอผ้า และสอนแบบตัวต่อตัว แต่หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เช่นกัน

การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ โดยได้รับความสนใจ ใส่ใจ ได้รับการยอมรับ และความรักจากจากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันและการสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุที่มีต่อกันในแต่ละกิจกรรม

ตัวอย่างการสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุที่มีต่อกันในแต่ละกิจกรรม

“...ฝากถึงคุณยาย “ศรีมะเกลือ” นะครับ คุณยายเป็นคนที่ดีลมากเลยครับ เป็นคนชอบพาดลก...” นักเรียน ค

“...คุณยายใจดีมากเลยค่า ยิ้มแย้มแจ่มใส...” นักเรียน ญ

“...รักคุณยายค่ะ คิดถึงนะคะ คุณยายน่ารักสุด ๆ เลยค่ะ...” นักเรียน ท

“...เด็กน่ารัก มีความสนุกสนาน สัมไปเลยว่าแก่...” คุณยายศรีลาวา

“...เด็กถามตลอด พอบอกเขาก็ฟังและทำตาม ให้ความเคารพเรา ถ้ามีโอกาสก็อยากทำอีก...” คุณยายศรีลำตวน

“...เด็กเราแข็งแรงมาก มีเข้ามาพูดคุยสอบถามตลอด สนุกที่ได้ทำงานกับเด็ก...” คุณยายศรีมะเกลือ

การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจ ก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีผู้สูงอายุ 4 คน ไม่กล้าในการให้คำแนะนำแก่ผู้อื่น เนื่องจากกลัวความขัดแย้ง กลัวว่าเด็กอาจจะไม่ฟัง และตนเองพูดไม่เก่ง แต่หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 5 คน สามารถให้คำแนะนำของตนเองกับนักเรียนได้ โดยให้เหตุผลว่านักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจ และสร้างความรู้สึกรักสบายใจแก่ผู้สูงอายุเมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความกล้าที่จะเสนอแนะและให้ข้อเสนอแนะของตนเองแก่นักเรียน

การรับรู้ว่าคุณมีความดี ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างรู้สึกดีใจที่ได้มีส่วนในการให้ความช่วยเหลือ ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ รวมถึงการรับรู้ว่าคุณมีเรื่องราวดี ๆ ที่สามารถแบ่งปันแก่นักเรียนได้ระหว่างการทำกิจกรรม

จากการทำกิจกรรมสามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น โดยรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการทอผ้า เนื่องจากมีประสบการณ์ในการทำงานมายาวนาน การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญที่ได้รับความสนใจ การยอมรับ จากนักเรียน การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจโดยสามารถเสนอแนะความคิดเห็นของตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา และการรับรู้ว่าคุณมีความดีจาก ความภาคภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ได้ช่วยเหลือ และบอกเล่าประสบการณ์ดี ๆ แก่นักเรียน

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจหลังจากทำกิจกรรมดังนี้

- 5 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00
- 4 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50
- 3 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50
- 2 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50
- 1 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50

ตารางที่ 12 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสองช่วงวัย

ที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					N	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1					
1	ฉันได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	17	7	1	-	-	25	4.64	92.80	0.57	มากที่สุด
2	ฉันได้รับความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม	11	14	-	-	-	25	4.44	88.80	0.51	มาก
3	ฉันคิดว่าเนื้อหาของกิจกรรมมีความน่าสนใจ	12	11	2	-	-	25	4.40	88.00	0.65	มาก
4	ฉันชอบการทำกิจกรรมศิลปะกับคนต่างวัย	15	9	1	-	-	25	4.56	91.20	0.58	มากที่สุด
5	ฉันอยากทำกิจกรรมกับคนต่างวัยอีก	13	10	2	-	-	25	4.44	88.80	0.65	มาก
6	ฉันพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรม	15	9	1	-	-	25	4.56	91.20	0.58	มากที่สุด
7	ฉันพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	6	16	3	-	-	25	4.12	82.40	0.60	มาก
8	ฉันพึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรม	11	13	1	-	-	25	4.40	88.00	0.58	มาก
9	ฉันพึงพอใจในวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม	17	6	2	-	-	25	4.60	92.00	0.64	มากที่สุด
10	ฉันพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม	18	5	2	-	-	25	4.64	92.80	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 สรุปได้ว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 25 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.64 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีได้มีส่วนร่วมอย่างมากที่สุดในการทำกิจกรรม 2. ด้านความพึงพอใจ

ในการทำกิจกรรมศิลปะกับคนต่างวัย มีค่าเฉลี่ย 4.56 แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างชอบที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับคนต่างวัย ถึงแม้จะมีความต่างของช่วงวัยที่มาก แต่ทั้งสองฝ่ายก็สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และประสบผลสำเร็จ 3. ด้านความพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.56 แสดงว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่ารูปแบบกิจกรรมมีความน่าสนใจ เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัย 4. ด้านความพึงพอใจในวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.60 แสดงว่าวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีคุณภาพ มีความพร้อมและเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการทำกิจกรรม และ 5. ด้านความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.64 แสดงให้เห็นว่าสื่อการเรียนรู้ที่ใช้เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรม

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.44 แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัยได้รับความรู้/ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ซึ่งต่างเกิดการการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ 2. ด้านเนื้อหาของกิจกรรมมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย 4.40 โดยเป็นกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ผนวกทั้งความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปะเข้าด้วยกัน 3. ด้านความอยากทำกิจกรรมกับคนต่างวัยอีก มีค่าเฉลี่ย 4.44 แสดงว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัยมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน 4. ด้านความพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.12 กิจกรรมใช้เวลาครั้งละ 2 ชั่วโมง จำนวนทั้งสิ้น 5 ครั้ง เหมาะสมกับกิจกรรม และ 5. ด้านความพึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.40 โดยกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมทั้งในโรงเรียนและกลุ่มทอผ้า ทำให้ผู้สูงอายุก็ได้เข้าไปทำกิจกรรมและเยี่ยมชมโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็ได้ไปทำกิจกรรมและเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้าของผู้สูงอายุ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้กันทั้งสองฝ่าย

ในส่วนของการข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ข้อเสนอแนะในเรื่องของเวลา อยากให้มีเวลาในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแต่ละครั้งมีการทำกิจกรรมใหม่ทุกครั้ง ดังนั้นนักเรียนบางคนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้นาน เช่น การปักแซวผ้า ดังนั้นจึงมีบางคนทำงานไม่เสร็จตามกรอบเวลา และข้อเสนอแนะอยากให้มียุทธศาสตร์ในการทำกิจกรรมมากขึ้น และอยากให้นักเรียนได้ทดลองการทอผ้าบนที่ทอผ้าจริง ๆ

การศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัยพึงพอใจในชุดกิจกรรมเป็นอย่างมากในทุกด้าน รูปแบบกิจกรรมเหมาะสมทั้งในเนื้อหาและผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัย ให้ทุกคนได้ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างการทำ

กิจกรรมจนทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกิดการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอเพิ่มขึ้นและ
 อยากที่จะทำกิจกรรมร่วมกันกับคนต่างวัยอีก

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ชุติกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์
 ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สามารถส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาเกิดการเห็นคุณค่า
 ในอัตลักษณ์ผ้าทอเพิ่มขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 เพิ่มขึ้น ผ่านกระบวนการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เพียงแคให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้
 ด้านผ้าทอมาให้ความรู้กับนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัยให้คนทั้ง
 สองช่วงวัยได้ทำกิจกรรมร่วมกันผ่านบรรยากาศที่ดีก่อนนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ที่มุ่งเน้นการสร้าง
 ความร่วมมือระหว่างคนสองวัย จนทำให้บรรยากาศในการทำกิจกรรมมีความสุขสนุกสนานไว้วางใจ ให้
 เกียรติ และร่วมมือกันในการทำกิจกรรมจนสำเร็จเป็นชิ้นงาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง มีขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ระยะการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ออกแบบชุดกิจกรรม และออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้คะแนนเฉลี่ยค่า IOC 0.5 คะแนนขึ้นไปในทุกรายการ จากนั้นนำเครื่องมือของจริยธรรมวิจัยในคนครั้งที่ 1

2) ศึกษารูปแบบและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ จากนั้นออกแบบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และตรวจสอบชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (IOC) ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้คะแนนเฉลี่ยค่า IOC 0.5 คะแนนขึ้นไปในทุกรายการ ปรับปรุงชุดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเครื่องมือของจริยธรรมวิจัยในคนครั้งที่ 2

การวิจัยระยะที่ 2 ระยะทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1) ทดลองใช้กับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง (Try out) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน และปรับแก้ชุดกิจกรรมตามความเหมาะสม

2) ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนทำกิจกรรม ระหว่างทำกิจกรรม และหลังทำกิจกรรม จากนั้นวิเคราะห์ผลการทดลอง สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม

ตอนที่ 3 ผลการใช้ชุดกิจกรรม

ตอนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ จำนวน 3 คน พบว่า

1) ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอ

การได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผ้าทอของปราชญ์ชาวบ้านนั้นได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลในครอบครัว หรือชุมชน โดยมีการเรียนรู้ทั้งจากที่บ้านและการเรียนผ่านศูนย์ทอผ้าของชุมชน ผ่านการฝึกฝนอย่างเป็นประจำและสม่ำเสมอจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ ปัญหาของการทำงานผ้าทอในปัจจุบันที่พบมักเป็นความไม่สม่ำเสมอของงานทั้งการทอ การย้อม การปักแซว โดยวิธีแก้ปัญหาคือการสอบถามวิธีแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญและการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เนื้อหาที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้จัดกิจกรรมเป็นเนื้อหาที่ง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น เรื่องลวดลายผ้าเหยียบลายลูกแก้ว การย้อมสีผ้าทอเบญจศรี และการปักแซว โดยหากมีอุปกรณ์พร้อมก็สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ภายใน 2 ชั่วโมง

2) ด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ

การออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ ครูคอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านเป็นทั้งผู้ให้ความรู้และสามารถร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียน โดยกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยต้องมีการสานความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองช่วงวัยก่อนนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผ้าทอ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบของงาน วิธีการทำ โดยรูปแบบของงานเป็นรูปแบบของศิลปะประยุกต์ที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) ด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าใน

ตนเอง

การออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับผ้าทอ สามารถให้ความรู้และช่วยเหลือนักเรียนตลอดการทำกิจกรรมจนสำเร็จเป็นชิ้นงานได้ กิจกรรมต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับฟังที่ดี ประเมินและมีการสะท้อนคิดเพื่อชื่นชมกันอย่างสม่ำเสมอ

4) ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรม

ในด้านของสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรม ไม่จัดกิจกรรมแค่ในห้องเรียน สามารถจัดกิจกรรมในสถานที่ที่มีการทำผ้าทอ บรรยากาศปลอดโปร่ง มีความพร้อมในวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน บรรยากาศเปลี่ยนแปลงไปตามกิจกรรม สร้างบรรยากาศที่ทำให้ นักเรียนและผู้สูงอายุเกิดบรรยากาศผ่อนคลาย สร้างความร่วมมือระหว่างคนทั้งสองช่วงวัย

5) ข้อควรระวัง ปัญหา และอุปสรรค

ข้อควรระวังหลักคือความแตกต่างระหว่างวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้สูงอายุ ช่วงวัยที่ต่างกันอาจจะเกิดการสื่อสารผิดพลาด ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน แรงจูงใจในการเรียนรู้ของทั้งสองช่วงวัยว่าเรียนไปแล้วสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้หรือไม่ อย่าปล่อยให้ใครรู้สึกโดดเดี่ยว และคอยสังเกตปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง

6) วิธีแก้ไขปัญหา

วิธีแก้ไขปัญหาคือผู้วิจัยต้องออกแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมมากที่สุด และผู้จัดกิจกรรมต้องมีความรู้ทั้งในศาสตร์ของ Andragogy และ Pedagogy เพื่อออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองช่วงวัย

7) การเผยแพร่ผลงาน

การเผยแพร่ผลงานสามารถทำได้หลากหลายทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดยปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก สามารถเข้าถึงผู้คนได้ในหลากหลายพื้นที่มากขึ้น สามารถสร้างแรงจูงใจและความสนใจของผู้คนได้ดี ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การเผยแพร่ผลงานผ่านสื่อออนไลน์

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปข้อมูลและนำมาพัฒนาเป็นชุดกิจกรรม ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน และ 4) การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้กิจกรรมทั้งสิ้น 5 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง มีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 แผนการเรียนรู้ เรื่อง “รู้จักฉันรู้จักเธอ” ดำเนินการจัดกิจกรรมในโรงเรียน เป็นกิจกรรมพบกันครั้งแรกระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้สูงอายุนอกจากนี้ยังหาข้อตกลงในการเรียนร่วมกันระหว่างทั้งสองช่วงวัย มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับผ้าทอเล็กน้อยเพื่อให้นักเรียนเริ่มคุ้นเคยผ่านการทำกิจกรรมทำทางเลียนแบบคำ เช่น คนปั้นด้าย คนทอผ้า และการมอบหมายงานให้นักเรียนสัมภาษณ์ผู้สูงอายุผ่านคำถามที่นักเรียนสนใจ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบแผนภาพเพื่อบอกเล่าเรื่องราว

กิจกรรมที่ 2 แผนการเรียนรู้ เรื่อง “ลวดลายสวยใย” ดำเนินกิจกรรมที่กลุ่มทอผ้า โดยนักเรียนได้มาเห็นอุปกรณ์ในการทำผ้าทอ ขั้นตอนการทอผ้าผ่านการสาธิตของผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ลวดลายของผ้าเหียบลายลูกแก้ว และการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผ้าเหียบลายลูกแก้ว กิจกรรมมีการสร้างความร่วมมือระหว่างวัยผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนและผู้สูงอายุได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะออกแบบผลิตภัณฑ์จากลายผ้าร่วมกันโดยใช้ความรู้เกี่ยวกับสีคู่ตรงข้าม

กิจกรรมที่ 3 แผนการเรียนรู้ เรื่อง “มัดย้อมผูกพัน” ดำเนินกิจกรรมที่กลุ่มทอผ้า นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นที่ให้สีจนเกิดเป็น “ผ้าทอเบญจศรี” ซึ่งเป็นสีผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ และการได้ทดลองเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ่านการมัด และย้อมเป็นลวดลายต่าง ๆ ผ่านผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋าผ้า ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น โดยเป็นกิจกรรมกลุ่มระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้สูงอายุ นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดความรู้แล้ว ยังส่งเสริมให้คนสองช่วงวัยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ 4 แผนการเรียนรู้ เรื่อง “ปักแซวท้องถิ่น” ดำเนินกิจกรรมที่กลุ่มทอผ้า นักเรียนได้เรียนรู้การปักแซว ซึ่งเป็นการปักเพื่อตกแต่งลวดลายบนผ้า นักเรียนจะได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ่านการปักแซวบนผ้าที่นักเรียนได้ทำการย้อมในกิจกรรมที่ 3 “มัดย้อมผูกพัน” โดยใช้ความรู้เรื่องสีคู่ตรงข้ามในการเลือกสีไหมพรมที่ใช้ในการปัก ซึ่งภายในกิจกรรมนอกจากการสาธิตของผู้สูงอายุแล้ว แต่ละกลุ่มยังจะมีผู้สูงอายุประจำกลุ่มคอยดูแลให้ความช่วยเหลือและทำงานร่วมกับนักเรียน

กิจกรรมที่ 5 แผนการเรียนรู้ เรื่อง “สายใยท้องถิ่นสู่โลกกว้าง” ดำเนินกิจกรรมที่กลุ่มทอผ้า นักเรียนได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานผ่านการทำคลิปสั้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนและผู้สูงอายุต้องการสื่อ อาจเป็นการเล่าเรื่องราวผ้าทอ กลุ่มทอผ้า หรือความประทับใจอื่น ๆ ของการทำกิจกรรม

การเผยแพร่ผลงาน มีการเผยแพร่ผลงานผ่านสื่อโซเชียล โดยเผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊ก

การวัดผลและประเมินผล

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีการวัดและประเมินผลดังนี้

1) ก่อนทำกิจกรรม

นักเรียนทำแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอก่อนใช้ชุดกิจกรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาประถมศึกษา และผู้สูงอายุทำแบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนทำกิจกรรม

2) ระหว่างทำกิจกรรม

นักเรียนและผู้สูงอายุทำกิจกรรมทั้งสิ้น 5 กิจกรรม จำนวน 5 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง โดยเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละครั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะทำการสะท้อนคิดความรู้สึของตนเองต่อกิจกรรมและต่อเพื่อนร่วมเรียนต่างวัย และมีการวัดผลผ่านแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตลอดทั้ง 5 กิจกรรม ที่แสดงออกถึงการเห็นคุณค่า 3 ระดับ คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง และขั้นการเห็นคุณค่า

3) หลังทำกิจกรรม

นักเรียนทำแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอหลังใช้ชุดกิจกรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาประถมศึกษา ผู้สูงอายุทำแบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนทำกิจกรรม และนักเรียนและผู้สูงอายุทำแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 3 ผลการใช้ชุดกิจกรรม

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน สามารถสรุปผลการใช้ชุดกิจกรรมได้ดังนี้

1) ผลด้านการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอของนักเรียนประถมศึกษา

จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน จำนวน 5 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง หลังการใช้ชุดกิจกรรมจากการสังเกตพฤติกรรมการเห็นคุณค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในระดับมาก จำนวน 20 คน โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่

ขั้นการรับรู้ นักเรียนร่วมถามคำถามทั้งผู้สอนและผู้สูงอายุ ฟังและทำกิจกรรม อย่างตั้งใจ สามารถเลือกสิ่งที่ชอบในการทำกิจกรรมได้

ขั้นการตอบสนอง นักเรียนร่วมตอบคำถามในชั้นเรียน สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถนำเสนอผลงานได้

ขั้นการเห็นคุณค่า นักเรียนสามารถบอกคุณค่าของผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษได้ทั้งในเชิงของความงาม ความสำคัญ และคุณค่าของเศรษฐกิจ สามารถเชิญชวนให้ผู้อื่นรู้จักผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษได้ผ่านการสร้างสรรค์คลิปสั้น

จากผลเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนประถมศึกษาจากแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอเมื่อเฉลี่ยในภาพรวม พบว่า ผลคะแนนการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้ชุดกิจกรรมนักเรียนทุกคนมีคะแนนพัฒนาการการเห็นคุณค่ารายบุคคลสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรม

ผลการสะท้อนคิดต่อกิจกรรมของนักเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นคือ

1.1 การสะท้อนคิดต่อการทำกิจกรรมในภาพรวม โดยนักเรียนสะท้อนคิดถึงกิจกรรมในภาพรวมว่า กิจกรรมมีความสนุก ตีใจที่ได้ทำกิจกรรม ได้ออกไปเรียนนอกห้องเรียน ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ในการทำกิจกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนเกิดความรู้สึกเชิงบวกต่อการร่วมกิจกรรม

1.2 การสะท้อนคิดต่อการทำผ้าทอโดยตรง โดยนักเรียนสะท้อนคิดถึงการได้มาเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้า มาดูการสาธิตการทอผ้า การย้อมสีผ้าทอเบญจศรี การปักแซว รวมถึงมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนจนอยากนำความรู้ไปต่อยอด เช่น การย้อมสีของตนเองที่บ้าน หรือการนำความรู้เรื่องการปักแซวไปปักตกแต่งผ้าที่บ้านของตนเอง เป็นต้น

1.3 การสะท้อนคิดต่อการได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ โดยนักเรียนสะท้อนคิดถึงผู้สูงอายุว่า มีความน่ารัก ใจดี คอยช่วยเหลือนักเรียน และตลก เฮฮา ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ

1.4 การสะท้อนคิดถึงการอยากที่จะร่วมทำกิจกรรมอีก โดยปรากฏการสะท้อนคิดในกิจกรรมครั้งที่ 5 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายของกิจกรรม

สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านผ้าทอของท้องถิ่นซึ่งช่วยส่งเสริมการลดช่องว่างระหว่างวัย สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมให้แก่คนทั้งสองวัยได้

2) ผลด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น โดยโดดเด่นในด้านการ**รับรู้ว่ามีอำนาจ** ก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน จาก 5 คน ไม่กล้าให้คำแนะนำแก่ผู้อื่น เนื่องจากกลัวความขัดแย้ง กลัวว่าเด็กอาจจะไม่ฟัง และตนเองพูดไม่เก่ง แต่หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 5 คน สามารถให้คำแนะนำของตนเองกับนักเรียนได้ โดยให้เหตุผลว่านักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจ และสร้างความรู้สึกละอายใจแก่ผู้สูงอายุเมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความกล้าที่จะเสนอแนะและให้คำแนะนำของตนเองแก่นักเรียน และ **การรับรู้ว่ามีคุณค่า** โดยก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน สามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดีของตนเองกับผู้อื่นได้ แต่ผู้สูงอายุอีก 3 คนสามารถแบ่งปันได้บ้าง โดยให้เหตุผลว่าขึ้นอยู่กับผู้ฟังว่าพร้อมจะรับฟังหรือไม่ หลังใช้ชุดกิจกรรมพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 5 คนสามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดีของตนเองได้ ต่างรู้สึกดีใจที่ได้มีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ รวมถึงการรับรู้ว่ามีเรื่องราวดี ๆ ที่สามารถแบ่งปันแก่นักเรียนได้ระหว่างการทำกิจกรรม ผ่านการสะท้อนคิดต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุ

3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 25 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 2. ด้านความพึงพอใจในการทำกิจกรรมศิลปะกับคนต่างวัย 3. ด้านความพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรม 4. ด้านความพึงพอใจในวัสดุ-

อุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม และ 5. ด้านความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม โดยด้านการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และ ด้านความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุดสะท้อนถึงความพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนทั้งสองช่วงวัยได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างทั่วถึงและมีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเน้นให้นักเรียนได้ไปสัมผัสประสบการณ์ตรงจะกลุ่มทอผ้าในชุมชน

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม 2. ด้านเนื้อหาของกิจกรรมมีความน่าสนใจ 3. ด้านความอยากทำกิจกรรมกับคนต่างวัยอีก มีค่าเฉลี่ย 4. ด้านความพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และ 5. ด้านความพึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรม โดยคะแนนด้านความพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ข้อเสนอแนะในเรื่องของเวลา อยากให้มีเวลาในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแต่ละครั้งมีการทำกิจกรรมใหม่ทุกครั้ง ดังนั้นนักเรียนบางคนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในบางกิจกรรมมาก เช่น การปักแซวผ้า ดังนั้นจึงมีนักเรียนบางคนทำงานไม่เสร็จตามกรอบเวลา และข้อเสนอแนะอยากให้มีระยะเวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้น และอยากให้นักเรียนได้ทดลองการทอผ้าบนกี่ทอผ้าจริง ๆ

จากการศึกษา พบว่า ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีจุดเด่นที่ไม่ได้เพียงให้นักเรียนรับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่มีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและผู้สูงอายุที่เป็นผู้รู้ด้านผ้าทอก่อนนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ และรูปแบบกิจกรรมมีการสร้างความร่วมมือระหว่างวัยในกลุ่มร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการทำกิจกรรมโดยให้ทั้งสองช่วงวัยได้สร้างสรรค์คลิปวิดีโอบอกเล่าเรื่องราวของผ้าทอในรูปแบบที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เห็นว่าการร่วมกันรักษา สืบทอด ส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้นไม่จำกัดเพียงแค่การเรียนรู้ ทำตาม หรือสร้างสรรค์ผลงานต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียในการสื่อสารความงาม คุณค่าของผ้าทอให้ผู้คนภายนอกรู้จักมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอและผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจากการวิจัยแบ่งได้ 3 ประเด็น คือ 1) ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2) ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม และ 3) ผลการใช้ชุดกิจกรรม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1) รูปแบบการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอ

การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผ้าทอในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาในกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบันของผู้วิจัย พบว่า ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยอาจเป็นบุคคลในครอบครัวหรือในชุมชน จากงานวิจัยของ พระวรชัย อานนโท (ใจประการ) และคณะ (2565) พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เรียนรู้ และสืบทอดกันในครอบครัวหลายชั่วอายุคน รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุที่พบ คือ การเรียนรู้จากครู การเรียนรู้จากพี่ การเรียนรู้จากเพื่อน การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ การศึกษาจากเอกสาร การแข่งขัน และการประกวดภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำเนื้อหาของอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษไปใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาจึงควรเริ่มจากเนื้อหาที่ง่าย เหมาะสมกับวัย

2) กิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ

บทบาทของครูหรือผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการเรียนรู้ยุคปัจจุบันไม่เพียงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ สามารถร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียน ซึ่งสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 คือการสร้างทักษะด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทักษะเหล่านั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการฟัง การบันทึกเพียงอย่างเดียว ผู้สอนจึงต้องปรับบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว มาเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้อย่างครบถ้วนรอบด้าน (พรชัย วันทุม และคณะ, 2567) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือ

ปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษาดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) รูปแบบกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมการสานความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองช่วงวัยก่อนนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผ้าทอ ส่งเสริมการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งการทำกิจกรรมไม่ใช่เพียงผู้สูงอายุทำให้ดูแล้วเด็กทำตาม แต่มีการส่งเสริมให้เกิดการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือกันทำกิจกรรมจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยอรนุช ลิ้มตศิริ (2542) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนร่วมกันปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีการใช้กระบวนการกลุ่มและการสื่อสารภายในกลุ่มจนสมาชิกเกิดความเข้าใจตรงกันและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เนื้อหาในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบของงาน วิธีการทำ โดยรูปแบบของงานเป็นรูปแบบของศิลปะประยุกต์ที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก การฝึกสร้างสรรค์ผลงานผ่านการถ่ายคลิปและการเผยแพร่ผลงานของผู้เรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงโอกาสในการเผยแพร่ผลงานที่เปิดกว้างและเข้าถึงผู้คนได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากงานวิจัยของ มรุต มากขาว (2565) พบว่า กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้จากงานศิลปะพื้นบ้านมาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นผลงานของตนเอง สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเพิ่มขึ้นได้

3) กิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

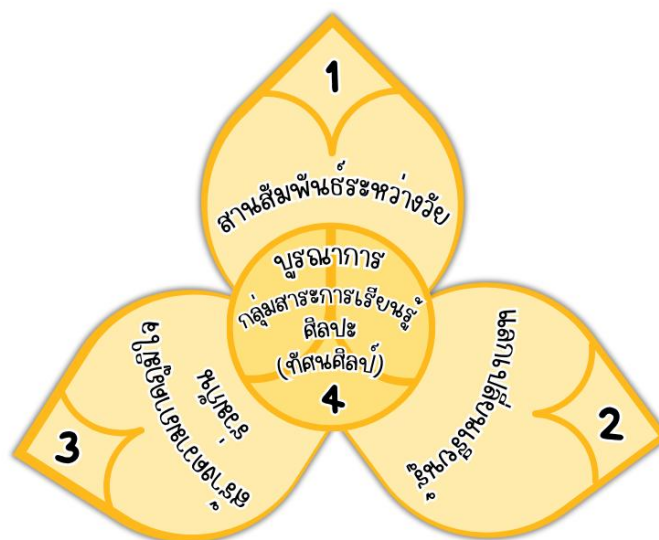
ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับผ้าทอ สุขภาพร่างกายแข็งแรง และมีความสะดวกใจการร่วมทำกิจกรรมกับนักเรียน สอดคล้องกับ อธิปไตย จาตฮามรด และศุภลักษณ์ สุวรรณชฎ (2561) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นอย่างมากในการทำหน้าที่ทอผ้าด้วยมือโดยเป็นพลวัติท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีการรวมกลุ่มช่างทอผ้าที่รวมตัวกันทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ซึ่งผู้สูงอายุถือเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ และต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมที่ต่างไปจากเดิมและสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลง และการปรับตัวที่ดีของผู้สูงอายุ คือ การหาความสนใจในการเข้าสู่สังคมใหม่ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมกับสังคมอย่างต่อเนื่อง คงไว้ซึ่งบทบาทที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกถึงการมีคุณค่า การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุเพื่อให้มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ ทำ

ได้โดยการดูแลเอาใจใส่ ประณินบัติด้วยความเคารพยกย่อง ช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างมีจุดหมายที่ดีมีความสุข กิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ กิจกรรมร่วมกับผู้คนที่ใกล้ชิดหรือผู้ที่มีอายุน้อยกว่า มีประโยชน์ต่อสังคม (ชามาภัทร สิทธิอำนาจ, 2564) เช่นเดียวกับ วิสาชา ภูจินดา และนิพนธ์ ปฏิทัศน์ (2566) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีความสะดวกใจในการเข้าสังคม อีกทั้งผู้สูงอายุมีศักยภาพและมีความพร้อมในการเป็นวิทยากรพิเศษที่จะสอนหรือเผยแพร่องค์ความรู้ ประสบการณ์ให้กับเด็กหรือคนรุ่นหลังในชุมชน อีกทั้งส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกที่มีภาวะความเป็นผู้นำ ภาคภูมิใจต่อตนเอง กล้าแสดงออก และสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ออกมาได้เป็นอย่างดีน่าสนใจต่อคนรุ่นหลังในชุมชนและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีด้านการสื่อสารลดข้อจำกัดในประเด็นสังคมเรื่องช่องว่างระหว่างวัย นอกจากนี้การใช้สื่อดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดย มณฑนา ภาคสุวรรณ์ และนภาพรรณ อาษาเพชร (2567) พบว่า การใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดียนี้ทำให้ผู้สูงอายุทั้งหมดรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองมีประโยชน์ เห็นคุณค่าในตนเอง โดยผู้สูงอายุทุกคนมีประสบการณ์ชีวิตมากย่อมมีประโยชน์ต่อสังคม ควรนำมาเผยแพร่ แต่ลูกหลานต้องช่วยสนับสนุนให้คำปรึกษาในการใช้สื่อดิจิทัลการผลิตเนื้อหาและกำลังใจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปข้อมูลและนำมาพัฒนาเป็นชุดกิจกรรม ดังนี้

ภาพที่ 14 หลักในการจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์
ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

หลักในการจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์
ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ได้แก่

การสานสัมพันธ์ระหว่างวัย ผ่านกิจกรรมหลักอย่างกิจกรรม “รู้จักฉันรู้จักเธอ” เพื่อสร้างความคุ้นเคยและผ่อนคลายระหว่างกัน ร่วมหาข้อตกลงในการเรียนร่วมกันระหว่างคนทั้งสองช่วงวัย ข้อตกลงที่ได้เกิดจากการเสนอความคิดเห็นที่ได้รับการยอมรับจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน นักเรียนจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุผ่านการสัมภาษณ์ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแผนภาพเล่าเรื่อง การสร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนที่ผ่อนคลาย ผู้สูงอายุเป็นทั้งผู้ถ่ายทอดความรู้ผ้าทอและเพื่อนร่วมเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2563) ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยควร

เริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของคนหลากหลายช่วงวัย แล้วจึงให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นลำดับต่อไป

มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน และการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระทัศนศิลป์) ผ่านกิจกรรม “ลวดลายสายใย” นักเรียนได้เรียนรู้ลวดลายของผ้าเหียบลายลูกแก้ว และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผ้าเหียบลายลูกแก้ว กิจกรรม “มัดย้อมผูกพัน” ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การมัดและย้อมเป็นลวดลายต่าง ๆ ผ่านผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย กิจกรรม “ปักแซวท้องถิ่น” เรียนรู้การปักแซว นักเรียนจะได้ฝึกปฏิบัติการปักแซวผ้าลายดั้งเดิม อย่างลายเชิงเทียน เพื่อปักตกแต่งผลิตภัณฑ์ของตนเอง และ กิจกรรม “สายใยท้องถิ่นสู่โลกกว้าง” ที่นักเรียนได้รู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดทำผลงาน ผ่านการทำคลิปสั้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทุกกิจกรรมนักเรียนจะได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านผ้าทอ ผลงานที่ได้จึงเกิดจากความร่วมมือของคนทั้งสองช่วงวัย โดยจากการศึกษาของ วณิชยา หงสกุล และพัชรา พุ่มพชาติ (2568) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นวิธีการบริหารจัดการชั้นเรียนของครูผู้สอนที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์และเกิดความสำเร็จร่วมกันของกลุ่ม ดังนั้นบทบาทของครูศิลปะจึงมีความสำคัญยิ่ง โดย ญัฐกาญจน์ อนันทรวัน และคณะ (2561) กล่าวว่า ครูศิลปะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ครูต้องสอนศิลปะให้นักเรียนซาบซึ้งในสุนทรีย์ะ แสดงออกทางศิลปะอย่างอิสระ พร้อมทั้งปลูกฝังเรื่องการเรียนรู้ร่วมกัน

ซึ่งชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา นอกจากเป็นชุดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง และส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยผ่านกิจกรรมที่ทั้งสองช่วงวัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2563) กล่าวว่า การสร้างโอกาสให้ครูภูมิปัญญาและเยาวชนได้แบ่งปันประสบการณ์ผ่านวงสนทนาที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงเกิดการแบ่งปันประสบการณ์ในมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย โดยการสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างกระบวนการรับฟังระหว่างกันให้เพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนสัมพันธภาพในทางที่ดีขึ้น อีกทั้งการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมให้กับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้สูงอายุช่วยให้เกิดการสร้างจุดร่วมระหว่างสองช่วงวัย ในยุคดิจิทัลการเรียนรู้ระหว่างวัยมีลักษณะที่น่าสนใจและแตกต่างไปจากอดีต บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้ถูกกำหนดตายตัวโดยอายุหรือประสบการณ์เพียงอย่างเดียว คนรุ่นใหม่อาจเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีให้กับผู้ใหญ่ ในขณะที่ผู้ใหญ่สามารถแบ่งปันประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยสร้างความเคารพและการยอมรับซึ่งกันและกัน (พุทธิ เทพประทุม, 2567) อีกทั้งรูปแบบกิจกรรมยังสอดคล้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทบทวนวรรณกรรมของ ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย และคณะ (2568) ถึงกลไกสำคัญภายในกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถสรุปได้ว่า ประกอบด้วย 1) การสะท้อนคิด ให้กลุ่มเป้าหมายกิจกรรมได้ทบทวน วิเคราะห์ ประเมินประสบการณ์ตนเอง 2) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ สร้างโอกาสในการลงมือทำ 3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยกลุ่มเป้าหมายได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองที่หลากหลาย และ 4) การประยุกต์ใช้ในบริบทจริง เป็นการออกแบบกิจกรรมหรือโครงการที่เชื่อมโยงกับโลกความเป็นจริง หรือสถานการณ์ที่กลุ่มเป้าหมายจะต้องเผชิญในอนาคต

3. ผลการใช้ชุดกิจกรรม

1) การเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอของนักเรียนประถมศึกษา

จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสูงขึ้นกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรม โดยจากการสังเกตพฤติกรรมการเห็นคุณค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในระดับมาก จำนวน 20 คน จากผลเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา รายบุคคลจากแบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอเมื่อเฉลี่ยในภาพรวม พบว่า หลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนทำกิจกรรม อีกทั้งผลการสะท้อนคิดต่อกิจกรรมของนักเรียนมีการสะท้อนทั้งสะท้อนคิดถึงกิจกรรมในภาพรวมว่ากิจกรรมมีความสนุก ตีใจที่ได้ทำกิจกรรม ได้ออกไปเรียนนอกห้องเรียน การสะท้อนคิดต่อการทำผ้าทอโดยตรงถึงผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ มีการสะท้อนคิดต่อการได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุว่ามีความน่ารัก ใจดี ร่าเริง ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ และอยากที่จะร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุอีก โดย ญัฐพล ศรีใจ และอภิชาติ พลประเสริฐ (2566) พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะชุมชนสำหรับเยาวชน กรณีศึกษางานลายคำสกุลช่างลำปาง ควรมีรูปแบบกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเหมาะสมกับวัย รูปแบบกิจกรรมมี

ความสนุก สามารถปฏิบัติและต่อยอดกิจกรรมได้ง่าย จากการศึกษาของ ธนพร สายวงศ์ปัญญา และ อินทิรา พรหมพันธุ์ (2567) พบว่า แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่า ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ การดำเนินการด้วยกระบวนการทั้งเดี่ยวและกลุ่ม มีการวางแผนร่วมกัน ภายในทีม ส่งผลให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วง แม้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจะเป็นการแสดงออก เฉพาะตัว แต่กระบวนการกลุ่มจะส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติด้านศิลปะ และความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้นกระบวนการจะต้องเรียนรู้จากสถานที่จริง หรือเสมือนจริง การได้ ปฏิบัติชิ้นงานที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมจากผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่น โดยสามารถจัดกิจกรรมใน รูปแบบการศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสบรรยากาศในชุมชนท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนต่างกลุ่ม และผู้สอน ที่จะเป็ปัจจัยในการ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

จากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน โดยด้านการรับรู้ ว่าตนมีความสามารถ และการรับรู้ว่าคุณค่ามีความสำคัญนั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำผ้าทอมาหลายสิบปีเพื่อหารายได้ ดังนั้นจึงรับรู้ในความสามารถของตนเองเป็นอย่างดี ก่อนใช้ชุดกิจกรรมผู้สูงอายุ บางท่านไม่กล้าที่จะสื่อสารความคิดของตนเองแก่ผู้อื่นมากนัก เนื่องจากกลัวว่าผู้ฟังไม่พร้อมที่จะรับฟัง อีกทั้งตนเองไม่เก่งในการสื่อสาร แต่หลังใช้ชุดกิจกรรมพบว่าด้านการรับรู้ว่าคุณค่ามีอำนาจ และการรับรู้ว่าคุณค่ามีความดีเพิ่มขึ้น และทั้งสองช่วงวัยมีความสุขกับการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

ตัวอย่างการสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุระหว่างการทำกิจกรรม

“...มีความสุขมาก อยู่กับยายสนุกกับกิจกรรม...” นักเรียน ก

“...เพื่อนใหม่น่ารักมาก คุณสนุกด้วย...” นักเรียน ข

“...คุณยายน่ารักมาก ตลก ยิ้มแย้ม คุณยายใจดี...” นักเรียน ญ

“...กิจกรรมสนุก บทบาทวิทยากรกับนักเรียนสนุกคนละแบบ ได้มาเรียนเป็นนักเรียนอีกครั้ง...” คุณยายศรีลาวา

“...ชอบกิจกรรมได้มาทำกับนักเรียน กิจกรรมสนุก ถ้ามีโอกาสก็ไปทำอีก ทำให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ...” คุณยายศรีมะดัน

“...เด็กพูดคุยราบรื่นดี สนุกกับเด็กมากขึ้น เด็กรับฟังดี ทำให้เราคุยกัันรู้เรื่อง...”

คุณยายศรีมะเกลือ

จากการสะท้อนคิดของนักเรียนและผู้สูงอายุมีการใช้ภาษาในเชิงบวกเพื่อชื่นชมกัน นอกจากนี้กิจกรรมยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงความสามารถอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ Girdano and Every (1979) อ้างถึงใน นวพร สุนทระนาม (2561) ที่กล่าวถึงวิธีการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนี้ 1) การใช้ภาษาเชิงบวก เป็นการเน้นย้ำถึงคุณลักษณะเชิงบวกของตน เช่น ตนเองมีประสบการณ์ในการทำงาน สามารถแก้ไขปัญหาได้ดี ตนเองมีบุคลิกภาพที่น่าภาคภูมิใจ 2) การยอมรับคำยกย่องชมเชย โดยการใช้ประโยคการยอมรับด้วยความยินดี นอกเหนือไปจากการนอบน้อมถ่อมตน และ 3) การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก ในเชิงสร้างสรรค์ เมื่อสังคมเกิดการยอมรับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของบุคคลนั้นจะเพิ่มมากขึ้น

3) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

จากการใช้ชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ส่งผลให้การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 25 คน ให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 2. ด้านความพึงพอใจในการทำกิจกรรมศิลปะกับคนต่างวัย 3. ด้านความพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรม 4. ด้านความพึงพอใจในวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม มี และ 5. ด้านความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม ด้านการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และ ด้านความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด และผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังให้คะแนนความพึงพอใจในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม 2. ด้านเนื้อหาของกิจกรรมมีความน่าสนใจ 3. ด้านความอยากทำกิจกรรมกับคนต่างวัยอีก 4. ด้านความพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และ 5. ด้านความพึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรม อริยพร คุโรตะ (2561) กล่าวว่า การนำกิจกรรมศิลปะมาพัฒนาผู้เรียนผ่าน “กิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ” ตามเนื้อหาหลัก ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร หรือตามการคัดสรรของครูหรือผู้ปกครองจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจศิลปะหรือความงามได้ดีขึ้น เพราะการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะต่าง ๆ เป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจตนเอง ทำให้เด็กได้เริ่มต้นพัฒนาโลกทัศน์มุมมองความเข้าใจตนเอง ขยายพรมแดนไปสู่ความเข้าใจคนอื่นมากขึ้น กระบวนการศิลปะและศิลปศึกษากิจกรรมศิลปะนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและพัฒนาชีวิตในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคมและบุคลิกภาพ ผ่านกระบวนการแสดงออกขณะปฏิบัติกิจกรรม อันมาจากการเชื่อมโยงความคิดไปสู่ประสบการณ์ ตลอดจนสร้างเสริมความเชื่อมั่น (อติ พงษ์อุดม, 2560) และยังมีความสำคัญต่อสังคมโดยสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่

ทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคลได้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และยอมรับถึงความหลากหลายทางด้านความคิด ทักษะและความเชื่อ (จิตติ พฤษชัยอุดม, 2560) ซึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมี คุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลดความเหงาและภาวะซึมเศร้าที่อาจ เกิดขึ้นในผู้สูงอายุบางราย การเชื่อมโยงกับคนอื่นยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ผู้สูงอายุมีสถานที่และ ช่องทางในการแสดงความคิดเห็นมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กับผู้อื่น (ปิยากร หวังมหาพร, 2567)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบูรณาการหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยกับรายวิชาอื่น ๆ โดย สามารถนำองค์ประกอบหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย ได้แก่ การสานสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และผู้สูงอายุ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ และการสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน ไป บูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนที่หลากหลาย ไม่ เพียงประชาชนชาวบ้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังรวมถึงผู้ทรงความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกษียณอายุจาก การทำงาน แต่ยังมีความรู้มากมายที่พร้อมถ่ายทอดให้นักเรียน

2. ด้านการส่งเสริมการทำกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ควรมี การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างสถานศึกษาและ ชุมชนมากขึ้น ทั้งงบประมาณ สถานที่ในการจัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนนอกจากจะเห็นคุณค่าใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ยังเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุที่เป็นประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนสองช่วงวัย ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย และส่งเสริมการร่วมกันพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนในชุมชนให้ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านการขยายระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ควรทำการวิจัยโดยต่อยอดเป็นหลักสูตร ระยะสั้นสำหรับผู้สนใจทั่วไป หรือหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ ผลงานได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทดลองการทอผ้าจนเกิด เป็นชิ้นงาน หรือนำผลงานผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาผลิตจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จนเห็นคุณค่าและ สามารถสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3. ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินความพึงพอใจ โดยมีการสอบถามเหตุผลของการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละหัวข้อ เพื่อจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาผลงานได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

4. ด้านการขยายผลไปยังกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ควรนำรูปแบบกิจกรรมนี้ไปใช้ในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการเห็นคุณค่าของนักเรียนที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับชั้นหรือแต่ละวัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- Thailandplus. (2564). พช.ศรีสะเกษ จับมือ สวทช. ผสาน “นวัตกรรม Encapsulation” เต็มกลิ่นหอม ผ้าทอเบญจศรี “ชุดผ้าอัตลักษณ์เบญจศรี “ผ้าศรีลาวา ผ้าศรีภูเขา ผ้าศรีมะดัน ผ้าศรีลำดวน และผ้าศรีมะเกลือ” แก้ไขปัญหาความยากจน. <https://www.thailandplus.tv/archives/431746>
- กรกฎ แพทย์หลักฟ้า. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กระดับปฐมวัย ก่อน และ หลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Art_Ed/Korakot_P.pdf
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2562). คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สำหรับอาสาสมัครแกนนำศูนย์เพื่อนใจ TO BE NUMBER ONE (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. <https://www.tobenumber1.net/dataservice/files/ds2-manualAndTech/manual/46.คู่มือการอบรมอาสาสมัครแกนนำศูนย์เพื่อนใจ.pdf>
- กรมหม่อนไหม. (ม.ป.ป.). แส่ว. https://www.qsds.go.th/encyclopedia/viewWord.php?id_words=169
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. <https://www.act.ac.th/document/curriculum/6.pdf>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). กลุ่มเยาวชน ‘กอนกวยโซดละเว’ จัดทำโครงการต่อลมหายใจผ้าไหมชาวกวย สืบสานวัฒนธรรม และสร้างอาชีพให้กลุ่มเยาวชนด้อยโอกาสในชุมชน. กสศ. <https://www.eef.or.th/communities/beginning-64/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). เรียนรู้ผ่าน ‘ผ้าไหม’ โรงเรียนห่างไกลก็มีคุณภาพได้ โครงการ TSQP โรงเรียนบ้านขุนหาญ. กสศ. <https://www.eef.or.th/taqp-silk-080322/>

- เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2554). การบูรณาการวิธีการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนร่วมกัน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 4(1), 435-444.
- ศีกฤทธิ์ ปราโมช. (2525). การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฬาเทพ จิตวิสัย. (2561). ผลการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/73228>
- ชลนิศา ชุตินาสนทิต. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=4868&context=chulae>td
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล. ไทยวัฒนาพานิช.
- ชามาภัทร สิริธิดำนวน. (2564). การพัฒนาหลักการออกแบบและต้นแบบโปรแกรมการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th.chula.idm.oclc.org/handle/123456789/79620>
- ชามาภัทร สิริธิดำนวน, พิณสุตา สิริธำรงค์ศรี และ อุทัย บุญประเสริฐ. (2562). รูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเด็กในสถานศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(1), 275-285. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuaj/article/view/249764>
- ชุตินา เวทการ. (2551). การจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย. (2563). การพัฒนาด้านแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 21(3), 24-38. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/article/download/240637/168173/860657>

- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย, ภัทรา วายจุต, เดชศิริ โนภาส และวลัยนาส มีพันธุ์. (2568). การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างวัยเพื่อสร้างความหมายใหม่ในอาเซียน. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 17(1), 194-210.
- เชษฐา แก้วพรม, สายฝน อินศรีชื่น, และ ลักษณะ พงษ์ภุมมา. (2563). ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ*, 7(1), 77-89.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2562). *ช่องว่างทางการเมืองระหว่างวัย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<https://www.chula.ac.th/cuinside/24101/>
- จิตติกาญจน์ อัครกุล. (2561). การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก: รูปแบบและผลลัพธ์ของหลักสูตร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 11(1), 226-242.
- จิตติกาญจน์ อัครกุล. (2564). *กะเทาะเปลือกแนวคิดและแนวปฏิบัติ “การเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างวัย: ผู้สูงอายุ และเด็กหรือเยาวชน”*. ภาพพิมพ์.
- ณัฐกาญจน์ อนันทรารวัน, ขนบพร แสงวณิช และโชติกา ภาชีผล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนในห้องเรียนรวมระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4), 45-57.
- ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/63367>
- ณัฐพล ศรีใจ และอภิชาติ พลประเสริฐ. (2566). ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะชุมชนสำหรับเยาวชน : กรณีศึกษางานลายคำสกุลช่างลำปาง. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(8), 201-210.
- ณิชามูล ลำพูน. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมศิลปะโดยใช้ทีมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/60718/1/5783394027.pdf>
- ดนุ จีระเดชากุล. (2541). *นันทนาการสำหรับเด็ก*. ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนพร สายวงษ์ปัญญา และอินทรา พรมพันธุ์. (2567). แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(4), 49-61.

- ธีติ พงษ์อุดม. (2560). การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงาน
ศิลปะทัศนกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/60219>
- นฤตล จิตสกุล. (2554). แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะในหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เรือพนม
พระสุพรรณบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/31727>
- นภาพร สุนนทะนาม. (2561). การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุผ่านการใช้แอปพลิเคชันไลน์
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University
Intellectual Repository (CUIR). [https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream
/123456789/63298/1/6087157020.pdf](https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/63298/1/6087157020.pdf)
- นันทสาร สีสลับ และ สุนน อมรวิวัฒน์. (2551). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๒๓ (เรื่องที่ 1
ภูมิปัญญาไทย). [https://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?
book=23&chap=1&page=t23-1-infodetail03.html](https://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=23&chap=1&page=t23-1-infodetail03.html)
- นิรมล ตีรณสาร. (2525). ศิลปศึกษากับครูประถม. ตีรณสาร.
- บันลือ พงษ์ชนะวัน. (2525). การประถมศึกษา. ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). นวัตกรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). เอส อาร์ พรินติ้ง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2538). การพัฒนาการสอน. ชมรมเด็ก.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2.). ชมรมเด็ก.
- บุญยูนุช สิทธาจารย์. (2560). การพัฒนาชุดการสอนศิลปะตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริม
กระบวนการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/59856>
- บุญโรช ศรีละพันธ์. (2557). ภูมิปัญญาผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย เขมร
ลาวและ เยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุตรธานี]. Ubon Ratchathani University Portal site for E-Thesis & E-Research.
<http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/e-research/?q=node/1278>
- ปิยากร หวังมหาพร. (2567). โครงการระหว่างวัยด้านการศึกษาเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง
สังคมของผู้สูงอายุไทย. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 4(1), 1-12.

- บุญรัตน์ พิษณุไพบูลย์. (2560). *จิตวิทยาศิลปะ : สุนทรียศาสตร์เชิงประจักษ์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญรัตน์ พิษณุไพบูลย์. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา 2736610 การวัดประเมินผลทางศิลปศึกษา* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ. (2564). *ประกาศจังหวัดศรีสะเกษ เรื่องลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดศรีสะเกษ*. https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20210601093340_1_file.pdf
- พรชัย วันทุม, สมควร นามสีฐาน, พระครูสุนทรวิชัยรส, ทองคำ เกษจันทร์ และพระครูธรรมจริยวัตร กุศลจิตโต. (2567). Active learning: การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(4), 522-533.
- พระธวัชชัย อานนโท (ใจประการ) พระครูโสภณปริยัติสุธี และสมยศ ปัญญาமாக. (2565). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชนของตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 35-48.
- พระมหาสมเจต สมจारी (หลวงกัน). (2560). แนวคิดเรื่องอภิปรัชญา ญาณวิทยา และคุณวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 5(1), 76-85.
<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/edj/article/view/139/114>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2563). *ราชกิจจานุเบกษา* (ต. 2563, Trans.). เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 130ก. หน้า 1.
- พัชริน สงวนผลไพโรจน์. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 22(2), 105-119. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/buraphaJ/article/view/241941>
- พัฒนาณ ทูลธรรม, ปริญญา หวันเหล็ม, สุเทพ คำเมฆ และพิกุล จิตมณี. (2563). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่า กรณีศึกษาตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(2), 78-90.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/251651>
- พุทธิ เทพประทุม. (2567). เทคโนโลยีย้อนยุค : เครื่องมือเชื่อมความสัมพันธ์และลดช่องว่างระหว่างวัยในครอบครัวยุคดิจิทัล. *DEC Journal : Art and Design*, 3(3), 58-80.
- ไพบูลย์ เทวรักษ์. (2537). *จิตวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์เอส.ดี.เพรส.

- มนันญา ภูแก้ว. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1536
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2539). เอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน.
- มรุต มากขาว. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/82671>
- มณฑนา ภาคสุวรรณ และนภาพรอรณ อาษาเพ็ชร. (2567). แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่ศักยภาพการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อภาวะพลัมของของผู้สูงอายุไทย. วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 14(2), 1-17.
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (ม.ป.ป.). ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลายลูกแก้ว นำไปสู่อาชีพที่สร้างรายได้และองค์ความรู้ที่สามารถต่อยอดในชีวิตต่อไป. https://www.scbfoundation.com/project_detail.php?project_id=1743
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (ม.ป.ป.). การเรียนรู้ผ่านโครงการเพื่อชุมชน (PBL) เพื่ออนุรักษ์การทอผ้าไหมลายลูกแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ. ใน โครงการเรียนรู้การทอผ้าไหมของกลุ่มเยาวชนบ้านชีนา. https://www.scbfoundation.com/media_knowledge/document/1224/การเรียนรู้ผ่านโครงการเพื่อชุมชน-PBL-เพื่ออนุรักษ์การทอผ้าไหมลายลูกแก้วจังหวัดศรีสะเกษ-19606
- ยุทธนา ชัยเจริญ. (2561). ผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่อง การย้อมสีเส้นด้ายฝ้ายด้วยสีธรรมชาติ โดยใช้สารช่วยติดชนิดต่าง ๆ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่]. ChiangMai Rajabhat University Intellectual Repository (cmruir). <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1879>
- ระวี สัจจโสภณ. (2559). กิจกรรมการเรียนรู้แบบพหุวัยบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น: องค์ความรู้จากชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี จังหวัดกาญจนบุรี. http://www.edu.kps.ku.ac.th/DBresearch/document/DB_RESEARCH/Research54.pdf
- ลลิตา ณ หนองคาย และธงชัย แก้วกิริยา. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) บน Cloud Computing ด้วย Google Apps. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 34(3), 11-34. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/article/view/82436>
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. สุวีริยาสาส์น.

- วสุ สกฤตตัน. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ความร่วมมือระหว่างบุคคลต่างวัยในกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/35672/>
- วิสาชา ภูจินดา และนิชนันท์ ภูมิทัศน์. (2566). หลักสูตรพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับผู้สูงอายุ. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 16(4), 543-558.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2541). ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา. สำนักพิมพ์วิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศิริวรรณ วณิชวัฒนารชัย และ ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2561). การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(3), 2551 – 2563. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/161261>
- ศุภวรรณ เล็กวิไล. (2540). การเรียนแบบร่วมมือ. เอกสารเสวนาทางวิชาการครั้งที่ 3: การพัฒนาการเรียนการสอนแนวใหม่ 29 ธันวาคม 2540. หอประชุมกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2554). เอกสารประกอบการสอน 475 788 การสอนทางกายภาพบำบัดภาคต้นปีการศึกษา 2554. <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/54/13eva.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ. (2563). ผ้าทอเบญจศรี ผ้าทอแบรนด์ศรีสะเกษ. <https://sisaket.cdd.go.th/2020/07/10/ผ้าทอเบญจศรี-ผ้าทอแบรนด์>
- สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชน จัดการความรู้และสื่อสาร. (2562). ผ้าแก้ว ผ้าไหมลายปราสาท ปรากฏภูมิปัญญาอาชีพชาติพันธุ์ชาวกูย. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). <https://web.codi.or.th/20190630-6507/>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2566). จังหวัดศรีสะเกษ น้อมนำแนวพระดำริ "ผ้าไทยใส่ให้สนุก" ขับเคลื่อนผ่านวาระ ผ้าทอมือ “ธานีผ้าศรี...แล้ว” มุ่งพัฒนา "ผ้าทอเบญจศรี" เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างเสริมเศรษฐกิจฐานราก. รัฐบาลไทย. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/64673>

- สุชาติ ทองสีมา. (2546). จะสอนศิลปะเด็กอย่างไรดี? *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 11(2), 49-52.
[http://thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi_Art/Fi_Artsv11n2\(22\)p49.pdf](http://thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi_Art/Fi_Artsv11n2(22)p49.pdf)
- สุชาติ อิมสำราญ. (2565). การพัฒนากิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ พื้นบ้านสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/82693>
- สุชีรา ภัทรายุทธารักษ์. (2556). *คู่มือการวัดทางจิตวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ศรีเทพ.
- สุพรรณษา แสงพระจันทร์, จินห์จุฬา ชัยเสนา ดาลาส, ภารภัทร เสงอุดมทรัพย์ และเวทิส ประทุมศรี. (2559). การรับรู้ความหมายความมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 26(2), 76-88.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2538). *หลักการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2551). รายงานวิจัยเรื่องแนวทางการนำความรู้เรื่องพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย. สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรพงษ์ มาลี. (2561). รู้จักสังคมสูงอายุ และสถานการณ์ผู้สูงอายุ (ในประเทศไทย). *วารสารข้าราชการ*, 60(4), 5-8. <https://www.ocsc.go.th/wp-content/uploads/2023/12/PDF-วารสารข้าราชการ-ปีที่-60-ฉบับที่-4-พ.ศ.-2561.pdf>
- เสมอจันทร์ อนุเทพ. (2535). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรค ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง กับ พฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของผู้เสพยาเสพติดทางเส้นเลือดที่ได้รับการรักษาด้วยยาเมทธาโดน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล].
- อธิปไตย จาดฮามรด และศุภลักษณ์ สุวรรณขุ. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 25(2), 34-44.
- อรนุช ลิมตศิริ. (2542). *หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรวีภา มงคลดาว และอาชัญญา รัตนอุบล. (2565). แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัยของปราชญ์ชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนผ้าไหมและผ้าฝ้ายทอมือ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 33(1), 65-79.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/243384>

- อริยพร คุโรดะ. (2561). การประเมินในศิลปศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 4(46), 480-500.
- อุษณา พิมพ์ และชนบพร แสงวณิช. (2568). รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 7(1), 31-44.
- เอกพล จันทร์สถิตพร. (2551). การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ed_Re_Sta/Eakapol_C.pdf

ภาษาอังกฤษ

- Bostrum, A., Castellon, R., Gush, C., Hatton-Yeo, A., Klerq, J., Kort, N., . . . Veelken, L. (2000). *Intergenerational Programmes: Public Policy and Research Implications An International Perspective*.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128018>
- Burke, G., Alfrey, L., Hall, C., & O'Connor, J. (2021). Drawing with Art-Well-Being: Intergenerational Co-Creation with Seniors, Children and the Living Museum. *International Journal of Art & Design Education*, 40(3), 630-654.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1111/jade.12372>
- Efland, A., K., F., & Stuhr, P. L. (1996). *Postmodern Art Education: an Approach to Curriculum*. National Art Education Association.
- Gibbs, G. (1988). *Learning by doing : A guide to teaching and learning methods*. Oxford Unit.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. McGraw-Hill.
- Hausknecht, S., Shannon, F., Jenny, M., Carrie, N., & and Skinner, K. (2021). Sharing Indigenous Knowledge through intergenerational digital storytelling: Design of a workshop engaging Elders and youth. *Educational Gerontology*, 47(7), 285-296. <https://doi.org/10.1080/03601277.2021.1927484>
- Kaplan, M. (2001). *School-based Intergenerational Programs*. UNESCO Institute for Education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000200481>
- Kaplan, M., Kusano, A., Ichiro, T., & Hisamichi, S. (1998). *Intergenerational programs: Support for children, youth and elders in Japan*. State University of New York.

- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1973). *Taxonomy of educational objectives : the classification of educational goals handbook II : affective domain*. Longman.
- Libby, W. (2000). *Using art to make art: Creative activities using masterpieces*. Wadsworth Publishing.
- Lowenfeld, V., & Britian, W. L. (1964). *Creative and mental growth*. (4th ed.). The Macmillan Company.
- Slavin, R. (1990). Research on Cooperative Learning: Consensus and Controversy. *Educational Leadership*, 47.

1. รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ

1.1 นางสาวศิริต วังษ์ขันธุ์

ปราชญ์ชาวบ้านด้านผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ

1.2 นางสาวธรรม วังษ์ขันธุ์

ปราชญ์ชาวบ้านด้านผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ

1.3 นางวิไลย์ วังษ์ขันธุ์

ปราชญ์ชาวบ้านด้านผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ

2. รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย

2.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย

หัวหน้าภาควิชาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จุฑาศฤงค์

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 ดร.ชามภักดิ์ ลิทธิอำนาจ

ผู้บริหาร จิมโบรี เพลย์แอนด์มิวสิก ประเทศไทย

3. รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะระดับประถมศึกษา

3.1 นายรณภัทร ขอเหล็กกลาง

ครูศิลปะ โรงเรียนหนองน้ำขุ่น

3.2 นางสาวขวัญชนก แซ่อิว

ครูศิลปะ โรงเรียนบ้านบางพระ

3.3 นางสาวพรธาวดี มีบุญ

ครูศิลปะ โรงเรียนบ้านแต่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์

อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. อาจารย์ ดร.สุชาติ ทองสีมา

อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. อาจารย์ ดร.พริยา สระมาลา

อาจารย์จากคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

4. อาจารย์ ดร.ปรวพรรณ ดวงรัตน์

อาจารย์ประจำหมวดพื้นฐานศิลปะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

5. ดร.ชามภัทร สิริอำนาจ

ผู้บริหาร จิมโบรี เพลย์แอนด์มิวสิค ประเทศไทย

6. ดร.ณชนก หล่อสมบุญ

ครูศิลปะ โรงเรียนศศิภา

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 สถานที่ทำงาน.....
 โทรศัพท์.....E-mail.....
 วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....

ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอ

1. ท่านได้รับการถ่ายทอดการทอผ้าด้วยวิธีการใด อย่างไร

.....

2. ปัญหาหรือข้อจำกัดในการสร้างสรรค์ผ้าทอของท่านคืออะไร

.....

3. ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

.....

4. ท่านมีวิธีการสอนอย่างไรที่จะช่วยให้เด็กสามารถสร้างสรรค์ผ้าทอได้ในระยะเวลา 2 ชั่วโมง

.....

5. ท่านคิดว่าครูสอนศิลปะควรมีความรู้เกี่ยวกับผ้าทอในเรื่องใดบ้าง

.....

6. ท่านคิดว่าสามารถนำผ้าทอไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร

.....

7. ท่านคิดว่าการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอมีอุปสรรคอย่างไรบ้าง

.....

8. ท่านมีวิธีการแก้ไขอุปสรรคดังกล่าวอย่างไร

.....

เลขที่โครงการวิจัย 670098
 วันที่รับรอง 31 มี.ค. 2567
 วันที่หมดอายุ 30 มี.ค. 2568

9. ท่านคิดว่าควรมีการเผยแพร่ผลงานเกี่ยวกับผ้าทอในลักษณะใดจึงจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาเกิดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ผ้าทอ

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

10. ข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

.....

.....

เลขที่โครงการวิจัย 670098
วันที่รับรอง 31 มี.ค. 2567
วันที่หมดอายุ 30 มี.ค. 2568

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ระหว่างวัย

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 สถานที่ทำงาน.....
 โทรศัพท์.....E-mail.....
 วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....

ด้านการออกแบบชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าผ้าทอ

1. ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย ที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของผ้าทอควรมีลักษณะอย่างไร

.....

2. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3. ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย มีข้อควรระวังอะไรบ้าง

.....

4. ท่านคิดว่าข้อควรระวังดังกล่าวควรมีวิธีแก้ไขอย่างไร

.....

5. ท่านคิดว่าควรมีการเผยแพร่ผลงานของเด็กในลักษณะใดจึงจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ

.....

ด้านการออกแบบชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

6. ท่านคิดว่าควรมีการเผยแพร่ผลงานของผู้สูงอายุในลักษณะใดจึงจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

.....

เลขที่โครงการวิจัย 670098
 วันที่รับรอง 31 มี.ค. 2567
 วันที่หมดอายุ 30 มี.ค. 2568

7. ท่านคิดว่าควรส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยเรื่อง
อัตลักษณ์ผ้าทอในลักษณะใด

.....

.....

8. ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยเรื่องอัตลักษณ์ผ้าทออย่างไรที่จะช่วย
ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

9. ข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริม
การเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

.....

.....

เลขที่โครงการวิจัย 670098
วันที่รับรอง 31 มี.ค. 2567
วันที่หมดอายุ 30 มี.ค. 2568

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 สถานที่ทำงาน.....
 โทรศัพท์.....E-mail.....
 วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....

ด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ

1. ท่านคิดว่าข้อควรระวังสำคัญของการจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยมีอะไรบ้าง

.....

2. ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าทอในลักษณะใดจึงจะเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

.....

3. ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยในลักษณะใดจึงจะส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษา เกิดการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอ

.....

4. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมแบบใดที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

.....

ด้านการออกแบบกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

5. ท่านคิดว่ากิจกรรมศิลปะระหว่างวัยที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองควรมีลักษณะอย่างไร

.....

6. ท่านคิดว่าควรมีการเผยแพร่ผลงานของผู้สูงอายุในลักษณะใดจึงจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

.....

เลขที่โครงการวิจัย 670098
 วันที่รับรอง 31 มี.ค. 2567
 วันที่หมดอายุ 30 มี.ค. 2568

7. ท่านคิดว่าควรส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเรื่อง
อัตลักษณ์ผ้าทอในลักษณะใด

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

8. ข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการ
เห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

.....

เลขที่โครงการวิจัย 670098
 วันที่รับรอง 31 มี.ค. 2567
 วันที่หมดอายุ 30 มี.ค. 2568

แบบวัดประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอก่อนใช้ชุดกิจกรรม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ระดับความคิดเห็น		
5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4 หมายถึง เห็นด้วย	3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย	1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	

คำชี้แจง ให้นักเรียนกา X ลงในช่องระดับหมายเลขของแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด					
ความคิดเห็นของนักเรียน	ระดับ	ความคิดเห็นของนักเรียน	ระดับ	ความคิดเห็นของนักเรียน	ระดับ
	5 4 3 2		5 4 3 2		5 4 3 2
1) ฉันคิดว่าผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี	1	2) ฉันชื่นชมความงามของผ้าทอ จังหวัดศรีสะเกษ	1	3) ฉันคิดว่าผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ มีความน่าสนใจ	1
	5 4 3 2		5 4 3 2		5 4 3 2
4) ฉันอยากจะได้ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับ ผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ	1	5) ฉันอยากแนะนำให้คนใกล้ตัว ครอบครัว และเพื่อน ๆ ให้เห็นคุณค่าของ ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ	1	6) ฉันต้องการให้โรงเรียนจัดการเรียน การสอนเกี่ยวกับผ้าทอของ จังหวัดศรีสะเกษ	1
	5 4 3 2		5 4 3 2		5 4 3 2
7) ฉันสามารถบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ ผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษได้	1	8) ฉันคิดว่าผู้สูงอายุที่มีความรู้เกี่ยวกับ ผ้าทอของจังหวัดศรีสะเกษ ควรได้รับการ ยกย่อง เชิดชู	1	9) ฉันทำกิจกรรมศิลปะเกี่ยวกับ ผ้าทอกับผู้สูงอายุของจังหวัดศรีสะเกษ แล้วมีความสุข	1

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียน

โดย นางสาวอุษณา พิมพ์ดี

เลขที่โครงการวิจัย 680042

วันที่รับรอง 22 เม.ย. 2568

วันที่หมดอายุ 21 เม.ย. 2569

แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนรายบุคคล
คำชี้แจง เติมเครื่องหมาย / ลงในพฤติกรรมที่ปรากฏ

คนที่	ชื่อ-สกุล	รายการวัดพฤติกรรมที่เห็นคุณค่า										พฤติกรรม อื่น ๆ	รวม (5)
		ขั้นการรับรู้			ขั้นการตอบสนอง				ขั้นการเห็นคุณค่า				
		ร่วมถาม คำถามให้ ชั้นเรียน (0.5)	ฟังผู้สอน อย่าง ตั้งใจ (0.5)	เลือกสิ่ง ที่ชอบ ในการทำ กิจกรรม (0.5)	แสดง ความตั้งใจ ในการทำ กิจกรรม (0.5)	ร่วมตอบ คำถามใน ชั้นเรียน (0.5)	ปฏิบัติตาม กิจกรรม ตามที่ได้รับ มอบหมาย (0.5)	สามารถ นำเสนอ ผลงานที่ จัดทำได้ (0.5)	บอก คุณค่าของ น้ำพอง จังหวัด ศรีสะเกษ ได้ (0.5)	นำเสนอ เกี่ยวกับ ความสำคัญ ของน้ำพอง จังหวัด ศรีสะเกษ ได้ (0.5)	เรียนรู้ว่า ให้ผู้อื่น รู้จัก น้ำพอง จังหวัด ศรีสะเกษ ได้(0.5)		
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													

เลขที่โครงการวิจัย 680042
วันที่รับรอง 22 เม.ย. 2568
วันที่หมดอายุ 21 เม.ย. 2569

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
โดย นางสาวอุษณา จันทพร

แบบสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนทำกิจกรรม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่น ๆ
2. อายุ ☐ 55-59 ปี ☐ 60-64 ปี ☐ 65-69 ปี ☐ 70 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 2 รายการสัมภาษณ์การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

1. ท่านสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอแก่ผู้อื่นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2. ท่านรู้สึกดีหรือไม่ที่ได้ช่วยให้ผู้อื่นสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับผ้าทอได้สำเร็จ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. ท่านสามารถเสนอความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4. ท่านสามารถแบ่งปันเรื่องราวที่ดีของท่านกับผู้อื่นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนทำกิจกรรม

โดย นางสาวอุษณา พิมพ์พร

เลขที่โครงการวิจัย 680042
วันที่รับรอง 22 เม.ย. 2568
วันที่ทำวิจัย 21 เม.ย. 2569

แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่น ๆ.....
2. สถานภาพผู้ตอบ ☐ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ☐ ผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ฉันได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม					
2	ฉันได้รับความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม					
3	ฉันคิดว่าเนื้อหาของกิจกรรมมีความน่าสนใจ					
4	ฉันชอบการทำกิจกรรมศิลปะกับคนต่างวัย					
5	ฉันอยากทำกิจกรรมกับคนต่างวัยอีก					
6	ฉันพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรม					
7	ฉันพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					
8	ฉันพึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรม					
9	ฉันพึงพอใจในวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม					
10	ฉันพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดกิจกรรม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในผู้สูงอายุและส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

โดย นางสาวอุษณา พิมพ์พร

เลขที่โครงการวิจัย 680042
วันที่รับรอง 22 เม.ย. 2568
วันที่เริ่มอายุ 21 เม.ย. 2569

โดย ผู้ใช้ทั่วไป

ดาวน์โหลดเมื่อ 15/12/2568 15:22:35

กิจกรรมที่ 2
"ลวดลายสวยๆ"

ไปเยี่ยมบ้านเมื่อครั้งแรกที่บ้านเมื่อมีอะไรบางอย่าง
วันหนึ่งเด็ก ๆ มาศึกษาการทำ "ผ้าเช็ดหน้าลายลูกแก้ว"
นอกจากนี้แต่ละกลุ่มยังได้ออกแบบสินค้า
จากลวดลายผ้าทอในแบบของตนเอง!

กิจกรรมศิลปะระหว่างวัยเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอล้านนาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

กิจกรรมที่ 3
"มัดข้อมมดขี้หมู"

สืบทอดวิถี "เบญจศรี" แห่งใด ศรีลาวา ศรีภูลา ศรีลำดวน
ศรีมะดัน ศรีมะเกลือ ล้วนเป็นวิถีจากวิถีของถิ่น
เด็ก ๆ มาเรียนรู้วิถีของถิ่นและลองมัดข้อมมด
เพื่อสร้างงานที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง!

กิจกรรมศิลปะราชวังรับเพื่อส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

กิจกรรมที่ ๔
"ปักเสวทองดิ้น"

"ปักเสว" การปักผ้าเนื้อทกต่างเป็นลวดลายต่าง ๆ
เด็ก ๆ ได้เรียนรู้การปักเสว "ลายเชิงเจี๊ยะโบราณ"
เนื้อทกต่างย้อมสีของตนเองให้สวยงาม
และไม่เหมือนใคร!

กิจกรรมศิลปะระหว่างวันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าในอัตลักษณ์ผ้าทอล้านนาให้กับนักเรียนประถมศึกษา

กิจกรรมที่ 5
"สบายใจท้องถิ่นสู่โลกกว้าง"

สื่อเทคโนโลยีมีประโยชน์! เด็ก ๆ ลองใช้มือถือ
ถ่ายภาพ/คลิป เพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับบ้าน
ในท้องถิ่นของเรา ให้คนอื่น ๆ ได้รู้มากขึ้น!

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	อุษณา พิมพร
วัน เดือน ปี เกิด	13 พฤศจิกายน 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดศรีสะเกษ
วุฒิการศึกษา	การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) เกียรตินิยมอันดับ 1 สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	24/1 ม.4 ต.ศรีตระกุล อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ
ผลงานตีพิมพ์	การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ความเชื่อในชุมชนเขาวราช ในวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม-มิถุนายน 2567) รูปแบบการสอนศิลปะตามแนวคิดเชิงออกแบบร่วมกับทุนทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต: การปริทรรศน์เชิงระบบ ในวารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2567) รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ในวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม - มีนาคม 2568)
ทุนที่ได้รับ	ทุนโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรปริญญาโททางการสอนในประเทศ รุ่นบรรจุปี พ.ศ. 2561
รางวัลที่ได้รับ	รางวัลเหรียญเงิน จากโครงการประกวดนวัตกรรมสายอุดมศึกษา ปีพ.ศ. 2566 รางวัลเหรียญทอง จากโครงการประกวดสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรม Thailand New Gen Inventors Award 2024

วิทยาการการอบรม วิทยาการอบรมโครงการ EDUCA 2024 ครูผู้สอน ครูผู้นำ ครูผู้เรียนรู้ ร่วม
 สร้างอนาคตด้วยการศึกษา ในหัวข้อ “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอ
 ท้องถิ่นไทย อัตลักษณ์ผ้าทอเมืองศรี”

